

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών

Εγκληματολογικές και Ποινικές Προσεγγίσεις της
Διαφθοράς, του Οικονομικού και του Οργανωμένου
Εγκλήματος

Διπλωματική Εργασία

**«Το φαινόμενο της Greek Mafia κατά την τελευταία δεκαετία:
οργάνωση, μεταβολές και ζητήματα αντιμετώπισής του»**

Ελένη Ρούσσου

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Αναστασία Χαλκιά

Αθήνα, Ιανουάριος 2025

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

**«Το φαινόμενο της Greek Mafia κατά την τελευταία δεκαετία:
οργάνωση, μεταβολές και ζητήματα αντιμετώπισής του»**

Ελένη Ρούσσου

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Αναστασία Χαλκιά

Μέλος ΣΕΠ ΕΑΠ

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

Δημήτριος Παρασκευόπουλος

Μέλος ΣΕΠ ΕΑΠ

Αθήνα, Ιανουάριος 2025

Περίληψη

Το οργανωμένο έγκλημα, είναι ένα πολύπλευρο κοινωνικό φαινόμενο, που δεν είναι τωρινό, καθώς η απαρχή του εντοπίζεται στο μακρινό παρελθόν. Η δράση του στο πέρασμα του χρόνου άρχισε να συμβαδίζει με τις τεχνολογικές, οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης. Ως αποτέλεσμα, οι δραστηριότητες των εγκληματικών οργανώσεων απειλούν σήμερα σοβαρά την κοινωνική συνοχή. Γίνεται λοιπόν φανερό πως το οργανωμένο έγκλημα είναι ικανό να επιβιώνει, να εξελίσσεται και να προσαρμόζεται στις συνθήκες της κοινωνίας. Η παρούσα μελέτη εξετάζει μία από τις εκφάνσεις του οργανωμένου εγκλήματος και συγκεκριμένα την περίπτωση της “Greek Mafia”. Πραγματεύεται την πολυδιάστατη φύση του φαινομένου από εγκληματολογική σκοπιά, αναλύοντας τα χαρακτηριστικά και τις επιπτώσεις του. Παράλληλα, εστιάζει στις διεθνείς πρωτοβουλίες που έχουν αναπτυχθεί για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος, με κύριο στόχο την πρόληψη και την αντιμετώπιση του φαινομένου.

Για να καταστεί δυνατή λοιπόν η κατανόηση του πολυσυζητημένου αυτού φαινομένου, στην παρούσα εργασία, θα εξετάσουμε το γενικότερο κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο εντός του οποίου εμφανίζεται η Greek Mafia τόσο σε εθνικό όσο και διεθνώς. Για την πληρέστερη κατανόηση του φαινομένου θα εξετασθεί το οργανωμένο έγκλημα συνολικά και σε σχέση με το υπό εξέταση φαινόμενο, συμπεριλαμβανομένων των μέτρων αντεγκληματικής πολιτικής.

Λέξεις – Κλειδιά

Οργανωμένο έγκλημα, Greek Mafia, διαφθορά, αντεγκληματική πολιτική

«The phenomenon of the Greek Mafia over the last decade:
organization, changes and issues of dealing with it»

«Eleni Roussou»

Abstract

Organized crime is a multifaceted social phenomenon that is not recent, as its origins can be traced back to the distant past. Over time, its activities began to align with technological, economic, social, and political developments within the framework of globalization. As a result, the activities of criminal organizations today seriously threaten social cohesion. It becomes evident that organized crime is capable of surviving, evolving, and adapting to the conditions of society. This study examines one of the manifestations of organized crime, specifically the case of the "Greek Mafia." It deals with the multifaceted nature of the phenomenon from a criminological perspective, analyzing its characteristics and impacts. At the same time, it focuses on international initiatives that have been developed to address organized crime, with the main goal being the prevention and management of the phenomenon.

To facilitate the understanding of this much-discussed phenomenon, this work will examine the broader socio-economic context within which the Greek Mafia appears, both nationally and internationally. For a more comprehensive understanding of the phenomenon, organized crime will be examined as a whole and in relation to the phenomenon under study, including anti-crime policy measures.

Keywords

Organised crime, Greek Mafia, corruption, anti-crime policy

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

ΑΡ. Άρθρο

ΕΑΔ Εθνική Αρχή Διαφάνειας

Ε.Ε. Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΥΠ Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών

ΕΛ.ΑΣ Ελληνική Αστυνομία

Ε.Ο.Φ Εθνικός Οργανισμός Φαρμάκων

Η.Ε. Ηνωμένα Έθνη

Η.Π.Α. Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

κ.α. και άλλα

κλπ και τα λοιπά

ΚΠΔ. Κώδικας Ποινικής Δικονομίας

Μ.Κ.Ο. Μη Κυβερνητική Οργάνωση

Μ.Μ.Ε. Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

Ν. Νόμος

Ο.Ε. Οργανωμένο Έγκλημα

Ο.Η.Ε. Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Ο.Ο.Σ.Α. Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

ΠΚ Ποινικός Κώδικας

Σ.Δ.Ο.Ε. Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος

Φ.Ε.Κ. Φύλλα Εφημερίδας της Κυβέρνησης

EUROJUST European Justice .

EUROPOL European Police Office

F.A.T.F. Financial Action Task Force

GM Greek Mafia

GRECO Group of States against Corruption

O.L.A.F. European Anti-Fraud Office

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη	iv
Abstract	v
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια	vi
Εισαγωγή	1
1. Οργανωμένο έγκλημα και σύγχρονες προκλήσεις	3
1.1 Κατανοώντας το οργανωμένο έγκλημα και την Greek Mafia: Βασικές έννοιες και ορισμοί	3
1.2 Η πρόκληση του ορισμού	6
1.3 Θεωρητικές προσεγγίσεις στο οργανωμένο έγκλημα	7
1.3.1 Η θεωρία της «συννομωσίας του ξένου»	7
1.3.2 Η θεωρητική προσέγγιση του William Chambliss	8
1.3.3 Η θεωρία των εγκληματικών δικτύων	9
1.4 Οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα. Το ληστρικό φαινόμενο.	11
1.5 Διεθνείς διαστάσεις του οργανωμένου εγκλήματος	12
1.5.1 Σικελική Μαφία	13
1.5.2 Cosa Nostra	13
1.5.3 Ιαπωνική Μαφία	14
1.5.4 Κινέζικη Μαφία	15
2. Μετασχηματισμοί του οργανωμένου εγκλήματος	16
2.1 Η επίδραση της παγκοσμιοποίησης στο οργανωμένο έγκλημα	16
2.2 Ο αντίκτυπος της οικονομικής κρίσης στο οργανωμένο έγκλημα	17
2.3 Το οργανωμένο έγκλημα κατά την περίοδο της πανδημίας.	18
2.4 Το οργανωμένο έγκλημα στην ψηφιακή εποχή	19
3. Δράσεις, μηχανισμοί και επιπτώσεις της Greek Mafia στην κοινωνία.	20
3.1 Η Greek Mafia ως οικονομική επιχείρηση	20
3.2 Modus operandi της Greek Mafia	21
3.2.1 Η σχέση της Greek Mafia με τη διαφθορά	21
3.2.2 Ξέπλυμα χρήματος στην Greek Mafia	25
3.2.3 Λαθρεμπόριο καυσίμων	26
3.2.4 Χρήση βίας	27
3.2.5 Συμβόλαια θανάτου	28
3.2.6 Άλλες εγκληματικές ενέργειες	28
3.3 Οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις του οργανωμένου εγκλήματος	31
4. Τρόποι αντιμετώπισης της Greek Mafia	32
4.1 Διεθνές και ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο	33
4.2 Εθνικό θεσμικό πλαίσιο	33

4.2.1 Άρθρο 187ΠΚ	34
4.2.2 Διεύθυνση Αντιμετώπισης Οργανωμένου Εγκλήματος	34
4.2.3 Ειδικές ανακριτικές πράξεις	35
4.2.4 Προστασία μαρτύρων	35
4.2.5 Δήμευση	36
4.2.6 Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας	36
5. Συμπεράσματα	37
Βιβλιογραφικές αναφορές	39
Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία	39
Ξενόγλωσση βιβλιογραφία	41
Ελληνόγλωσσες διαδικτυακές πηγές	43
Ξενόγλωσσες διαδικτυακές πηγές	47
Νομοθεσία	48

Εισαγωγή

Η οργανωμένη εγκληματικότητα αποτελεί ένα σημαντικό κοινωνικό φαινόμενο που έχει επηρεάσει τον κοινωνικό ιστό πολλών χωρών παγκοσμίως. Η παρούσα διπλωματική εργασία επικεντρώνεται στην εξέλιξη της οργανωμένης εγκληματικότητας στην Ελλάδα κατά την τελευταία δεκαετία, με ειδική αναφορά στην Greek Mafia, εφεξής GM.

Στην παρούσα εργασία θα επιχειρηθεί η διερεύνηση του φαινομένου της GM. Πιο αναλυτικά, θα επιχειρηθεί να δοθεί απάντηση στα παρακάτω ερωτήματα: Ποια είναι η σχέση της με το οργανωμένο έγκλημα και πώς συνδέεται με τα εγκληματικά δίκτυα; Πώς εξελίχθηκε το οργανωμένο έγκλημα κατά την οικονομική κρίση και την πανδημία; Πώς η διαφθορά στην Αστυνομία σχετίζεται με την GM; Ποιες είναι οι πιο συχνές και επικίνδυνες εγκληματικές δραστηριότητες; Ποιοι είναι οι βασικοί άξονες μιας αποτελεσματικής αντεγκληματικής πολιτικής;

Για να απαντηθούν τα παραπάνω ερευνητικά ερωτήματα, αξιοποιήθηκαν μεθοδολογικά οι δύο κύριες πηγές πληροφοριών σχετικά με το εγχώριο οργανωμένο έγκλημα: οι ετήσιες εκθέσεις για το οργανωμένο έγκλημα της ΕΛ.ΑΣ και τα ειδησεογραφικά δημοσιεύματα. Επιπροσθέτως, σημαντική ήταν η μελέτη σχετικών άρθρων και βιβλίων από τη διεθνή επιστημονική βιβλιογραφία.

Η παρούσα εργασία οργανώνεται σε τέσσερα κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο, αναλύοντας τις θεωρίες των κορυφαίων εκφραστών του οργανωμένου εγκλήματος, μέσα από προσπάθειες να διατυπωθεί με σαφήνεια ένας καθολικός ορισμός, αναδεικνύεται το πρόβλημα του ορισμού του οργανωμένου εγκλήματος γενικότερα, και της GM ειδικότερα, καθώς θεωρούνταν καινοφανές φαινόμενο μέχρι τις αρχές του αιώνα, ιδιαίτερα στην Ελλάδα, όπου ο όρος, για πολλά χρόνια δεν έχρηζε πλήρους αποδοχής. Στη συνέχεια, κάνοντας μία ιστορική αναδρομή στην Ελλάδα, από την περίοδο της τουρκοκρατίας έως και σήμερα, γίνεται αναφορά στο ληστρικό φαινόμενο και στην εξέλιξη του οργανωμένου εγκλήματος ανά τον κόσμο.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, στόχος είναι να αναδειχθεί η προσαρμοστικότητα και η ευελιξία του οργανωμένου εγκλήματος, καθώς όπως αποδείχθηκε, βρίσκει τρόπο να επιβιώσει και να εξελιχθεί σε όλες τις κοινωνικές μεταβολές. Αρχικά, στο πλαίσιο της ελεύθερης δίχως σύνορα αγοράς και της τεχνολογικής προόδου, εμφανίστηκε η «παγκοσμιοποίηση» του εγκλήματος. Αναλύεται λοιπόν η χρονική περίοδος της οικονομικής κρίσης, τονίζονται οι επιπτώσεις που επέφερε αλλά και ο τρόπος προσαρμογής του οργανωμένου εγκλήματος και το κέρδος που αποκόμισε από τις νέες ζοφερές οικονομικές συνθήκες. Στην συνέχεια, παρουσιάζεται η επιρροή του διαδικτύου στη δράση του οργανωμένου εγκλήματος, το οποίο εκμεταλλεύτηκε τη «σκοτεινή» και παράνομη πλευρά του, για τον προσπορισμό παράνομου οικονομικού οφέλους. Τέλος, επισημαίνεται η ευελιξία των εγκληματικών οργανώσεων στην εποχή της πανδημίας, καθώς η τελευταία παρουσιάζεται ως ευκαιρία για τις οικονομικές επιδιώξεις του οργανωμένου εγκλήματος.

Στο τρίτο κεφάλαιο, τονίζεται η οικονομική διάσταση της φύσης της GM, αλλά και οι δράσεις της σε όλους του τομείς και τις πτυχές της κοινωνίας. Γίνεται εκτενής αναφορά στο *modus operandi*, με έμφαση στη διαφθορά των δημόσιων και κρατικών θεσμών, ιδιαιτέρως

της Αστυνομίας κι έπειτα παρουσιάζονται οι λοιπές δράσεις της GM. Στην τελευταία ενότητα του κεφαλαίου, αναλύονται οι επιπτώσεις του οργανωμένου εγκλήματος σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο.

Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο, γίνεται αρχικά μικρή αναφορά στις πρωτοβουλίες που έχουν παρθεί σε διεθνές επίπεδο καθώς και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος, ενώ στην συνέχεια παρατίθενται οι προτάσεις καταπολέμησης της GM σε εθνικό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα, πραγματεύεται το νομοθετικό πλαίσιο για την πρόληψη και πάταξη της GM καθώς και μηχανισμούς που προσβλέπουν προς αυτή την κατεύθυνση. Η διπλωματική εργασία ολοκληρώνεται με τα συμπεράσματα της μελέτης.

1. Οργανωμένο έγκλημα και σύγχρονες προκλήσεις

1.1 Κατανοώντας το οργανωμένο έγκλημα και την Greek Mafia: Βασικές έννοιες και ορισμοί

Όσον αφορά τον ακριβή προσδιορισμό της έννοιας του οργανωμένου εγκλήματος είναι ευρέως αποδεκτό πως δεν υπάρχει ένας σύντομος και σαφής ορισμός, ωστόσο υπάρχουν άφθονες διατυπώσεις ερευνητών που συνθέτουν τα βασικά χαρακτηριστικά της έννοιας (Μπόση και Βασιλειάδης, 2016). Τα εγχειρήματα που αποσκοπούσαν στον εννοιολογικό προσδιορισμό της έννοιας του οργανωμένου εγκλήματος περιορίστηκαν σε επιμέρους στοιχεία των οργανώσεων και όχι σε μία ολιστική προσέγγιση (Σταμούλη, 2019:217). Είναι γεγονός πως υπάρχει μεγάλη απόκλιση απόψεων σχετικά με την ακριβή έννοια του όρου, ανάμεσα σε επιστήμονες εγκληματολογίας, ανθρωπολογίας, κοινωνιολογίας, οικονομίας και πολιτικής επιστήμης (Hirsfeld, 2015:1).

Παρόλο που δεν υπάρχει ξεκάθαρη χρονική αφετηρία για την εμφάνιση του όρου, πιθανολογείται ότι χρησιμοποιήθηκε πρώτη φορά το 1896 σε ετήσια έκθεση των Η.Π.Α. σχετικά με την καταπολέμηση του εγκλήματος, με σκοπό την περιγραφή παράνομων δραστηριοτήτων, τυχερών παιγνίων και πορνείας, ενώ τα συμφέροντα των παραπάνω στηρίζονταν από δημόσιους λειτουργούς (Paoli & Vander Beken, 2014:15). Η εδραίωση του όρου στην Ελλάδα, δεν προήλθε από εξέλιξη της εγκληματολογικής επιστήμης, ούτε από τις αλλαγές στον χώρο της οικονομικής και κοινωνικής επιστήμης, ωστόσο καταλυτική ήταν η χρήση της έννοιας «οργανωμένο έγκλημα» από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης τη δεκαετία του 1990, ώστε να αναδειχθούν πτυχές της οικονομικοκοινωνικής ζωής της μεταψυχροπολεμικής Ελλάδας, αν και η αναφορά στο φαινόμενο υστερεί σημαντικά σε σχέση με άλλες χώρες (Αντωνόπουλος και Παπανικολάου, 2016:1)

Η έννοια «οργανωμένο έγκλημα» συχνά ταυτίζεται με λέξεις όπως «μαφία», «γκανγκστερισμός» και «εκβιασμός», αν και διαφέρουν αρκετά ως προς τη σημασία. Σύμφωνα με τον Moises Naim, το μοντέλο της Αμερικανικής και της Σικελικής Μαφίας ταυτίστηκε με το Ο.Ε από πολλούς ερευνητές παγκοσμίως (Hirschfeld, 2015:23). Ο όρος «οργανωμένο έγκλημα», σε αντίθεση με αυτόν της «εγκληματικής οργάνωσης», είναι όρος εγκληματολογίας και σχετίζεται κυρίως με φαινόμενα παρανομίας που αποσκοπούν σε οικονομικά κέρδη. Αντίθετα, ο δεύτερος σε σειρά όρος υιοθετήθηκε κατά την ποινική τυποποίηση του οργανωμένου εγκλήματος, ώστε να περιλαμβάνονται ανάλογα περιστατικά στην κατηγορία των ποινικών διατάξεων (Βιδάλη 2017:150). Παράλληλα, έχει αποδειχθεί πως το οργανωμένο έγκλημα διαφοροποιείται από μία κοινή εγκληματική συμμορία, καθώς δεν έχει προσωποπαγή χαρακτήρα, ενώ διαφέρει από το κοινό οικονομικό έγκλημα, κατά το ότι δραστηριοποιείται στην παράνομη αγορά (Λίβος, 2000:48).

Σύμφωνα με τη θέση της Βιδάλη, το οργανωμένο έγκλημα παρουσιάζεται ως μια επιχειρηματική δραστηριότητα και ως ένα μέσο εξυπηρέτησης υψηλά υφιστάμενων προσώπων εξουσίας, τα οποία κατορθώνουν μέσω της διαφθοράς και της αλληλεπίδρασης με τις εγκληματικές ομάδες να προωθούν τα συμφέροντά τους, διαμορφώνοντας παράλληλα ένα κοινό πλαίσιο ανάμεσα στην παρανομία και τη νομιμότητα. Με βάση την

παραπάνω άποψη, το οργανωμένο έγκλημα είναι ένα πολιτικό φαινόμενο που επηρεάζεται άμεσα από τις οικονομικές εξελίξεις και συγκυρίες (Βιδάλη, 2018).

Το οργανωμένο έγκλημα, είναι μία έννοια διευρυμένη, όπως ακριβώς ορίζεται και από τον Παγκόσμιο Κώδικα του Διεθνούς Οργανωμένου Εγκλήματος: «παράνομες δραστηριότητες ομάδων ή δικτύων που ενεργούν από κοινού, συμμετέχοντας σε βία, διαφθορά ή σχετικές δραστηριότητες, με στόχο να αποκτήσουν, άμεσα ή έμμεσα, οικονομικό ή υλικό όφελος. Οι δραστηριότητες τέτοιου είδους μπορούν να διεκπεραιώνονται στο εσωτερικό μιας χώρας ή διακρατικά» (Global Initiative, 2023:38).

Λαθρεμπόριο, εκβιασμός, ναρκωτικά, εμπορία ανθρώπων, ανθρωποκτονίες, κλοπές και διαφθορά, σχετίζονται συνήθως με οργανωμένες εγκληματικές ομάδες, γι' αυτό και αποτελεί κοινό τόπο, πως ο προσδιορισμός της έννοιας του οργανωμένου εγκλήματος δεν πρέπει να είναι ανεξάρτητος από τις παραπάνω και όχι μόνο δραστηριότητες. Αυτό που κυρίως προσδιορίζει το Ο.Ε, είναι ο παράνομος χαρακτήρας των μεθόδων του, ο οποίος και το απομακρύνει ουσιαστικά από την οπτική γωνία της επιστήμης της Εγκληματολογίας, των διωκτικών αρχών και των κοινωνικών επιστημών. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, το οργανωμένο έγκλημα συντελεί, με αρνητικό πρόσημο, στη θεμελίωση των εθνικών κρατών. Επιπλέον, το γεγονός ότι στερείται εθνικής ταυτότητας αποκλείει το Ο.Ε. έξω και από το πρίσμα των κοινωνικών επιστημών (Hirschfeld, 2015:24-25).

Η συνεργασία ανάμεσα στα μέλη μιας εγκληματικής ομάδας, είναι αδιαμφισβήτητα πιο εύκολη όταν πρόκειται για μέλη που ανήκουν στην ίδια οικογένεια, τοπική κοινωνία ή έχουν κοινή εθνική καταγωγή, χωρίς αυτό να αποκλείει το ενδεχόμενο συνεργασίας με μέλη ή ομάδες με διαφορετική καταγωγή, κάτι που είναι σύνηθες στο διεθνικό οργανωμένο έγκλημα (διακίνηση όπλων, ναρκωτικά, λαθρεμπόριο). Ωστόσο, ο εθνικά προσδιορισμένος όρος Μαφία, όπως Ρωσική, Αλβανική, κ.α πιθανό να επηρεάστηκε από τη Σικελική Μαφία εστιάζοντας μόνο στην εθνική ομοιογένεια και αγνοώντας άλλα βασικά στοιχεία μιας εγκληματικής οργάνωσης (Kleemans, 2014:42-43).

Επιτακτική κρίνεται λοιπόν η ανάγκη να επισημανθούν τα τρία βασικά στοιχεία, τα οποία φαίνεται να απαρτίζουν το οργανωμένο έγκλημα:

- 1) Πρέπει πρωτίστως να αποτελεί μία εγκληματική οργάνωση **επιχειρηματικού χαρακτήρα**, ώστε να διακρίνεται από προσωποπαγείς ενώσεις, οι οποίες παραπέμπουν σε συμμορίες. Αρκεί λοιπόν τα μέλη της να έχουν δημιουργήσει ένα δίκτυο εγκληματικού χαρακτήρα, ώστε να πρόκειται για πραγματοπαγή οργάνωση.
- 2) Το δεύτερο εννοιολογικό χαρακτηριστικό σχετίζεται με τη δράση του οργανωμένου εγκλήματος στην **παράνομη αγορά**. Αν και δεν είναι λίγες οι φορές που τα όρια ανάμεσα σε νόμιμη και παράνομη αγορά δεν απέχουν πολύ, ωστόσο η υλοποίηση αξιόποινων πράξεων είναι αυτή που διακρίνει το οργανωμένο έγκλημα από το οικονομικό.
- 3) Το τρίτο στοιχείο και απαραίτητο συμπλήρωμα των δύο προαναφερθέντων, απευθύνεται στα **μέσα** στα οποία καταφεύγει η εγκληματική οργάνωση, τα οποία αφορούν την παράνομη δράση της, αλλά και στον **τρόπο** συγκάλυψης απέναντι στους κινδύνους που ελλοχεύουν να αποκαλυφθεί (Λίβος, 2000:52-53).

Λαμβάνοντας υπόψη τις ανωτέρω εννοιολογικές προσεγγίσεις για το οργανωμένο έγκλημα και εξετάζοντας την περίπτωση της GM, υπό την οπτική της οργανωμένης εγκληματικότητας, κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί εξ αρχής ότι ο εν λόγω όρος αναφέρεται σε ποικίλες δραστηριότητες που εμπεριέχουν στοιχεία οργανωμένου εγκλήματος ελληνικής προέλευσης. Σε μία χώρα σαν την Ελλάδα, όπου η διαφθορά διαθέτει θεσμικό χαρακτήρα, με πολυεθνικές εταιρείες να στηρίζουν οικονομικά κομματικές παρατάξεις, χρηματοδοτώντας συστηματικά τις τελευταίες, η επίσημη αναγνώριση του οργανωμένου εγκλήματος φαίνεται να εκλείπει, με εξαίρεση σπάνιες μόνο περιπτώσεις, όπου γίνεται αναφορά στον όρο GM. Έτσι λοιπόν στον Τύπο δεν αναλύεται η σχέση του οργανωμένου εγκλήματος με την πολιτική ή την οικονομία (Βιδάλη, 2021).

Με άλλα λόγια, η ανάπτυξη του οργανωμένου εγκλήματος στη χώρα μας, ως «μη φαινόμενο», συμβάλλει στην εξυπηρέτηση συμφερόντων του πολιτικού κυρίως συστήματος, ενώ προωθούνται από ένα σύστημα κομματικής πελατείας (Βιδάλη, 2017:159). Η ανάμειξη αυτή του οργανωμένου εγκλήματος με την πολιτική ηγεσία της χώρας, έκανε για πολλά χρόνια αόρατο το φαινόμενο (Σταμούλη, 2019:220). Γνωστά άλλωστε σκάνδαλα που ήρθαν στο φως της δημοσιότητας, όπως αυτό της Siemens και του Βατοπεδίου, επιβεβαίωσαν το γεγονός πως το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα, καλύπτεται με ένα πέπλο νομιμοφάνειας (Βιδάλη, 2017:159).

Ο όρος GM είναι από μόνος του προβληματικός, ως προς την εξέταση και την κατανόηση, καθώς δεν έχει συμπεριληφθεί στην επιστήμη της Εγκληματολογίας και της Νομικής, ούτε στις επίσημες Ετήσιες Εκθέσεις της Ελληνικής Αστυνομίας που σχετίζονται με το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα. Αντίθετα, είναι όρος δημοσιογραφικός, κινηματογραφικού θα λέγαμε επιπέδου, που αφήνει υπαινιγμό για σύνδεση με τη Mafia, την Ιταλο-Αμερικανική Cosa Nostra, αν και στην πραγματικότητα δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο (Βιδάλη, 2023).

Σταδιακά λοιπόν, αξιολογούνται οι παρατηρήσεις και εκτιμήσεις των δημοσιογράφων σε συνδυασμό με τα στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας, αναφορικά με τις δραστηριότητες, τα μέλη, τους τόπους και το *modus operandi* του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα. Ως οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα, εν προκειμένω GM, θεωρούνται οι δραστηριότητες της παράνομης αγοράς που σχετίζονται με παράνομες υπηρεσίες και αγαθά, από την παραγωγή έως τη διακίνησή τους, έχοντας ως παρονομαστή τον παράνομο χαρακτήρα τους. Εν συνεχεία, η GM συσχετίζεται είτε με την αγορά, λαμβάνοντας μια επιχειρηματική πλευρά, είτε με το κράτος, υιοθετώντας κρατικές λειτουργίες, προνόμια και τακτικές, όπως παροχή προστασίας, χρήση βίας και είσπραξη «φόρου» (Χουλιάρης, 2019:79-80).

Σύμφωνα με καταγραφές, στην Ελλάδα ομάδες τύπου μαφίας επιδίδονται σε παράνομες δραστηριότητες, όπως εμπόριο ανθρώπων, τσιγάρων, αλκοόλ, καυσίμων αλλά και διακίνηση όπλων και ναρκωτικών, ενώ παράλληλα η δράση τους επηρεάζει την εγκληματικότητα των σφωφρονιστικών ιδρυμάτων (Global Initiative, 2023:5).

Η εισροή κερδών του οργανωμένου εγκλήματος στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα συντελεί στην ελαστική αντιμετώπιση και στην ανοχή απέναντι στη δράση του, με αποτέλεσμα την ενσωμάτωσή του στον κοινωνικό ιστό (Βιδάλη, 2017:155). Σύμφωνα και με τα λεγόμενα του Chambliss, η διαφθορά κρατικών και πολιτικών μηχανισμών αποτελεί θεμέλιο για την εξάπλωση του Ο.Ε. (Βιδάλη, 2017:156). Δεν είναι λίγες οι φορές που κοινωνικά στρώματα και δη κατώτερα ή περιθωριοποιημένα, καταφέρνουν να επιβιώσουν

από τη συμμετοχή τους στο Ο.Ε, με αποτέλεσμα την καθολική αποδοχή προς αυτό (Βιδάλη, 2017:152).

1.2 Η πρόκληση του ορισμού

Αποτελεί κοινό τόπο πως, υπάρχουν αξεπέραστα εμπόδια, όσον αφορά στην εννοιολογική διαμόρφωση του όρου «Οργανωμένου Έγκλημα», η προσέγγιση του οποίου τελικά γίνεται μέσω της έννοιας «τύπου» και μίας γενικής περιγραφής στοιχείων που τον αποτελούν. Ωστόσο θεωρείται αμφιλεγόμενη η εγκυρότητα και η ποιότητα των στοιχείων αυτών, με αποτέλεσμα να μπορούμε να μιλάμε μόνο για περιγραφή και όχι για πλήρη ορισμό του τύπου (Μυλωνόπουλος, 2000:106).

Αξιόλογες είναι οι προσπάθειες που έγιναν εκ μέρους της Ε.Ε. αναφορικά με τον προσδιορισμό της έννοιας, καθώς η εμπλοκή τραπεζιτών, λογιστών και δικηγόρων σε αξιόποινες δραστηριότητες εγκληματικών οργανώσεων, αποτελούσε πηγή προβληματισμού. Συνεπώς, ως οργανωμένη εγκληματικότητα όρισαν την σκόπιμη εκτέλεση αξιόποινων πράξεων από δύο ή και περισσότερα άτομα, χωρίς περιορισμένο χρόνο δράσης, με καταμερισμό εργασίας, με πιθανή χρήση βίας ή με επιρροή της πολιτικής ζωής, των ΜΜΕ, της δικαιοσύνης και της οικονομίας. Τέλος το κέρδος ή η απόκτηση εξουσίας αποτελούν ζωτικό σκοπό του Ο.Ε., ενώ η ταύτιση με συμμορίες ή αντίστοιχες πράξεις που χρήζουν ποινών, εντείνουν τα προβλήματα του εννοιολογικού προσδιορισμού (Μυλωνόπουλος, 2000:107).

Το πρόβλημα του ορισμού τίθεται σε *σημασιολογικό* και *εμπειρικό* πλαίσιο, ώστε να ερμηνεύσει το ερώτημα που ταλανίζει αρκετούς συγγραφείς «Τι είναι το οργανωμένο έγκλημα». Το σημασιολογικό του περιεχόμενο αφορά τη δυσκολία διατύπωσης ενός ακριβούς όρου της έννοιας Ο.Ε., ενώ το εμπειρικό σχετίζεται με τη σύγχυση για το ποιες περιπτώσεις ανήκουν στο πεδίο δράσης. Πρέπει λοιπόν να εξεταστεί ο βαθμός στον οποίο είναι «οργανωμένο» το έγκλημα, ώστε να κατανοηθεί σε βάθος η έννοια. Σύμφωνα άλλωστε με τον Van Duyn, η απάντηση που έρχεται ως λύση στο πρόβλημα του εννοιολογικού προσδιορισμού, είναι οι ίδιες οι ομάδες εγκληματιών, γνωστοί και ως οργανωτικοί εγκληματίες (Wright, 2005:11).

Η είσοδος λοιπόν του όρου «οργανωμένο έγκλημα» στην Ελλάδα, περίπου τη δεκαετία του 1990, συνοδεύτηκε από δύο βασικά ερωτήματα: 1. Πώς εξηγείται ένα νεοσύστατο, χωρίς ξεκάθαρα χαρακτηριστικά, φαινόμενο να θεωρείται επικίνδυνο; 2. Πώς είναι δυνατόν να εξετάζεται ανεξάρτητα από το κοινωνικό και οικονομικό υπόβαθρο της χώρας στην οποία ανήκει; Έπρεπε να περάσει τουλάχιστον μία δεκαετία, έτσι μόλις ώστε στις αρχές του 2000, άρχισε να συμβαδίζει η χρήση του όρου νομοθετικά, με αυτή που είχε καθιερωθεί διεθνώς (Αντωνόπουλος & Παπανικολάου, 2016:8).

Η Σύμβαση του Ο.Η.Ε., αλλιώς σύμβαση του Παλέρμο, το 2000 συνέβαλε στην υιοθέτηση ενός διεθνώς πια αποδεκτού ορισμού του οργανωμένου εγκλήματος. Στο άρθρο 2 της ανωτέρω σύμβασης, αναφέρεται η έννοια της οργανωμένης εγκληματικής ομάδας ως μία ομάδα με ξεκάθαρη δομή, αποτελούμενη από τουλάχιστον τρία άτομα που δρα συντονισμένα για κάποιο χρονικό διάστημα, με βασικό σκοπό την τέλεση σοβαρών αδικημάτων για την αποκόμιση οικονομικού ή άλλου οφέλους (United Nations, 2004).

1.3 Θεωρητικές προσεγγίσεις στο οργανωμένο έγκλημα

Πληθώρα απόψεων, σχετικά με το θέμα του Ο.Ε., έχει διατυπωθεί, σε μία προσπάθεια να διασαφηνιστούν η μορφολογία, η τυπολογία και το σύστημα λειτουργίας του. Πρόκειται για διάφορες θεωρήσεις που ως στόχο είχαν την προσέγγιση του φαινομένου του Ο.Ε. (Σταμούλη, 2019:217).

Η κριτική εγκληματολογία, στην οποία θα στηρίξουμε την έρευνα της εργασίας, βασίζεται κυρίως στις επιστήμες της κοινωνιολογίας, των πολιτικών επιστημών και των Μαρξιστικών και Νέο μαρξιστικών θεωρήσεων αλλά και τις θεωρίες της σύγκρουσης. Κέντρο της κριτικής εγκληματολογίας, αποτέλεσαν οι σχέσεις εξουσίας και οι σχέσεις της κοινωνίας. Είναι αδιαμφισβήτητο το γεγονός πως ο William Chambliss κατέχει μία σημαντική θέση σε αυτή τη σχολή σκέψης, αφού θεωρείται ο πατέρας της «συγκρουσιακής εγκληματολογίας». Ασχολήθηκε με την κατασκευή νόμων (lawmaking), τις σχέσεις ανάμεσα στην εξουσία και το έγκλημα και κατ' επέκταση τις συμβιωτικές σχέσεις ανάμεσα στη νομιμότητα και την παρανομία. Με αυτόν τον τρόπο, η θεωρία της σύγκρουσης ξεπέρασε την κλασική μαρξιστική θεώρηση, σύμφωνα με την οποία οι νόμοι εξυπηρετούν τα συμφέροντα όσων ελέγχουν τα μέσα παραγωγής. Ύστερα από έρευνα διατυπώθηκε ο όρος *state-organised crime*, αναφερόμενος σε όσα εγκλήματα διαπράττονται από κρατικά στελέχη, κατά τη διάρκεια της θητείας τους (εγκλήματα της αστυνομίας, παράνομες φυλακίσεις κλπ) (Βιδάλη, 2018).

Οι θεωρήσεις του Cressey, αν και ήταν πρωτοποριακές, καθώς ασχολήθηκαν για πρώτη φορά με το οργανωμένο έγκλημα με τρόπο οργανωμένο και συστηματικό, βρήκαν πολλούς αντιπάλους, ενώ η μονοδιάστατη ενασχόληση του θέματος του Ο.Ε, αποτελούσε το μελανό σημείο των θεωριών του. Ένα ακόμη μειονέκτημα για πολλούς ήταν η αναπαραγωγή στερεοτύπων, με τα εθνικά χαρακτηριστικά να παίζουν καταλυτικό ρόλο στην κατηγοριοποίηση των εγκληματιών (Βιδάλη, 2017:50). Ο Chambliss αντιθέτως, θεωρούσε πως το να μην αντιλαμβανόμαστε το Ο.Ε. ως νόμιμη επιχείρηση, είναι ο κύριος παράγοντας που δεν μας αφήνει να το κατανοήσουμε σε βάθος (Σταμούλη, 2019:214). Τα πορίσματά του είναι εμφανώς αντίθετα από αυτά του Cressey, καταρρίπτοντας έτσι τη «θεωρία συνομοσίας του ξένου», ο Chambliss κατέληξε ότι το οργανωμένο έγκλημα δεν είναι εισαγόμενο, ενώ η ίδια η κοινωνία μας το ενισχύει, μέσω του καπιταλιστικού συστήματος. «Ο εχθρός είμαστε εμείς», σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του Chambliss (Σταμούλη, 2019:214). Σκάνδαλα στην Ελλάδα, πιστοποίησαν τη θεωρία του Chambliss για το οργανωμένο έγκλημα, όσον αφορά στη διαφθορά κρατικών υπαλλήλων και στα δίκτυα των σχέσεων πελατείας - πατρωνίας, όπως ακριβώς στην περίπτωση Siemens.

1.3.1 Η θεωρία της «συνομοσίας του ξένου»

Διάφορες προσεγγίσεις, κάτω από άλλη οπτική γωνία η καθεμία, έχουν γνωστοποιηθεί και αφορούν τα είδη, τη μορφολογία και τον τρόπο λειτουργίας του Ο.Ε. Καταλυτικό ρόλο διαδραμάτισε ο σπουδαίος εγκληματολόγος **Donald Cressey**, ο οποίος ήταν ο κύριος εκφραστής μιας από τις πρώτες θεωρήσεις που αναδείχθηκαν την δεκαετία του 1960, σύμφωνα με την οποία το οργανωμένο έγκλημα προσδιορίστηκε ως ένα «συνδικάτο του εγκλήματος» (Cressey, 1969:72) Σύμφωνα με αυτή τη θεώρηση, η εστίαση του Ο.Ε αφορά την ιεραρχία της δομής, τον καταμερισμό των εργασιών ανάμεσα στα μέλη της οργάνωσης

και την αποκλειστικότητα της δράσης. Κέντρο έρευνας του Cressey στις Η.Π.Α αποτέλεσε η Cosa Nostra (Σταμούλη, 2019:217-218), ενώ μελετώντας τη Μαφία στις Η.Π.Α., ως αποτέλεσμα της έρευνας ανήλθαν η διατήρηση δεσμών με τη σικελική Μαφία και η αυστηρή ιεραρχική δομή της οργάνωσης. Επιπλέον, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του, το Ο.Ε. θεωρείται «εισαγόμενο προϊόν» λόγω της κοινής καταγωγής των μελών, γεγονός που βασίστηκε στη θεωρία «της συνωμοσίας του ξένου», ενώ παράλληλα ξεχωρίζει η διάκριση συγκεκριμένων εθνικών χαρακτηριστικών (Βιδάλη, 2017:47-48). Επιπροσθέτως, το Ο.Ε. παρομοιάζεται με οργανισμούς και εταιρείες η κορυφή των οποίων ηγείται από ανθρώπους, οι οποίοι μένουν αλώβητοι και ανεπηρέαστοι από τη νομική παρέμβαση. Βασικό χαρακτηριστικό του η αλληλεπίδραση με δημόσια πρόσωπα, τα οποία κατέχουν θέσεις ευθύνης και μέσω μηχανισμών διαφθοράς, συντελεί στην ομαλή και επιτυχή λειτουργία των εγκληματικών επιχειρήσεων (Βιδάλη, 2017:48).

Κάνοντας μία αποτίμηση της θεώρησης του Cressey, ενώ κατάφερε μεν να προσδιορίσει τη δομή της Cosa Nostra, τους τομείς στους οποίους δρα η παράνομή της δραστηριότητα, την ηγεσία και τους δεσμούς αίματος των μελών της, δεν κατόρθωσε ωστόσο, να εμβαθύνει σε λεπτομέρειες των παράνομων δραστηριοτήτων ούτε και στις σχέσεις μεταξύ των μελών της με διεφθαρμένους αστυνομικούς, λογιστές, νομικούς και άλλους συνεργάτες. Αυτό ακριβώς το κενό καλύφθηκε από την θεωρία του Chambliss που προσεγγίζει το οργανωμένο έγκλημα μέσα από τη συμβίωση της νομιμότητας και της παρανομίας (Cressey, 1969:162-166).

1.3.2 Η θεωρητική προσέγγιση του William Chambliss

Μελετητές του Ο.Ε. κατά τη δεκαετία του 1970, θεώρησαν πως η προσέγγιση που βασίζεται στην εθνότητα των μελών του δρα περιοριστικά, ενώ ταυτόχρονα τονίστηκε η αξία της διατύπωσης επιπλέον θεωριών του φαινομένου (Σταμούλη, 2019:217). Ο **William Chambliss** μέσα από τη δική του θεώρηση ανέδειξε το «μοντέλο σχέσεων πελατείας-πατρωνίας», τονίζοντας πως το Ο.Ε. δεν είναι εισαγόμενο, αλλά πρόκειται για ένα κοινωνικό φαινόμενο και υπάρχουν παράνομες επιχειρήσεις, οι οποίες δέχονται τη στήριξη υψηλών κρατικών αρχών (Chambliss, 1978:209). Επιπλέον, αναφέρθηκε στην ύπαρξη εγκληματικών δικτύων (criminal networks) και παράνομων επιχειρήσεων (illegal enterprises) ταυτίζοντας και συγχέοντας έτσι, μέσα από την ανάλυσή του για το Ο.Ε., την επιχειρηματική θεωρία με την θεωρία των δικτύων. Η προσπάθεια του Chambliss για μία κοινωνιολογική εξήγηση του Ο.Ε., οδήγησε στην αντίληψη πως το Ο.Ε. αναπτύσσεται μέσα από τις διαστάσεις του κοινωνικού, πολιτικού και οικονομικού συστήματος (Σταμούλη, 2019:217).

Η σχέση αλληλεξάρτησης ανάμεσα στο κράτος και το Ο.Ε., αποτελεί βασικό πυρήνα στην οργάνωση των σχέσεων ενός καπιταλιστικού συστήματος, καθώς η επικράτηση της διαφθοράς και των πελατειακών σχέσεων συμβάλλουν στην κοινωνική άνοδο και τον πλουτισμό όποιων συμμετέχουν (Βιδάλη, 2017:156). Η καπιταλιστική κοινωνία, εξαιτίας των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων ανάμεσα στην εξουσία και την εργατική τάξη, στρέφει θα λέγαμε, τις περιθωριοποιημένες ομάδες στην παρανομία, για βιοποριστικούς κυρίως σκοπούς, προωθώντας έτσι το οργανωμένο έγκλημα (Chambliss, 1975). Οι περιθωριοποιημένες ομάδες, σε συνδυασμό με τους κανόνες προσφοράς και ζήτησης του καπιταλιστικού συστήματος, αποτελούν τα θεμέλια ανάπτυξης και αναπαραγωγής του οργανωμένου εγκλήματος (Βιδάλη, 2017:152-153).

Σύμφωνα με το μοντέλο της επιχείρησης, η μορφολογία και οι δράσεις της εγκληματικής οργάνωσης καθορίζονται από την αγορά παράνομων αγαθών, ενώ η λειτουργία της από την ίδια την αγορά και τους στόχους που κάθε φορά η ίδια η οργάνωση θέτει. Μένει λοιπόν ανεπηρεάστη από την ιεραρχία, την εθνικότητα ή την καταγωγή των μελών της. Το γεγονός βέβαια, πως το μοντέλο της επιχείρησης υποδαυλίζει την σημασία των δεσμών με την εξουσία, αποτελεί και το πρώτο του σημείο (Σταμούλη, 2019:218-219).

Σύμφωνα με τον Chambliss, το έγκλημα δημιουργήθηκε από τον ίδιο τον νόμο, καθώς όλες οι δραστηριότητες που σχετίζονται με αγαθά και υπηρεσίες παράνομες μεν τονωτικές δε για την οικονομία, οδηγούν στην παράκαμψη του νόμου, η οποία κατά συνέπεια οδηγεί στη διαφθορά και στην παρανομία. Ως απόρροια αυτού έρχεται η συμβίωση του Ο.Ε. με την επιβολή του νόμου και το οικονομικοπολιτικό πλαίσιο (Chambliss, 2004:246). Χαρακτηριστικό παράδειγμα εγκλημάτων κράτους, αποτελεί η περίπτωση του Ιρακ, με τη διάπραξη εγκλημάτων σε βάρος πολιτών, Ιρακινών κρατούμενων και ύποπτων τρομοκρατών που χρήζουν εγκληματολογικής έρευνας (Chambliss, 2004:243). Το ίδιο μοτίβο συμβίωσης εγκληματικών οργανώσεων, ως νόμιμων επιχειρήσεων, με το νομικό, οικονομικό και πολιτικό σύστημα, επαναλαμβάνεται παγκοσμίως, αφού εξυπηρετούνται τα συμφέροντα και των δύο πλευρών, κράτους και παράνομης επιχείρησης. Είναι λοιπόν κατανοητό πως κάποιοι από τους πιο βάνανυσους εγκληματίες δεν ενδιαφέρονται για το πλαίσιο της δικαιοσύνης, αφού οι ίδιοι λειτουργούν ως προστάτες του νόμου. Επικρατεί λοιπόν μία συμβιωτική σχέση ανάμεσα στον παραβάτη και τον φύλακα του νόμου (Chambliss, 2004:243). Αυτή ακριβώς η άρρηκτη σχέση ανάμεσα στο ίδιο το έγκλημα και το ποινικό δίκαιο αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό του εγκλήματος σχέση κράτους – εγκλήματος που συμβάλλει στη διαρκή αναδιάρθρωση του εγκλήματος από κρατικούς φορείς (Chambliss, 2004:244).

Το οργανωμένο έγκλημα συναλάσσεται και συμβιώνει με την νόμιμη αγορά, την πολιτική εξουσία, την αστυνομία, τους δικαστές και τους δημοσίους υπαλλήλους (Chambliss, 2004). Έχει επικρατήσει η άποψη ότι η ανάπτυξη των εγκληματικών δικτύων συμβαδίζει με τη διαφθορά, καθώς η τελευταία είναι ζωτικής σημασίας για την διατήρησή τους. Η διαφθορά παίρνει τη θέση του «φόρου» που οφείλει το οργανωμένο έγκλημα να πληρώσει, πλήττοντας τις πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές δομές, με αποτέλεσμα τόσο την αύξηση των κερδών του, όσο και τη μείωση του κόστους που σχετίζεται με την εμπλοκή με το ποινικοκατασταλτικό σύστημα (Blackburn, Neanidis & Rama, 2017:228).

1.3.3 Η θεωρία των εγκληματικών δικτύων

Τόσο ο **Ruggiero** όσο και ο **Morselli** ασχολούνται με τα εγκληματικά δίκτυα. Στη συγκεκριμένη θεώρηση γίνεται λόγος για την απουσία ιεραρχίας της οργάνωσης ενώ έντονη είναι η παρουσία διάφορων ομάδων, κάτω από την κύρια εγκληματική οργάνωση, οι οποίες εκτελούν τις παράνομες δραστηριότητές τους, έχοντας δημιουργήσει δίκτυα συνεργασίας, χωρίς ωστόσο πλαίσιο εποπτείας ή συντονισμού από την κεντρική εγκληματική οργάνωση. Ο χαρακτήρας των δικτύων των εγκληματικών οργανώσεων διακρίνεται συχνά από άτυπες κοινωνικές σχέσεις και γνωριμίες (loose networks), ενώ δεν είναι λίγες οι φορές που τα μέλη αντικαθίστανται (Σταμούλη, 2019:220).

Η έννοια «εγκληματικό δίκτυο» συμβαδίζει με αυτή του σημερινού εγκληματικού πεδίου, το οποίο χαρακτηρίζεται από πολυπλοκότητα, καθώς αποτελείται πολλές διαφορετικές ενώσεις. Τα εγκληματικά δίκτυα αναφέρονται σε συνεργασία μεταξύ ομάδων και ατόμων-

ομάδων με διαφορετική οργάνωση και ατόμων που δραστηριοποιούνται σε ένα συγκεκριμένο δίκτυο ή εκτός αυτού (SOCTA, 2021).

Η κατανόηση της έννοιας του Ο.Ε., προϋποθέτει την κατανόηση της έννοιας των εγκληματικών δικτύων, στα πλαίσια της εξερεύνησης της σχέσης εγκλήματος και διαφθοράς. Σύμφωνα με τον ισχυρισμό του Block, τα έσοδα των επιχειρηματικών συνδικάτων επενδύονται στη νόμιμη οικονομία. Περιοχές παραοικονομίας ενισχύουν τις επιχειρήσεις που γεννιούνται από παράνομα έσοδα και αποτελούν πόλο έλξης για τους εγκληματίες επιχειρηματίες, ενώ είναι γεγονός πως, οι εγκληματίες επιχειρηματίες μπορεί να παραμείνουν εγκληματίες, ακόμη και όταν «συνεργάζονται» με τη νόμιμη οικονομία. Ωστόσο, σε καταστάσεις στις οποίες επικρατεί η νομιμότητα, τέτοιου είδους επιχειρηματίες απομακρύνονται αμέσως. Το Ο.Ε. που επενδύει τα έσοδά του στη νόμιμη οικονομία και συγκεκριμένα σε νόμιμες επιχειρήσεις, απαιτεί την εδραίωση σχέσεων με επαφές από το επίσημο πολιτικό ή οικονομικό περιβάλλον. Μόλις οι επαφές αυτές θεμελιωθούν, η χρήση της βίας θεωρείται περιττή. Με άλλα λόγια, το Ο.Ε. που δραστηριοποιείται στη νόμιμη οικονομία, έχει κάθε λόγο να εγκαταλείψει τη βίαιη και εκφοβιστική συμπεριφορά (Ruggiero, 2012:9). Το Ο.Ε. έρχεται ως απόρροια της σχέσης των εγκληματικών ευκαιριών με τον χώρο των αρχών και της εξουσίας. Προέρχεται από συμμαχίες και παράνομες συνεργασίες με μη συμβατικούς εγκληματίες, όπως οι εγκληματίες του λευκού κολάρου, κάτι που καθιστά αδύνατη την ύπαρξη των παλιών και πολιτισμικά ομοιογενών ομάδων με ιεραρχική δομή (Ruggiero, 2012:29). Ο τρόπος οργάνωσης των δικτύων είναι ρευστός και ανθεκτικός και αυτός είναι ο λόγος που τα αναλαμβάνουν επίσημες επιχειρήσεις, χωρίς αυτό να σημαίνει ωστόσο ότι οι παραδοσιακοί τρόποι οργάνωσης που βασίζονται σε οικογενειακούς, εθνικούς και συγγενικούς δεσμούς εκλείπουν, αφού αυτοί είναι που ισχυροποιούν τις σχέσεις εμπιστοσύνης (Ruggiero, 2012:10).

Ο Morselli αναφέρεται σε ένα δίκτυο ευέλικτο, ανθεκτικό και ικανό να αποτελείται από ποικίλα χαρακτηριστικά. Οι φορείς του δικτύου δεν είναι απαραίτητο να βρίσκονται γεωγραφικά συγκεντρωμένοι ούτε επίσημα ενωμένοι. Παράλληλα, μιας και το δίκτυο διαμορφώνει αλληλεπικαλυπτόμενες σχέσεις, οι φορείς είναι δυνατό να συνδέονται άμεσα ή έμμεσα (Morselli, 2009:4). Ορισμένες μελέτες που αφορούσαν το Ο.Ε., προσανατολίστηκαν στο μοντέλο δικτύου αλλά πλαισιωμένο από όρια που αφορούν την ιεραρχία και την ευελιξία, η οποία αποτελεί και το προσαρμοστικό χαρακτηριστικό του δικτύου, συμβάλλοντας έτσι στο ανταγωνιστικό και ασαφές κλίμα του ευρύτερου εγκλήματος (Morselli, 2009:10).

Η κεντρική θέση ενός δικτύου φανερώνει δύναμη, έλεγχο και επιρροή. Πρόκειται για μία άποψη που έχει αμφισβητηθεί, κυρίως όταν αφορά εγκληματικές συνθήκες. Τα άτομα που λειτουργούν ως μεσίτες, κατέχουν στρατηγική θέση, κάτι το οποίο εξαρτάται από τις πληροφορίες που ελέγχουν, τη ροή επικοινωνίας και όχι από τον υψηλό βαθμό. Αυτοί οι συμμετέχοντες προσδίδουν μία διάσταση διαμεσολάβησης στα εγκληματικά δίκτυα, κατέχοντας έτσι πλεονεκτική θέση σχετικά με τον έλεγχο πληροφοριών και επαφών (Morselli, 2009:12). Τέλος, η ενδιάμεση κεντρικότητα μετατρέπει τους μεσίτες σε βασικούς παίκτες, με αποτέλεσμα την ευελιξία και τη δημιουργικότητα στο σύνολο μιας οργάνωσης (Morselli, 2009:16).

Το Ο.Ε. φημίζεται για τους ισχυρούς δεσμούς που έχει με την κοινωνία. Ειδικότερα, προσφέρει ευκαιρίες δράσης στους επαγγελματίες εγκληματίες, αφενός, και μια ποικιλία αγαθών και υπηρεσιών στους αγοραστές, αφετέρου. Ταυτόχρονα, είναι σε μεγάλο βαθμό

ενσωματωμένο στην πολιτική σκηνή εξουσίας, καθώς συνεργάζεται με ηγέτες οικονομικού και πολιτικού υπόβαθρου. Η συνεργασία του οργανωμένου εγκλήματος με επίσημους κοινωνικούς θεσμούς, ενισχύεται από την πολύχρονη δραστηριότητά του και τη σταθερότητα της δομής του (Ruggiero, 2012:11).

1.4 Οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα. Το ληστρικό φαινόμενο.

Στην Ελλάδα, η πολύχρονη απουσία συζήτησης γύρω από το θέμα του Ο.Ε., ευθύνεται για την περιορισμένη και αποσπασματική βιβλιογραφία σχετική με το θέμα. Το Ο.Ε. αναπτύχθηκε εξαιτίας των πελατειακών σχέσεων ανάμεσα στο κράτος και στις ληστρικές ομάδες και λόγω ενός είδους παροχής προστασίας κατά τον 19^ο αιώνα. Σε αντίθεση με την ιταλική Μαφία, η ανάπτυξη της οποίας συνδέθηκε άμεσα με την κάλυψη κρατικού κενού, στη χώρα μας οι διαφορετικές κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, οδήγησαν στη δημιουργία διαφορετικών εγκληματικών οργανώσεων (Βιδάλη, 2007:327).

Οι ληστρικές συμμορίες που δρούσαν κατά τον 15^ο αιώνα σε αγροτικές περιοχές και σε πόλεις της κεντρικής Ευρώπης αποτέλεσαν τα πρώτα δείγματα της οργανωμένης εγκληματικότητας (Σταμούλη, 2015:33). Η οικονομική και πολιτική βάση του ληστρικού φαινομένου είναι ένας ακόμη κοινός παρανομαστής με το οργανωμένο έγκλημα, ενώ όπως έχει αναφερθεί, η ληστεία δεν μπορεί να εξεταστεί ως ανεξάρτητο φαινόμενο από την κοινωνία (Σταμούλη, 2015:36).

Η ληστεία λοιπόν δεν εμφανίζεται ως νέο φαινόμενο, αφού μέρος των ληστών αποτελείται από τους αγωνιστές του 1821, τους ξακουστούς αρματολούς και κλέφτες. Πολλοί ήταν αυτοί που κατά τη διάρκεια της Οθωμανικής κυριαρχίας κατέφυγαν ένοπλοι στα βουνά, ώστε να μην διωχθούν από τους Τούρκους, με σκοπό την άμυνα, την εκδίκηση αλλά και την κοινωνική ανέλιξη, αφού η ληστεία συχνά ήταν ένδειξη ρωμαλεότητας (Ριζάβα, 2011:67).

Η δραστηριότητά των ληστών ήταν άρρηκτα συνδεδεμένη με τις δομές των αγροποικεμικών κοινωνιών, καθώς την εποχή πριν το νεοσύστατο ακόμη ελληνικό κράτος, η ιδιότητα του ληστή απέπνεε κύρος. Επρόκειτο για αγρότες ή κτηνοτρόφους, εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό στον άτακτο πόλεμο, σε αντίθεση με στιγματισμένο ή περιθωριοποιημένο πληθυσμό. Η επιρροή που δέχονταν από το πελατειακό σύστημα ήταν αδιαμφισβήτητη (Βιδάλη, 2007:311). Υπήρχε μία σχέση αλληλεξάρτησης ανάμεσα στους ληστές και τα αποκαλούμενα τσελιγκάτα, την οποία διατηρούσαν με κουμπαριές ή συγγενικές σχέσεις, ενώ την περίοδο της μοναρχίας παρατηρήθηκαν μεταβολές με κυρίαρχο πλήγμα τις στρατιωτικές ελίτ. Έτσι, τη δεκαετία του 1850, αναδείχθηκε μία νέα ομάδα ληστών, ηλικίας 20-30 ετών, αμόρφωτοι αγρότες, οι δραστηριότητες των οποίων στηρίχθηκαν συστηματικά από κέντρα εξουσίας εγχώρια και όχι μόνο (κυρίως αγγλικά) (Βιδάλη, 2007:312).

Μετά τη συγκρότηση του ελληνικού κράτους, και τη νομιμότητα που επικράτησε, δεν άλλαξαν ουσιαστικά τα προβλήματα των κατοίκων των ορεινών περιοχών και δεν ευνοήθηκαν όσον αφορά στο αίσθημα ασφάλειας. Αυτό που άλλαξε όμως, ήταν η φύση του επαγγέλματος των οπλοφόρων, καθώς θεωρούνταν πλέον παράνομο, με αποτέλεσμα την αναδιάρθρωση της κοινωνίας των τσελιγκάτων. Η μετακίνηση των νομαδικών πληθυσμών

ήταν απαραίτητη για τις ανάγκες της βοσκής, ενώ παράλληλα λόγω των εθνικών γαιών που χαρακτηρίζονταν πλέον τα βοσκοτόπια, οι αρχηγοί των τσελιγκάτων διαπραγματεύονταν με τους δήμους τη μίσθωση τους. Σε αυτό ακριβώς το σημείο έγκειται η νέα απειλή αισχροκέρδειας, πελατειακών σχέσεων και εκβιασμών, πρόκειται ουσιαστικά για νέο κύκλωμα παραοικονομίας. Τα τσελιγκάτα καταφεύγουν στην προστασία των οικονομικά ισχυρών με αντάλλαγμα τη φροντίδα των κοπαδιών τους (Βιδάλη, 2007:313).

Η φτώχεια, η εμπόλεμη κατάσταση αλλά και η εμφάνιση της εκβιομηχάνισης στον απόηχο της αγροτικής οικονομίας, συνέβαλαν στη δράση και την εξέλιξη του ληστρικού φαινομένου, με αποτέλεσμα την εγκατάλειψη της υπαίθρου και την παρανομία ως τη μόνη επιλογή ενός πλεονάζοντος ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού (Σταμούλη, 2015:39). Στο σημείο αυτό ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί πως η οικονομική ένδεια της χώρας, σε συνδυασμό με την ύπαρξη της κεντρικής κρατικής εξουσίας, δεν άφηνε περιθώρια για τη μεταμόρφωση της «ληστοκρατίας» σε οργανωμένο έγκλημα (Ριζάβα, 2011:71-72).

Η έξαρση του φαινομένου της ληστείας τη δεκαετία του 1850 αλλά και ο περιορισμός της σχετίστηκαν με δύο βασικές αιτίες. Αρχικά με τις επιπτώσεις των οικονομικών κρίσεων αλλά και με το σχέδιο εξάλειψης του ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού, καθώς στόχος ήταν η απομάκρυνση από μία προ-καπιταλιστική οικονομία. Έτσι, η ληστεία παρέμενε ευνοϊκή για τους βλαχοποιημένες και για όσους επιθυμούσαν να λειτουργούν ανεξάρτητα από το κράτος και ήταν συνυφασμένη με την κλοπή ζώων ή τις λεηλασίες που αφορούσαν εκδικητικές πράξεις. Η ανάπτυξη της τεχνολογίας και ο εκχρηματισμός της οικονομίας συντέλεσαν στην εξέλιξη του ληστρικού φαινομένου, του οποίου πια οι δραστηριότητες αφορούν απαγωγές έναντι λύτρων, συμβόλαια θανάτου ή κλοπές τιμαλφών (Βιδάλη, 2007:315-316). Η μισή Ελλάδα εκείνη την χρονική περίοδο βιοποριζόταν από τη ληστεία, ενώ η άλλη μισή καταδίωκε τους ληστές. Το πλήθος συλλήψεων, καταδικών και φόνων αρχιληστών και συμμοριτών εκείνης της εποχής αποκάλυπτε το μέγεθος του προβλήματος της ληστείας (Βιδάλη, 2007:320-321).

1.5 Διεθνείς διαστάσεις του οργανωμένου εγκλήματος

Οι «παραδοσιακές» μορφές οργανωμένου εγκλήματος, όπως ονομάστηκαν, ήταν η συνέχεια κρυφών οργανώσεων που δημιουργήθηκαν στην Ιταλία, την Κίνα και την Ιαπωνία, με κυρίαρχο στόχο την προστασία που παρείχαν σε εποχές πολιτικής αστάθειας. Η Μαφία και η Καμόρα στη Νότια Ιταλία και στη Νάπολη, ήταν εγκληματικές οργανώσεις γνωστές διεθνώς, συχνά με αντίθετα συμφέροντα μεταξύ των δικτύων οικογενειών. Στη συνέχεια, με αφετηρία το Χονγκ Κονγκ έκαναν την εμφάνισή τους οι κινεζικές ομάδες Τριάδας και Τόνγκ (Wright, 2005:12). Η Yakuzza, με καταγωγή από την Ιαπωνία, έγινε γνωστή για την ανάπτυξη παράνομων επιχειρήσεων. Κοινή συνισταμένη τους, εκτός από την παράνομη προστασία, ήταν η συνεργασία με άλλες εγκληματικές οργανώσεις σε παγκόσμια κλίμακα, που αφορούσαν διακίνηση ναρκωτικών, λαθρεμπόριο ανθρώπων και δραστηριότητες απάτης. Όσον αφορά το οργανωμένο έγκλημα στις Η.Π.Α., έχει απασχολήσει ποικίλες συζητήσεις, συνομωσίες και θεωρίες, με την περίοδο της ποτοαπαγόρευσης να αποτελεί σημείο ακμής. Συνεργάστηκαν με άλλα έθνη για την εισαγωγή παράνομου αλκοόλ, ενώ ο γκανγκστερισμός που αναπτύχθηκε στη συνέχεια, σύμφωνα με το στυλ της Κόζα Νόστρα, φανέρωνε πώς μπορεί το έγκλημα να συμβαδίζει με τον καπιταλισμό (Wright, 2002:13).

1.5.1 Σικελική Μαφία

Το οργανωμένο έγκλημα στην Ευρώπη εντοπίζεται κυρίως γύρω από τη **Σικελική Μαφία**. Η λέξη Μαφία προέρχεται από το σικελικό επίθετο *mafiusu* κι δηλώνει τον νταή, ενώ ο Σικελός μαφιόζος του 19^{ου} αιώνα ήταν αυτός που επιστράτευε μεθόδους εκφοβισμού. Σήμερα ο όρος Μαφία δεν περιορίζεται στην Ιταλική Μαφία, αφού χρησιμοποιείται για να δηλώσει συμμορίες και οργανώσεις, όπως η ρώσικη, η γιαπωνέζικη, η κινέζικη και η αλβανική (Σταμούλη, 2015:22-23).

Η Μαφία κάνει την εμφάνισή της το 1282 κατά την επανάσταση εναντίον των Γάλλων φεουδαρχών, οι οποίοι είχαν καταλάβει το νησί της Σικελίας από το 1268. Έπειτα από προστριβές ανάμεσα στην κυβέρνηση και τους γαιοκτήμονες, αναφορικά με τον έλεγχο της γης, οι τελευταίοι στρατολόγησαν Σικελούς χωρικούς, τους «*Mafiosi*» και τους «*gabelloti*», ευθύνη των οποίων ήταν η προστασία των γαιοκτημόνων από τους χωρικούς και το κράτος. Η κυριαρχία του *Mafiosi* λοιπόν ήταν γεγονός, αφού οι πιο βίαιες και εγκληματικές φιγούρες προστάτευαν τις τεράστιες ιδιοκτησίες των γαιοκτημόνων, ενώ παράλληλα φρόντιζαν για τον βιοπορισμό των χωρικών (Ριζάβα, 2011:6-7).

Μεταβαίνοντας στην καπιταλιστική οικονομία έγιναν πολλές αλλαγές, μεταξύ των οποίων και της ανάπτυξης της Mafia, η οποία εξελίχθηκε σε βιομηχανία προστασίας, καλύπτοντας το κρατικό κενό (Ριζάβα, 2011:9). Τα δίκτυα πελατειακών σχέσεων και οι σχέσεις πατρωνίας δυνάμωσαν την ισχύ της (Σταμούλη, 2015:26). Σύμφωνα με τον Hobsbawh, η ανάδειξη της Μαφίας σε όργανο εξουσίας ήταν αποτέλεσμα της απουσίας στρατού και αστυνομίας. Η οικογένεια αποτέλεσε το συστατικό θεμέλιο της οργάνωσης, ενώ η αφοσίωση και οι όρκoi σιωπής συντέλεσαν στη διατήρησή της σε βάθος χρόνου. Οι μαφιόζικες οικογένειες διατηρούν την αυτονομία και την ανεξαρτησία τους η μία από την άλλη, ενώ δεν είναι λίγες οι φορές που συνεργάζονται. Η δομή της Ιταλικής Μαφίας είναι ιεραρχική, την ηγετική θέση της οποίας κατέχουν οι «άντρες τιμής» και η βάση της αποτελείται από τις οικογένειες (Σταμούλη, 2015:27).

1.5.2 Cosa Nostra

Η μετανάστευση περίπου 800.000 Σικελών προς τις Η.Π.Α. ανάμεσα στο 1901 και 1903, συνδέθηκε με την εμφάνιση του οργανωμένου εγκλήματος στην Αμερική, την Αμερικανική **Cosa Nostra**, καθώς ένα ποσοστό Ιταλών μεταναστών βασιζόμενο σε ευνοϊκές συνθήκες που επικρατούσαν δημιούργησαν δίκτυα προστασίας. Ωστόσο ορόσημο για το οργανωμένο έγκλημα στην Αμερική αποτέλεσε η περίοδος ποτοαπαγόρευσης το 1920, αφού σε μια στιγμή ο πλέον κερδοφόρος κλάδος της βιομηχανίας του ποτού πέρασε στον έλεγχο των γκάνγκστερ, ενισχύοντας έτσι την παραοικονομία έως το 1933. Σύμφωνα με τον ισχυρισμό του Cressey, η αμερικανική μαφία αναπτύχθηκε λόγω της ζήτησης παράνομων αγαθών κυρίως, ενώ απομακρύνθηκε από την ανάγκη προστασίας που χαρακτήριζε τη σικελική μαφία (Σταμούλη, 2015:27). Αξίζει να σημειωθεί πως, κατά την περίοδο της ποτοαπαγόρευσης το οργανωμένο έγκλημα εντάχθηκε ως κομμάτι της δημόσιας ζωής στις ΗΠΑ (Ριζάβα, 2011:35).

Οι έννοιες οργανωμένο έγκλημα και μαφία ταυτίστηκαν ολοκληρωτικά, με αφορμή την ομολογία του Τζο Βαλάτσι στη Γερουσία το 1963, σχετικά με τη συμμετοχή του στη Cosa Nostra, τη δομή και την παράνομη δράση της. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να εδραιωθεί η

μαφιοκεντρική αντίληψη του οργανωμένου εγκλήματος, λόγω της απήχησης που είχαν στο αμερικανικό κοινό οι απόψεις του Βαλάτσι. Ωστόσο, δεν αρκούσε η απήχηση αυτή κυρίως στη Νέα Υόρκη, για την αντιμετώπιση συμμοριών σε ολόκληρες τις Η.Π.Α., κάτι που οδήγησε σε μία πιο σφαιρική προσέγγιση του όρου οργανωμένο έγκλημα. Η φήμη της ύπαρξης μιας δυνατής μαφίας που εγκυμονεί κινδύνους για το πολιτικό, οικονομικό και νομικό σύστημα της Αμερικής, συνέβαλε στην θέσπιση νέας νομοθεσίας και υπηρεσιών, μεταξύ άλλων υποκλοπής, πληροφοριοδότες, κατάσχεση περιουσιών κ.α (Paoli, 2014:17). Από τη δεκαετία του 1960 και έπειτα λοιπόν, αποδοκιμάζεται από την πλειονότητα των Αμερικανών η μαφιοκεντρική θεωρία, την οποία χαρακτηρίζουν, ως μία ιδεολογία περισσότερο και συνωμοσία παρά ως υπαρκτή απειλή. Έτσι στρεφόμαστε από το «Ποιος» στο «Τι», παράλληλα με την προσπάθεια άρσης εθνικών στερεοτύπων και την εστίαση στο περιεχόμενο των παράνομων αγορών (Paoli, 2014:18).

Ένα ακόμη στοιχείο που διέκρινε τη Cosa Nostra από την παραδοσιακή σικελική Μαφία κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα, είναι η σχέση της με τη διαφθορά του κρατικού μηχανισμού, τη δωροδοκία και τον εκφοβισμό των αρχών της εξουσίας, σε αντίθεση με την τάση νομιμότητας που επιζητούσε η σικελική Μαφία. Βασικό λοιπόν χαρακτηριστικό του οργανωμένου εγκλήματος στις Η.Π.Α., συνιστά πια η διαφθορά, προτάσσοντας το κέρδος ως προτεραιότητα και όχι το κύρος. Σε αυτό ακριβώς το σημείο, ο «mafiuso» χάνει την μέχρι τότε κοινωνική του υπόσταση και μεταμορφώνεται απλώς σε εγκληματία, ενώ ταυτόχρονα η χρήση της βίας εδραιώνεται ως μέσο επιβολής (Ριζάβα, 2011:34-35).

Αποτέλεσμα της διαμάχης συμμοριών διαφορετικής εθνικής προέλευσης, γνωστής και ως «castellammare war», ήταν η δημιουργία της συνομοσπονδίας εγκληματικών οργανώσεων, κάτι που οδήγησε τους νεαρούς Ιταλούς στη συνεργασία με άλλα μέλη της αμερικανικής κοινωνίας, αποδεσμεύοντας τους την αποκλειστικότητα των γκέτο (Ριζάβα, 2011:38-39). Τέλος, η εμφάνιση κατά τη δεκαετία του 20^{ου} αιώνα, τοπικών κέντρων εξουσίας στις βόρειες πόλεις της Αμερικής, έδωσε την ευκαιρία σε εθνικές οργανώσεις να πουλούν ψήφους, ζητώντας διευκολύνσεις και ανταλλάγματα. Έτσι οι εγκληματικές οργανώσεις και συγκεκριμένα η Cosa Nostra, μέσω των πελατειακών διεφθαρμένων σχέσεων, λειτουργούσαν ως μεσάζοντες σε αυτή την ανταλλαγή (Ριζάβα, 2011:42).

Η ενασχόληση της σημερινής Cosa Nostra, αφορά το εμπόριο ναρκωτικών και όπλων, την πορνεία, την τοκογλυφία, τα παράνομα παιχνίδια, τους εκβιασμούς με στόχο την απόσπαση χρηματικών ποσών επιχειρήσεων και γενικότερα απάτες, ενώ η σύνδεση με τα κολομβιανά καρτέλ και τη ρωσική μαφία ισχυροποιεί τις διεθνώς τη δύναμή της (Ριζάβα, 2011:45). Η περιγραφή της Cosa Nostra ως μυστική οργάνωση διαχείρισης χρημάτων από παράνομες δραστηριότητες σχετίζεται τόσο με τη συνεργασία ατόμων σε θέσεις κύρους και εξουσίας (αστυνομικοί, δικαστές, πολιτικοί κ.λ.π), όσο και με την οικονομική στήριξη των μελών της που συχνά φυλακίζονται (Σταμούλη, 2015:27).

1.5.3 Ιαπωνική Μαφία

Η Ιαπωνική μαφία, με το όνομα «**Yakuza**» ήταν μία ένωση, μία ομάδα συμμαχίας. Πιο συγκεκριμένα, επρόκειτο για ένα σωματείο πολύ καλά οργανωμένο, με εγκληματική δράση σε ολόκληρη την Ιαπωνία, ενώ τα μέλη της αποτελούνται από 70 έως 17.900 άτομα. Αυτό που χαρακτηρίζει τα μέλη της οργάνωσης είναι οι επαφές τους με πρόσωπα κύρους και εξουσίας, της πολιτικής και οικονομικής σκηνής. Όσον αφορά την ένταξη κάθε νέου μέλους στην οργάνωση της Yakuza, υπάρχει μία δοκιμαστική συνάντηση, στη διάρκεια της

οποίας καταναλώνουν το παραδοσιακό ποτό sake και στη συνέχεια ακολουθούν όρκοι πίστης και αφοσίωσης (DeVito, 2005:343). Η υποταγή των μελών προς τον αρχηγό θεωρείται ιερή και αδιαπραγμάτευτη και η επιβολή τεσσάρων διαφορετικών ειδών τιμωρίας αφορά αυτή ακριβώς την πειθαρχία (θάνατος, ακρωτηριασμός δαχτύλου, διακοπή πρόσβασης στον αρχηγό και οριστική απομάκρυνση από την ομάδα). Από τις ομάδες της Yakuza ξεχωρίζει η λεγόμενη Sumiyoshi-Kai, οπου αρχηγοί από διαφορετικές ομάδες συνεργάζονται, ενώ ηγείται όλων εκλεγμένος πρόεδρος (Mallory, 2007:120-121). Ο «νεωτερισμός» της Yakuza σε σχέση με τις υπόλοιπες οργάνώσεις παγκοσμίως, είναι το γεγονός πως δεν αποτελεί μυστική οργάνωση. Αντιθέτως, δραστηριοποιείται δημοσίως (Mallory, 2007:121).

1.5.4 Κινέζικη Μαφία

Η Κινέζικη Μαφία, αποτελεί σημαντικό κομμάτι του οργανωμένου εγκλήματος, έλαβε το όνομα «**Triads**» από την κυβέρνηση του Χονγκ Κονγκ, λόγω του τριγωνικού συμβόλου που κατείχαν παλαιότερα οι μυστικές κινέζικες κοινωνίες. Η δομή των τριάδων είχε χαλαρό χαρακτήρα, με τα μέλη τους να έχουν ελευθερία κινήσεων, ενώ η πιο σημαντική σχέση ήταν αυτή του «μεγάλου αδερφού» και του «μικρού αδερφού» (Ριζάβα, 2011:48). Αυτό πραγματικά για το οποίο ξεχώριζαν, ήταν το ιδιαίτερο τελετουργικό μύησης των νέων μελών, το οποίο αποτελούνταν από 36 όρκους αφοσίωσης και πίστης. Τα κέρδη από την εμπλοκή σε εγκληματικές δραστηριότητες έδιναν στα μέλη τη δυνατότητα συνεργασίας με άλλα μέλη, για την επίτευξη των εγκληματικών τους στόχων και ευκολότερη πρόσβαση σε πόρους. Γνώριζαν καλά άλλωστε, πως τα θύματα των εγκληματικών τους δράσεων θα δίσταζαν να τους καταγγείλουν, καθώς λάμβαναν προστασία από άλλες Τριάδες (Ριζάβα, 2011:50).

Σήμερα έδρα των Τριάδων είναι το Χόνγκ Κόνγκ, ενώ η δράση τους απλώνεται μέχρι τη Νοτιοανατολική Ασία, όπου και υπάρχει το φημισμένο «χρυσό τρίγωνο», μέρος παραγωγής ηρωίνης (Ριζάβα, 2011:50). Οι παράνομες δραστηριότητες των Τριάδων, αφορούν κυρίως ναρκωτικά και δεν περιορίζονται μόνο στην Ασία, αντίθετα έχουν εξαπλωθεί στην Αυστραλία, στον Καναδά, στη Βόρεια Αμερική και προσφάτως στην Ευρώπη (Γερμανία, Βρετανία, Γαλλία, Ολλανδία, Ισπανία). Ανάμεσα στις παράνομες δραστηριότητες ανήκουν και το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος, η πειρατεία δικογραφίας, οι εκβιασμοί, η παράνομη μεταφορά μεταναστών κ.α. Είναι τέλος γνωστό πως κατέχουν το 80-90% της Ασιατικής βιομηχανίας του κινηματογράφου (Ριζάβα, 2011:51-52).

Οι «**Tongs**» από την άλλη, αρχικά ήρθαν να καλύψουν μία διαφορετική ανάγκη που αφορούσε τις καταπιεστικές συνθήκες ζωής των Κινέζων μεταναστών στη Δύση. Στη συνέχεια ακολούθησε η στρατολόγηση οπλισμένων ανδρών, με στόχο την ασφάλεια των πορνείων της Chinatown, των καπνιστηρίων οπίου και των καταγωγίων, με αποτέλεσμα την εξέλιξή τους σε εγκληματικές οργάνώσεις (Ριζάβα, 2011:52). Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα με αρχές του 20^{ου} στην Αμερική, έμποροι και εργάτες πλυντηρίων, έδιναν ένα χρηματικό ποσό στους Tongs, ώστε να έχουν την απαραίτητη προστασία από την απειλή ανταγωνιστών και της αστυνομίας. Αποτελούσαν και επίσημα μια εγκληματική οργάνωση που είχε κέρδη από τη διακίνηση ναρκωτικών και άλλες παράνομες δραστηριότητες αλλά και από την παροχή υπηρεσιών προστασίας. Η ολοένα αυξανόμενη περιθωριοποίηση των Κινέζων στις ΗΠΑ, δημιούργησε πρόσφορο έδαφος για την εδραίωση των Tongs στην Αμερική (Ριζάβα, 2011:53).

2. Μετασχηματισμοί του οργανωμένου εγκλήματος

Οι μεταβολές σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο, δεν άφησαν ανεπηρέαστο το φαινόμενο του οργανωμένου εγκλήματος, το οποίο εξελισσόταν παράλληλα και προσαρμοζόταν στις καταγιστικές αλλαγές. Πιο συγκεκριμένα ο διεθνικός χαρακτήρας του οργανωμένου εγκλήματος στα πλαίσια μιας ελεύθερης αγοράς και ο παγκοσμιοποιημένος καταμερισμός των δραστηριοτήτων, διευκολύνουν τη δικτυακή οργάνωση της εγκληματικής δράσης. Επίσης η οικονομική δυσχέρεια σε εποχές κρίσεων, όπως αυτή της οικονομικής κρίσης, αλλά και η περίοδος της πανδημίας του κορωνοϊού, παρείχαν νέες ευκαιρίες στο οργανωμένο έγκλημα. Το διαδίκτυο αποτελεί πλέον το νέο πεδίο δράσης των εγκληματικών ομάδων καθώς προσφέρει ανωνυμία και διεθνή πρόσβαση για εμπορία παράνομων αγαθών, απάτες, κυβερνοεπιθέσεις και νομιμοποίηση των παράνομων εσόδων. Σε συνδυασμό με την αλματώδη πρόοδο της τεχνολογίας, τα φαινόμενα αυτά, αναδεικνύουν την ευελιξία και προσαρμοστικότητα του οργανωμένου εγκλήματος και το πώς αυτό εμφανίζεται ειδικά σε μεταβατικές περιόδους ακολουθώντας τις μεταβολές του οικονομικό-κοινωνικού πλαισίου που το περιβάλλει (Βιδάλη, 2017:151-152).

2.1 Η επίδραση της παγκοσμιοποίησης στο οργανωμένο έγκλημα

Η «παγκοσμιοποίηση» του εγκλήματος, συνδυαστικά με την αλματώδη ανάπτυξη της επιστημονικής και τεχνικής προόδου και τον φόβο του εγκλήματος, με κομβικό σημείο τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 στις Η.Π.Α, έφεραν αλλαγές και εξελίξεις στο οργανωμένο έγκλημα. Στα πλαίσια της ελεύθερης αγοράς, καταργήθηκαν τα τοπικά όρια της εγκληματικής δράσης, οι διάφορες μορφές και διαστάσεις του εγκλήματος, διαμορφώνοντας ένα κράμα και ένα συνεκτικό πλαίσιο του σύνθετου αυτού φαινομένου (Βιδάλη, 2017:44-45). Ως αποτέλεσμα της νέας συνθήκης, ο όρος «τοπικό» οργανωμένο έγκλημα αντικαταστάθηκε, αφού η δράση του Ο.Ε πέρασε τα διακρατικά σύνορα, ενώ έντονη ήταν πια η διαρκής παρουσία των εγκληματικών δραστηριοτήτων, ανάμεσα στον κόσμο της νομιμότητας και της παρανομίας (Βιδάλη, 2017:44-45). Οι παγκοσμιοποιημένες αγορές και οι κοινωνικές μεταβολές κατακερμάτισαν το Ο.Ε. στην πάροδο των τελευταίων δεκαετιών, μεταβάλλοντας το τοπίο εγκληματικότητας. Ως απόρροια της παραπάνω εξέλιξης, έρχεται η ποικιλομορφία των εγκληματικών ομάδων και η μεταπήδησή τους από τοπικό σε διεθνές τοπίο (Wright, 2005:11).

Τα μέλη των εγκληματικών δικτύων προέρχονται από πολλές χώρες ενώ συχνή είναι και η συνεργασία μεταξύ τους. Αν και διαθέτουν μια διεθνή εμβέλεια, οι εγκληματικές τους δραστηριότητες περιορίζονται σε συγκεκριμένη περιοχή ή σε αριθμό χωρών. Τα στατιστικά μαρτυρούν πως το 68% των δικτύων συγκροτείται από πολυεθνικά μέλη, ενώ το 32% αποτελείται από μέλη με κοινή εθνική ταυτότητα. Στα δίκτυα, των οποίων τα μέλη είναι από μία μόνο χώρα, πρόκειται συνήθως για υπηκόους της Ε.Ε, ενώ το 76% των πιο επικίνδυνων εγκληματικών δικτύων κάνουν αισθητή την παρουσία τους, μέσω της δράσης τους, σε δύο ως επτά χώρες. Ένα μόνο μικρό ποσοστό δραστηριοποιείται σε παραπάνω από επτά χώρες, καθώς τα περισσότερα δίκτυα εστιάζουν γεωγραφικά χωρίς να επεκτείνονται ευρέως (Europol, 2024:12).

Τα τελευταία έτη, παρατηρήθηκε μια ποιοτική αναβάθμιση των εγκληματικών δραστηριοτήτων και συμπεριφορών, οι οποίες απομακρύνθηκαν από την παραδοσιακή τους μορφή. Η εξέλιξη της τεχνογνωσίας, η χρήση τη τεχνολογίας, η διεθνοποίηση και η βελτίωση των εγκληματικών ομάδων, ως προς την οργάνωση, συνέβαλαν στην αναβάθμιση αυτή (Κωστάρας, 2000:70-72). Οι οικονομικές και κοινωνικές μεταβολές που απαιτούνταν εν μέσω της παγκοσμιοποίησης, συνέβαλαν τόσο στην ποιοτική αναβάθμιση των εγκληματικών οργάνωσεων, όσο και στην ποσοτική τους επέκταση, με αποτέλεσμα την μεταμόρφωσή τους σε εγκληματικές επιχειρήσεις με δίκτυα διεθνούς φήμης και δράσης. Η δημιουργία μίας παγκόσμιας αγοράς και η ταυτόχρονη ανάπτυξη της μαύρης αγοράς, οι κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες, η εκρηκτική εισχώρηση νέων τεχνολογιών σε όλους τους τομείς της ζωής μας, είναι μερικοί ακόμα παράγοντες που ενίσχυσαν την αναβάθμιση (Σταμούλη, 2015:29).

Σύμφωνα με τον Cressey, στα πλαίσια ενός παγκοσμιοποιημένου τοπίου, αναδεικνύεται ο εγκληματικός χαρακτήρας οργάνωσεων, πανίσχυρων και ιεραρχικά δομημένων, πανομοιότυπων με πολυεθνικές εταιρείες, οι οποίες στόχο έχουν να επεκτείνουν την κυριαρχία τους παγκοσμίως, σε μία δήθεν νόμιμη πραγματικότητα. Νέες ευκαιρίες παράνομου πλουτισμού, προκύπτουν μέσα σε ένα παγκόσμιο καπιταλισμό και νεοφιλελευθερισμό, μέσω των κοινωνικοοικονομικών και πολιτικών αναδιαρθρώσεων που σχετίζεται με τη ζήτηση κεφαλαίων για παράνομα αγαθά και υπηρεσίες (Βιδάλη, 2017:136).

Αδιαμφισβήτητο είναι το γεγονός πως, η παγκοσμιοποιημένη οικονομία, οι επιπτώσεις της αλλά και οι μεγάλες εταιρικές παρανομίες, σε συνδυασμό με την ανοχή δημόσιων φορέων, επανέφεραν στο προσκήνιο τις συζητήσεις για το θέμα των σχέσεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (Βιδάλη, 2017:136). Αποτέλεσμα των παραπάνω μεταβολών σε παγκόσμια κλίμακα, ήταν η διεύρυνση του πεδίου δράσης της εγκληματικότητας από εθνικό ή διεθνικό σε παγκόσμιο επίπεδο και η αλλαγή της σύνθεσης και μορφολογίας των εγκληματικών οργάνωσεων (Σταμούλη, 2015:30).

2.2 Ο αντίκτυπος της οικονομικής κρίσης στο οργανωμένο έγκλημα

Οι ομάδες οργανωμένου εγκλήματος, λειτουργώντας ως νόμιμες επιχειρήσεις, σε επιβεβαίωση όσων υποστήριζε ο Chambliss, δέχονταν άμεση επιρροή από τις αλλαγές που παρατηρούνταν σε οικονομία και αγορά εργασίας. Επιστρέφοντας λοιπόν στην προσέγγιση του Ruggiero, το οργανωμένο έγκλημα αποτελεί μία ακόμη δραστηριότητα της κοινωνίας, με καθοδηγητές την «επιχειρηματικότητα» και το «κέρδος», τα όπλα του σύγχρονου καπιταλισμού (Αντωνόπουλος & Παπανικολάου, 2016).

Το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα, και πιο συγκεκριμένα οι δράσεις της G.M., επηρεάστηκαν όπως ήταν αναμενόμενο από την οικονομική κρίση που έπληξε τη χώρα μας, ενώ από το 2010 και έπειτα διαμορφώθηκε η κατάσταση όπως την ξέρουμε και σήμερα. Εκβιασμοί που αφορούσαν νυχτερινά κέντρα, άρχισαν να φθίνουν, λόγω του περιορισμένου αριθμού οργάνωσεων, και όχι μόνο. Τα ποσά που απαιτούσαν ως «προστασία» μειώθηκαν σημαντικά σε σχέση με το παρελθόν, ενώ οι οργάνώσεις προσανατολίστηκαν περισσότερο σε καφετέριες, περίπτερα και αντίστοιχα είδη επιχειρήσεων (Σταμούλη, 2019:234-235). Η οικονομική ανέχεια, που χαρακτηρίζει την εποχή της κρίσης, οδήγησε τους επιχειρηματίες

σε καταγγελίες στην Αστυνομία εναντίον εγκληματικών ομάδων, καθώς οι ιδιοκτήτες-θύματα, δεν μπορούσαν να ανταπεξέλθουν στα υπέρογκα ποσά που ζητούσαν τα κυκλώματα (Λαμπρόπουλος, 2015).

Η οικονομική κρίση, έπαιξε καταλυτικό ρόλο στην εξέλιξη της GM, καθώς για πολλούς αποτέλεσε μέσο βιοπορισμού, ενώ για άλλους μέσο πλουτισμού (Σταμούλη, 2016:1224). Σύμφωνα με τις δηλώσεις του Βαρουφάκη, η διεθνής κρίση του 2008 και η ελληνική κατάρρευση του 2010, έφερε την χώρα μας στο προσκήνιο του ενδιαφέροντος διεθνώς, εξαιτίας των προκληθέντων κοινωνικών προβλημάτων (Αντωνόπουλος & Παπανικολάου, 2016). Νόμιμες και υγιείς επιχειρήσεις αδυνατούσαν να ανταπεξέλθουν στις οικονομικές τους υποχρεώσεις, λόγω της οικονομικής κρίσης που προκλήθηκε από την πανδημία, με αποτέλεσμα να καταφεύγουν στις εγκληματικές οργανώσεις για τη λήψη κεφαλαίου, που θα τους επέτρεπε να επιβιώσουν (Σταμούλη, 2019:213).

Στη χώρα μας, η εποχή της οικονομικής κρίσης, αποτελεί πρόσφορο έδαφος ανάπτυξης οργανωμένων εγκληματικών δραστηριοτήτων και παραοικονομίας. Στις εκθέσεις της ΕΛ.ΑΣ για το οργανωμένο έγκλημα των ετών 2011 και 2012, επισημαίνεται ότι η οικονομική κρίση συμβάλλει αφενός στην ανάπτυξη οργανωμένων εγκληματικών δραστηριοτήτων, αφετέρου στη μύηση και στρατολόγηση ατόμων που αδυνατούν οικονομικά να επιβιώσουν. Αξιοσημείωτο είναι ωστόσο το γεγονός, πως η οικονομική κρίση και οι επιπτώσεις που αυτή φέρει, δεν επηρεάζουν με τον ίδιο τρόπο όλες τις εγκληματικές δραστηριότητες της GM. Το λαθρεμπόριο τσιγάρων, ενδεικτικά, φαίνεται να έχει επηρεαστεί θετικά, ενισχύοντας έτσι την παράνομη δράση του, ενώ η «παροχή προστασίας» σε νυχτερινά κέντρα διασκέδασης έχει μειωθεί σημαντικά, λόγω περιορισμού των καταστημάτων και της έλλειψης εσόδων (Σταμούλη, 2016:1216).

2.3 Το οργανωμένο έγκλημα κατά την περίοδο της πανδημίας.

Οι οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της πανδημίας Covid-19 είναι αναρίθμητες σε παγκόσμιο επίπεδο και όπως ήταν αναμενόμενο, επηρέασαν σημαντικά και τη δράση των εγκληματικών οργανώσεων. Πιο αναλυτικά, η οικονομική ύφεση που ακολούθησε, πλήττοντας την παγκόσμια οικονομία, δημιούργησε νέες ευκαιρίες για το Ο.Ε., το οποίο επιβεβαιώνει τον προσαρμοστικό του χαρακτήρα, κάτι που κατονομάστηκε στην έκθεση της Europol, χαρακτηρίζοντάς το ως μία σύγχρονη «Λερναία Ύδρα». Το Ο.Ε. λοιπόν, όχι μόνο δεν αφανίστηκε κατά την περίοδο της πανδημίας, αλλά ανέπτυξε και επέκτεινε τις εγκληματικές του δραστηριότητες (SOCTA, 2021:14).

Οι εγκληματικές ομάδες, στην προσπάθειά τους να επιβιώσουν, επέκτειναν τη δράση τους σε διαφορετικά πεδία, όπως το διαδίκτυο. Στόχο τέτοιων πρακτικών αποτελούσαν οι καταναλωτές κατά την χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, τις διαδικτυακές αγορές και της ηλεκτρονικής αλληλογραφίας, ενώ παρατηρήθηκαν και περιστατικά τηλεφωνικής απάτης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Σύμφωνα με τις ετήσιες εκθέσεις της ΕΛ.ΑΣ, παρατηρούνται μειωμένες εγκληματικές δραστηριότητες κατά το έτος 2021, σε σχέση με το 2020 και το 2019, δηλαδή κατά την διάρκεια της πανδημίας, γεγονός άμεσα συνυφασμένο με την περιορισμένη κυκλοφορία των πολιτών, αλλά και με την αυξημένη αστυνόμευση. Εξαιρούνται ωστόσο οι

ηλεκτρονικές απάτες, ενώ παράλληλα, σύμφωνα με δημοσιευμένα και καταγεγραμμένα στοιχεία, παρατηρήθηκαν φαινόμενα κατάσχεσης προϊόντων που προορίζονταν προς κατανάλωση, χωρίς την απαιτούμενη πιστοποίηση. Παράδειγμα αποτελεί η κατάσχεση μεγάλης ποσότητας αντισηπτικών που βρέθηκε σε παράνομο παρασκευαστήριο χωρίς την απαραίτητη άδεια από τον Ε.Ο.Φ (ΣΚΑΙ, 2020).

Η Europol, στην έκθεσή της ήδη από τον Απρίλιο του 2020, όσον αφορά στο αποτύπωμα της πανδημίας στο οργανωμένο έγκλημα, είχε επισημάνει τον κίνδυνο που ελλοχεύει για διαδικτυακές απάτες (Europol, 2020), κάτι που επιβεβαιώθηκε ένα χρόνο αργότερα, στην έκθεση του 2021 (SOCTA, 2021:38). Επιπροσθέτως, στις εκθέσεις της ΕΛ.ΑΣ του έτους 2021 για το οργανωμένο έγκλημα, επισημαίνεται πως οι συναλλαγές με πλαστικό χρήμα, συνέβαλαν στην μείωση του μαύρου χρήματος, ενώ ταυτόχρονα ευνοήθηκαν τα έσοδα του ελληνικού δημοσίου. Τέλος, οι ελάχιστες ή και μηδαμινές μετακινήσεις των πολιτών σε παγκόσμια κλίμακα, σε συνδυασμό με την εντατικοποίηση των αυστηρών μέτρων, οδήγησαν σε μείωση της παράνομης διακίνησης μεταναστών, με το 2021 να σημειώνει το μικρότερο ποσοστό της τελευταίας δεκαετίας, όσον αφορά στη συγκεκριμένη εγκληματική δραστηριότητα, όπως αναφέρεται στην έκθεση της ΕΛ.ΑΣ.

Σύμφωνα με συστάσεις τόσο της Europol, όσο και της Interpol, οι νέες δράσεις του οργανωμένου εγκλήματος από την έναρξη της πανδημίας χρήζουν αμέριστης προσοχής των δικωτικών αρχών, με χαρακτηριστικό παράδειγμα να αποτελεί η διακίνηση ναρκωτικών μέσω υπηρεσιών παράδοσης φαγητού, την περίοδο των περιοριστικών μέτρων κυκλοφορίας (Interpol, 2020), καθώς και η παροχή εμβολίων και αρνητικών τεστ ελέγχου covid-19 από την «μαύρη αγορά» του διαδικτύου (Interpol, 2021). Ο φόβος που επικρατούσε την περίοδο της πανδημίας, λόγω του Covid-19, ώθησε πολλές εγκληματικές οργανώσεις, στην πώληση αγαθών με μεγάλη ζήτηση και πιο συγκεκριμένα προϊόντων υγείας και υγιεινής. Δημιουργήθηκαν επιχειρηματικές ευκαιρίες στην παρασκευή αλλά και τη διακίνηση χαμηλής ποιότητας απομιμήσεων σε απολυμαντικά χεριών, μάσκες, γάντια και άλλα προϊόντα καθαρισμού. Αξιοσημείωτη είναι η αύξηση πωλήσεων σε μάσκες, όχι ποιοτικές, λόγω της επιτακτικής χρήσης της στα μέσα μαζικής μεταφοράς και όλους τους δημόσιους χώρους (Europol, 2021:5-6).

2.4 Το οργανωμένο έγκλημα στην ψηφιακή εποχή

Στη σύγχρονη εποχή της αλματώδους τεχνοκρατικής ανάπτυξης, η εφαρμογή της τεχνικής προόδου από οργανωμένες εγκληματικές ομάδες, δυσκολεύει σημαντικά το έργο της επιβολής του νόμου, καθώς κάτι τέτοιο απαιτεί εξειδίκευση τόσο για την διερεύνηση, όσο και για την επίλυση εγκληματικών δραστηριοτήτων (IOCTA, 2019). Τα νέα τεχνολογικά επιτεύγματα στα πλαίσια ενός παγκοσμιοποιημένου τοπίου, έχουν επιφέρει ένα εύρος νέων ευκαιριών στις εγκληματικές οργανώσεις. Συχνή λοιπόν, είναι η χρήση κρυπτογραφημένων υπηρεσιών συνομιλίας, όπως το Telegram, από τα εγκληματικά δίκτυα, ώστε να διατηρούν τη μυστικότητά τους από τις αρχές του νόμου, διευκολύνοντας ταυτόχρονα την παράνομη διεθνική διακίνηση εμπορευμάτων (SOCTA, 2020).

Οι παράνομες συναλλαγές κάθε είδους μέσω του διαδικτύου, θεωρούνται εγκληματικές επιχειρήσεις, ενώ η διακίνηση ναρκωτικών ή παραποιημένων φαρμάκων, συμπεριλαμβάνονται σε αυτές. Η χρήση του διαδικτύου με στόχο την άμεση επικοινωνία

ανάμεσα στα εγκληματικά δίκτυα προβλέπεται να αυξάνεται ολοένα και περισσότερο. Παράλληλα, η σχέση του διαδικτύου με το οργανωμένο έγκλημα φανερώνει τον ανθεκτικό και ευέλικτο χαρακτήρα του, αφού προσαρμόζεται σε νέες συνθήκες, νέες αγορές, έτοιμο να συνάψει νέες συμμαχίες (Wright, 2005:15).

Το σύγχρονο οργανωμένο έγκλημα, και συνεπώς η GM, φαίνεται να ακολουθεί την εξέλιξη μιας σύγχρονης πολυεθνικής εταιρείας, συμβαδίζοντας με τις διεθνείς αλλαγές, με στόχο την μεγιστοποίηση των κερδών και την άμβλυνση των κινδύνων. Το εμπόριο ναρκωτικών, παραμένει στην πρώτη θέση από πλευράς κερδών και δύναμης, ενώ η κλοπή προσωπικών στοιχείων εμφανίζεται όλο και πιο συχνά στα εγκλήματα διαδικτύου, ιδρύοντας ψεύτικες εταιρείες με πλαστές ταυτότητες και πραγματοποιώντας παράνομες συναλλαγές (IOCTA, 2018). Επιπλέον το εμπόριο όπλων, υλικού σεξουαλικής εκμετάλλευσης, παιδικής πορνογραφίας, πλαστών εγγράφων, καθώς και κλοπιμαίων και απομιμήσεων, διακινείται μέσω διαδικτύου και πιο συγκεκριμένα μέσω του σκοτεινού ιστού (Dark Web), τον οποίο διαχειρίζονται εξειδικευμένα μέλη των εγκληματικών οργανώσεων με γνώσεις στα τεχνολογικά μέσα (IOCTA, 2019).

Επιπρόσθετα, η μαύρη αγορά βενζίνης, ανθίζει στον χώρο του διαδικτυακού εγκλήματος. Η ανωνυμία που προσφέρεται στις πλατφόρμες του διαδικτύου, δημιουργεί πρόσφορο έδαφος για την κάλυψη που ζητούν όσα άτομα εμπλέκονται σε τέτοιες επιχειρήσεις, διευκολύνοντας έτσι τη νοθεία και το λαθρεμπόριο καυσίμων, εξαπατώντας τους καταναλωτές (SOCTA, 2020). Για το 2023, τις πλέον απειλητικές εκδηλώσεις του εγκλήματος αποτέλεσαν η σεξουαλική εκμετάλλευση παιδιών, οι επιθέσεις κακόβουλου λογισμικού και οι απάτες μέσω διαδικτύου, με τη βοήθεια τεχνολογιών βασισμένες στην τεχνητή νοημοσύνη (AI), ενώ η χρήση κρυπτονομισμάτων, κυρίως bitcoin, αυξάνεται σημαντικά ως μέσο αποπληρωμής εγκληματικών συναλλαγών (IOCTA, 2024).

3. Δράσεις, μηχανισμοί και επιπτώσεις της Greek Mafia στην κοινωνία.

3.1 Η Greek Mafia ως οικονομική επιχείρηση

Η προσέγγιση του οργανωμένου εγκλήματος, εξαρτάται από τις επικρατούσες κοινωνικές συνθήκες και την εκάστοτε εποχή που αναλύεται (Βιδάλη, 2017:177). Είναι γεγονός ότι οι αλλαγές που διαδραματίζονται τόσο στην οικονομία όσο και στην κοινωνία, ευνοούν την εξέλιξη του οργανωμένου εγκλήματος και αυτό με τη σειρά του, δίνει λύση σε πολλά προβλήματα (Βιδάλη, 2017:152). Σκοπός του οργανωμένου εγκλήματος είναι το οικονομικό όφελος, το οποίο προέρχεται μέσω παράνομων δραστηριοτήτων ενώ αδιαμφισβήτητα αποτελεί κοινωνικό φαινόμενο, καθώς αναπτύσσεται στο πλαίσιο μίας κοινωνίας (Βιδάλη, 2017:150).

Ο χαρακτήρας της GM είναι μεταξύ άλλων επιχειρηματικός, καθώς λειτουργεί σαν κανονική οικονομική επιχείρηση, με τη διαφορά πως δραστηριοποιείται στην παράνομη αγορά. Ωστόσο, δεν είναι εφικτή η περιγραφή του οργανωμένου εγκλήματος ως κοινωνικό φαινόμενο, σε οικονομικό αποκλειστικά επίπεδο, με την πολυπλοκότητα και την απειλητική

διάσταση που συνεπάγεται. Αναλυτικότερα, οι παράνομες συναλλαγές αγαθών και υπηρεσιών, αν αξιολογηθούν αποκλειστικά με οικονομικούς όρους, θεωρούνται επικερδείς, ενώ σύμφωνα με κοινωνικά κριτήρια, θεωρούνται επιζήμιες και επικίνδυνες. Βέβαια το οργανωμένο έγκλημα επιμένει σε αυτές ακριβώς τις εκτός νομιμότητας συναλλαγές, μέσω των οποίων αποκτά δύναμη, εξουσία και οικονομικό όφελος, που αποτελεί και το πρωταρχικό κίνητρο (Λίβος, 2000:49).

Στην GM ο καταμερισμός εργασίας, μέσω του οποίου προωθείται η ένταξη ατόμων στην παράνομη οικονομία, αναδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο η τελευταία αναπτύσσεται στις κοινωνικές ομάδες (Βιδάλη, 2017:152). Πιο συγκεκριμένα, η οικονομία του οργανωμένου εγκλήματος απασχολεί ένα μεγάλο ποσοστό του εργατικού δυναμικού της νόμιμης αγοράς, εξασφαλίζοντας θέσεις εργασίας σε άτομα κοινωνικά περιθωριοποιημένα, τα οποία αποτελούν τα κατώτερα και συνάμα τα πιο αναλώσιμα κοινωνικά στρώματα της εγκληματικής οργάνωσης (Σταμούλη, 2019:217-218). Επιπλέον, η ένταξη περιθωριακών ατόμων στο δυναμικό της GM, τους δημιουργεί ένα αίσθημα αποδοχής και ικανοποιώντας την ανάγκη του «ανήκειν». Η ιεραρχική σύσταση του οργανωμένου εγκλήματος και ο αντίστοιχος καταμερισμός εργασίας, ταυτίζονται με την διαστρωμάτωση της κοινωνίας. Αναλυτικότερα, τον μεγαλύτερο κίνδυνο έκθεσης επωμίζονται τα κατώτερα στρώματα της οργάνωσης, ανειδίκευτα και αναλώσιμα μέλη, τα οποία αναλαμβάνουν τη χειρωνακτική εργασία της GM. Το κέρδος τους είναι μικρότερο σε σχέση με των ανώτερων στην ιεραρχία, οι οποίοι αναλαμβάνουν τις «πνευματικές» εργασίες, και είναι πιο πιθανό να συλληφθούν, καθώς τα υψηλά στρώματα παραμένουν αθέατα για τις αρχές (Βιδάλη, 2017:153).

3.2 Modus operandi της Greek Mafia

Ο όρος “modus operandi”, αναφέρεται στο σύνολο των δράσεων μιας εγκληματικής οργάνωσης και πραγματεύεται τον τρόπο, τις μεθόδους και τη συμπεριφορά όσων διαπράττουν εγκλήματα (Turvey, 2021:275-276). Στην Ελλάδα, οι κύριες δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος συνίστανται σε τρεις κατηγορίες κοινωνικών ομάδων. Πρόκειται πρώτον για οργανώσεις και δίκτυα που η δράση τους περιορίζεται στον αγροτικό χώρο, δεύτερον για οργανώσεις και δίκτυα που δρουν στον αστικό χώρο και τρίτον υπάρχουν οι ευκαιριακές ομάδες που η δράση τους αφορά ένα συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο (Βιδάλη, 2017:161-1620). Τα πιο σημαντικά πορίσματα που σχετίζονται με το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα, κατά το έτος 2023, σύμφωνα με την έκθεση της ΕΛ.ΑΣ, συνοψίζονται στα εξής: νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, διακίνηση ναρκωτικών ουσιών, διακίνηση μεταναστών, εμπορία ανθρώπων, λαθρεμπόριο προϊόντων, παραβάσεις διανοητικής ιδιοκτησίας, παράνομο εμπόριο πολιτιστικών αγαθών, εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, εκβιάσεις, οργανωμένες απάτες, πλαστογραφία και παραχάραξη. Η GM δραστηριοποιείται σε πολλές από τις ανωτέρω ενέργειες.

3.2.1 Η σχέση της Greek Mafia με τη διαφθορά

Η διαφθορά, ο ορισμός της οποίας αδυνατεί να καλύψει όλες τις πτυχές της, θεωρείται από την αρχαιότητα ακόμη, ως αντίσταση στην νόμιμη αντιμετώπιση δημόσιων υποθέσεων, ως ένα εκφυλιστικό φαινόμενο του πολιτικού συστήματος που αποκλίνει από τις αρχές και τις αξίες που το διέπουν. Από τη σύσταση των πρώτων κοινωνικών δομών, η διαφθορά αποτελούσε τον δίαυλο για απόκτηση κέρδους και την άσκηση επιρροής. Σήμερα, η

διαφθορά σχετίζεται πρωτίστως με άτομα που διαθέτουν δημόσια αξιώματα και ευθύνες και δε διστάζουν να παραβιάζουν τους κανόνες, με σκοπό την εξυπηρέτηση ιδιωτικών συμφερόντων και με αποτέλεσμα την άρση της διάκρισης ανάμεσα σε δημόσιο και ιδιωτικό συμφέρον αλλά και την αλλοίωση των κοινωνικών αξιών (Ράικος, 2006:85-86). Έχει διαπιστωθεί πως το 71% των δικτύων εμπλέκονται σε φαινόμενα διαφθοράς, είτε για τη διευκόλυνση της εγκληματικής δραστηριότητας, είτε για παρεμπόδιση της επιβολής του νόμου ή των δικαστικών γενικότερα διαδικασιών (Europol, 2024:16).

Το φαινόμενο της διαφθοράς, φαινόμενο τόσο κοινωνικό όσο και ποινικό, διαθέτει ποικίλες μορφές, κάτι που καθιστά δύσκολη τη διατύπωση ενός ξεκάθਾਰου ορισμού. Βασικά χαρακτηριστικά του η δωροδοκία, η αδιαφάνεια και οι αθέμιτες συναλλαγές, τα οποία αποτελούν αξιόποινες πράξεις σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, με άλλα λόγια ποινικοποίηση αδικημάτων, μιας και δεν είναι εφικτή η ποινική τυποποίηση του φαινομένου (Μπιτζιλέκης, 2009:97-98). Οι πράξεις διαφθοράς ωστόσο, δε σχετίζονται αποκλειστικά με χρηματικό όφελος και δωροδοκίες, γεγονός που δυσκολεύει τον εντοπισμό τους (Βιδάλη, 2017).

Στην προσπάθεια διαμόρφωσης ενός ποινικού ορισμού της διαφθοράς, σύμφωνα πάντα με τη λειτουργία της Δημόσιας Διοίκησης, έχουν επισημανθεί δύο προσεγγίσεις. Η πρώτη, γνωστή ως «stricto sensu», αφορά εγκληματικές συμπεριφορές στο πλαίσιο του ποινικού δικαίου, δηλαδή αντικειμενικά αξιόποινες πράξεις, που συνδέουν τη διαφθορά με τη «δωροδοκία». Ένα βασικό ωστόσο πρόβλημα αυτής της ταύτισης είναι ο αποκλεισμός απορριπτέων συμπεριφορών σε κοινωνικό, νομικό και ηθικό επίπεδο, οι οποίες αν και αποτελούν πράξεις διαφθοράς δεν πληρούν τα κριτήρια ποινικών αδικημάτων (Ράικος, 2006:93, 98-99). Η δεύτερη πιο ευρεία εννοιολογική προσέγγιση, «lato sensu», η οποία χαίρει μεγαλύτερης αποδοχής, σχετίζει τη διαφθορά με την κατάχρηση εξουσίας, κυρίως δημόσιας, προς ιδιωτικό όφελος. Πιο αναλυτικά, πρόκειται για αποφυγή, κατάργηση και απαξιοτική στάση απέναντι στη νομιμότητα και στα καθήκοντα δημόσιων οργάνων με απώτερο στόχο το προσωπικό όφελος (Ράικος, 2006:101).

Συχνά ένα «πολιτικό έγκλημα» κάνει την εμφάνισή του μέσα από την πολιτική και διοικητική διαφθορά, καθώς πρόκειται για εγκληματικές δράσεις που διαπράττονται από κάποιους σε βάρος του κράτους. Ο περισσότερος κοινωνικά αποδεκτός και διαδεδομένος όρος της διαφθοράς δεν είναι άλλος από αυτόν της «κατάχρησης δημόσιας υπηρεσίας προς ιδιωτικό όφελος». Το «κρατικό έγκλημα» αναφέρεται σε άλλες πράξεις διαφθοράς προς εξυπηρέτηση στόχων οργανωτικών των κρατικών υπηρεσιών είτε πράξεις που απλώς γίνονται ανεκτές. Η παράνομη ανταλλαγή σε οποιαδήποτε μορφή είναι αυτό που διακρίνει τη διαφθορά από τις υπόλοιπες παρεκκλίνουσες μορφές, όπως η δωροδοκία, η παροχή εύνοιας ανάμεσα σε κρατικούς και μη φορείς, είτε ακατάλληλων ανταμοιβών. Ως μορφή οργανωτικής παρέκκλισης λοιπόν, η διαφθορά: 1. Αποτελεί το μέσο για έναν οργανωτικό σκοπό 2. Χρήζει ευνοϊκής μεταχείρισης για τους ίδιους σκοπούς 3. αποτελεί η ίδια τον οργανωτικό σκοπό για την επίτευξη κέρδους (Green, 2004:11,13).

Αναφορικά με τη **διαφθορά της Αστυνομίας**, έρευνες δημοσιογράφων την ταυτίζουν με τη δράση της GM (Capital, 2023), ενώ σύμφωνα με τις Εκθέσεις της ΕΛ.ΑΣ (2023:15), δεν αποτελεί πάντα αναπόσπαστο κομμάτι της. Οι χαμηλές απολαβές των δημόσιων υπαλλήλων σε συνδυασμό με την αμφίβολη τιμωρία των διεφθαρμένων δημόσιων υπαλλήλων, το σύστημα δημόσιας οργάνωσης και γραφειοκρατίας αλλά και το εύρος του νομικού πλαισίου, είναι κάποιοι από τους παράγοντες που οδηγούν τους αστυνομικούς σε

εγκλήματα διαφθοράς. Τα πορίσματα ερευνών των Αντωνόπουλου και Tagaron (2012) συνδέουν το οργανωμένο έγκλημα με τη διαφθορά στην ΕΛ.ΑΣ, η οποία παρουσιάζεται τόσο καλά οργανωμένη, ώστε τα όρια ανάμεσα στους δύο φορείς να είναι δυσδιάκριτα. Η διαφθορά που αφορά τον αστυνομικό κλάδο, σχετίζεται με την κατάχρηση εξουσίας της θέσης αξιωματικών.

Αξιοσημείωτη είναι η στάση που υιοθετεί η ΕΛ.ΑΣ σχετικά με ξεκαθαρίσματα λογαριασμών, στα οποία εμπλοκή έχει είτε η GM, είτε κάποιο κυβερνητικό στέλεχος υψηλού βαθμού. Αναλυτικότερα, υστερεί στη σύνταξη ενός ικανού, για να σταθεί στην δικαστική αίθουσα, κατηγορητηρίου, στη συλλογή αποδεικτικού υλικού στοιχείων και προσώπων, ενώ και στην περίπτωση που οι αποδείξεις υφίστανται, φαίνεται πως τις αγνοεί. Έτσι συχνά, επικοινωνίες μέσω μηνυμάτων ή κλήσεων δολοφονηθέντων προσώπων που είχαν ανάμειξη είτε με όργανα της αστυνομίας, είτε με μέλη της GM, δεν βλέπουν ποτέ το φως της δημοσιότητας, γεγονός που επιβεβαιώνεται από πολλά πρόσφατα παραδείγματα, με τα κινητά των φερόμενων ως δράστες να μένουν «ξεχασμένα» σε κάποιο συρτάρι της ΓΑΔΑ, κάτι που έχει ως αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η έρευνα που θα αποκάλυπτε τη σχέση τους με αστυνομικούς αλλά και τις διασυνδέσεις τους με τη GM. Τελευταίο χαρακτηριστικό παράδειγμα η εκδίκαση της πασίγνωστης υπόθεσης του δολοφονημένου δημοσιογράφου Γ. Καραϊβάζ, όπου υλικό που φέρεται να περιείχε κλήσεις του θύματος καταστράφηκε, ενώ και αντίγραφο που παραδόθηκε στο δικαστήριο δεν ήταν λειτουργικό. Η ΕΛ.ΑΣ φαίνεται πως αποτυγχάνει είτε από πρόθεση, είτε όχι, όσον αφορά στην εξιχνίαση των υποθέσεων εκτέλεσης συμβολαίων θανάτου που σχετίζονται με τη GM (Καρανικόλα-Κοντορούση, 2024).

Η υπόθεση της GM, αν και δεν προβάλλεται από τα ΜΜΕ, συνεχίζει να είναι υπαρκτή. Αφορά τη διαφθορά στην Αστυνομία, ενώ κατηγορίες για χρηματισμό από την «προστασία» σε οίκους ανοχής και παράνομα καζίνο στην Αθήνα, αποδίδονται σε απόστρατους αξιωματικούς, δικηγόρους και ανθρώπους της νύχτας, οι οποίοι από την πλευρά τους συνήθως υποστηρίζουν πως έπесαν θύματα σκευωρίας από άτομα που είχαν υπηρεσιακούς και πολιτικούς λόγους να τους βλάψουν. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως στην υπόθεση αυτή, μέρος των τηλεφωνικών παρακολουθήσεων των κατηγορούμενων, είτε δεν λαμβάνεται υπόψη, είτε αγνοείται η ύπαρξή του μεταξύ υπηρεσιών της Αστυνομίας. Σύμφωνα με την απόφαση του δικαστηρίου και οι 17 κατηγορούμενοι κρίθηκαν αθώοι για τα πλημμελήματα, παρόλο που έγινε αποδεκτό πως χρήματα της GM είχαν περάσει από τα χέρια δύο πρώην ανώτατων αξιωματικών της ΕΛ.ΑΣ (Κουκουμάκας, 2024). Ο εισαγγελέας μάλιστα, τόνισε πως προς μεγάλη του λύπη και ντροπή, πως το αποδεικτικό υλικό είναι ανύπαρκτο, παρόλη τη σοβαρότητα των κατηγοριών, ενώ ελπίζει να υπάρχουν στοιχεία στην επόμενη δικογραφία που αφορά τα κακουργήματα. Επισημάνθηκε επίσης η «προχειρότητα και ανευθυνότητα» των απομαγνητοφωνημένων συνομιλιών. Πρόκειται για συνομιλίες που είχαν καταγραφεί από κορίο της ΕΥΠ την περίοδο 2015–2017, με στόχο να αποκαλυφθεί η φερόμενη διαφθορά στο εσωτερικό της Αστυνομίας, ωστόσο, όλοι οι κατηγορούμενοι της GM κρίθηκαν αθώοι από το Τριμελές Εφετείο Πλημμελημάτων (Τριάντης, 2023).

Για μία τόσο χρονοβόρα υπόθεση έξι ετών, οι ελλείψεις στα στοιχεία, τα συνεχή εμπόδια και κωλύματα δημιούργησαν πολλά ερωτήματα, όσον αφορά τη δυσκολία των αρμόδιων αρχών να συνθέσουν μια ολοκληρωμένη δικογραφία (Παπαδοπούλου, 2023). Σύμφωνα με αναφορές στον Τύπο, δεκάδες γραπτά αλλά και ηχητικά μηνύματα ανάμεσα σε δολοφονημένο επιχειρηματία και ιδιοκτήτη πρατηρίου υγρών καυσίμων, ο θάνατος του

οποίου από ομαδικά πυρά φαίνεται να αποδίδεται σε ξεκαθαρίσματα λογαριασμών της GM, και τον άμεσο συνεργό – πληροφοριοδότη του, ο οποίος ήταν αστυνομικός. Μέσω αυτών των συνομιλιών εμλέκονται πρόσωπα του υποκόσμου με συνεργατες του τότε υπουργού Προστασίας του Πολίτη, κάνοντας αναφορές, τόσο στον υπουργό, όσο και στον ίδιο τον πρωθυπουργό (Αναστασίου, 2024).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα όσων αναφέρονται παραπάνω αποτελεί η ανέλιξη ταξίαρχου, ο οποίος, αν και υπήρξε κατηγορούμενος στη δίκη της GM, φαίνεται πως αντί να τεθεί σε διαθεσιμότητα, επιβραβεύτηκε από την πολιτική ηγεσία του υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και από τον Αρχηγό της ΕΛ.ΑΣ. λαμβάνοντας το αξίωμα του διευθυντή της ΕΛ.ΑΣ (Κάσδαγλης, Λεοντόπουλος, Πολυχρονιάδης & Κοντόγιαννος, 2023).

Είναι άξιο απορίας το πώς κατορθώνει η GM να επιβιώνει, καθώς δεν εκλείπουν οι προειδοποιήσεις σχετικά με την εξάλειψη της εγκληματικότητας και της διατήρησης της τάξης και του νόμου. Άνθρωποι από τον πολιτικό και οικονομικό χώρο αλλά και επίορκοι της αστυνομίας, αποτελούν τα θεμέλια της GM, με τους εκτελεστές της ουσιαστικά να τους παρέχουν προστασία. Οι δολοφονηθέντες «νονοί» αποτελούν μονάχα τον αναλώσιμο κρίκο στην αλυσίδα της διαφθοράς, ενώ κάθε φορά που ξεκινά η αναπροσαρμογή του βρώμικου χρήματος, ξεκινά και η αιματοχυσία. Η νύχτα λειτουργεί ως κάλυψη για όλες της εγκληματικές ενέργειες της διαφθοράς (Βαξεβάνης, 2024).

Ο όρος Greek Mafia αποτελεί περισσότερο έναν εμπορικό και δημοσιογραφικό χαρακτηρισμό παρά έναν αυστηρά επιστημονικό ή νομικό όρο. Παρά τον εκτεταμένο δημόσιο διάλογο και τη σχετική φημολογία γύρω από το συγκεκριμένο φαινόμενο, οι διαθέσιμες πληροφορίες είναι εξαιρετικά περιορισμένες. Ειδικότερα, όσον αφορά την πολυσυζητημένη δίκη που σχετίζεται με την GM, οι υπάρχουσες αναφορές δεν παρέχουν πλήρη και τεκμηριωμένη εικόνα, ούτε για την ταυτότητα όλων των κατηγορουμένων, ούτε για τις πραγματικές αιτίες των ανθρωποκτονιών που συνδέονται με την υπόθεση. Εξακολουθεί να υφίσταται ένα πέπλο αβεβαιότητας ως προς το εάν τα θύματα ήταν όντως μέλη του εγκληματικού δικτύου ή ποιος ήταν ο ρόλος τους εντός αυτού.

Η γνώση που διαθέτουμε για την GM είναι περιορισμένη, γεγονός που δυσχεραίνει την πλήρη κατανόηση της δομής και της λειτουργίας της. Κατά την τελευταία δεκαετία, οι περισσότερες υποθέσεις που έχουν αναδειχθεί στη δημόσια σφαίρα σχετίζονται κυρίως με τη διαπλοκή μεταξύ παρανομίας και νομιμότητας, με έμφαση στον πολιτικό χώρο. Οι εγκληματολογικές προσεγγίσεις έχουν δείξει ότι η διαφθορά και η GM διατηρούν διαχρονικά στενές σχέσεις με την εξουσία, συμβάλλοντας στη διατήρηση και την αναπαραγωγή αδιαφανών μηχανισμών ελέγχου και επιρροής. Η στάση των διωκτικών αρχών απέναντι στο φαινόμενο εμφανίζεται προβληματική, καθώς φαίνεται πως επικεντρώνεται περισσότερο στη συγκάλυψη κρίσιμων πληροφοριών παρά στη διαλεύκανση των υποθέσεων και την ουσιαστική αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος. Το γεγονός αυτό εγείρει εύλογα ερωτήματα, μεταξύ των οποίων και το ζήτημα των κινήτρων που ωθούν αστυνομικούς στη συμμετοχή ή την ανοχή παράνομων δραστηριοτήτων (Αλιπράντη, 2023).

Είναι γεγονός πως πριν από τη χρονική περίοδο 1995-1999, το οργανωμένο έγκλημα με καταγωγή ελληνική, δεν ήταν υπαρκτό αλλά και μέχρι το 2000, στις εκθέσεις της αστυνομίας, επισημαίνονται μεν οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν στις δραστηριότητες εθνικών εγκληματικών ομάδων, με την εμπλοκή δε κυρίως αλλοδαπών (Σταμούλη, 2019:221).

Φαίνεται λοιπόν πως τη δεκαετία του '90, το οργανωμένο στην Ελλάδα αποτελεί ακόμα ένα φαινόμενο που ανήκει μάλλον στο περιθώριο, χωρίς να έχει εδραιωθεί. Ίδιες είναι και οι εκτιμήσεις των εκθέσεων για τα έτη 2004 και 2005, καθώς τονίζεται η έντονη και αυξητική παρουσία των αλλοδαπών εγκληματικών οργανώσεων, σε αντίθεση με τις ομοιογενείς, ενώ ταυτόχρονα αρχίζει να γίνεται λόγος για διεθνή συνεργασία. Γίνεται επομένως αντιληπτό, πως το Ο.Ε. θεωρείται για πολλά χρόνια εισαγόμενο, με το στερεότυπο των αλλοδαπών εγκληματικών ομάδων να κυριαρχεί στο δημόσιο διάλογο και την ανυπαρξία του όρου GM να συνεχίζει να απασχολεί (Σταμούλη, 2019:222). Το τοπίο αρχίζει να αλλάζει στις ετήσιες εκθέσεις της αστυνομίας από το 2011 και έπειτα, τότε που για πρώτη φορά αναφέρονται οι αυξημένες εγκληματικές δραστηριότητες των ημεδαπών σε σχέση με αυτές των αλλοδαπών, οι οποίες περιορίζονται στην παράνομη διακίνηση μεταναστών και στις κλοπές. Έτσι λοιπόν, στις επόμενες εκθέσεις το οργανωμένο έγκλημα φαίνεται να έχει εδραιωθεί στην ελληνική πραγματικότητα, με την οικονομική κρίση να διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην ενίσχυσή του (Σταμούλη, 2019:224). Συμπερασματικά, καταλαβαίνουμε πως οι εκθέσεις της αστυνομίας αποτελούν μεν τις βασικές πηγές άντλησης πληροφοριών για τις εγκληματικές δραστηριότητες, αντιμετωπίζονται δε με κάποια επιφύλαξη, αφού πρόκειται για περιγραφικές εκθέσεις, δίχως ποιοτικές λεπτομέρειες, μελέτη ή μεθοδολογία, ενώ η όποια σύνδεση του οργανωμένου εγκλήματος με τη διαφθορά είναι ασαφής και γενική (Σταμούλη, 2019:225-226).

Τα επίσημα στοιχεία που δίνονται από τις ετήσιες εκθέσεις της αστυνομίας για την εγκληματικότητα, είναι ανεπαρκή αλλά και παραπλανητικά. Πρώτον, η δημοσίευση εγκληματικών στοιχείων, χωρίς ποιοτικές λεπτομέρειες που αφορούν τα πρόσωπα που εμπλέκονται και τις κοινωνικές συνθήκες, δεν είναι αντιπροσωπευτικά του φαινομένου. Αριθμοί συλλήψεων, δεύτερον και στοιχεία αύξησης ή μείωσης εγκλημάτων, δεν είναι αρκετά για να καταδείξουν τις μεταβολές και την πορεία της εγκληματικότητας, αλλά τη δράση μονάχα της αστυνομίας. Τρίτον, οι εκθέσεις για το οργανωμένο έγκλημα, αναπαράγουν και συντηρούν στερεοτυπικές αντιλήψεις σχετικά με το ίδιο, εστιάζοντας στους μετανάστες και υποβαθμίζοντας παράλληλα, τις παράνομες εσωτερικές αγορές, τη μαύρη αγορά εργασίας και τη κοινωνική διάσταση του φαινομένου.

Τα τελευταία 15 χρόνια, η οικονομική κρίση και τα μνημόνια, σχετίζονται με τις περιγραφικές τάσεις καταγραφής της εγκληματικότητας που αναφέρονται παραπάνω, καθώς αξιοσημείωτη είναι η κατάρρευση των στατιστικών της δικαιοσύνης. Αποδίδεται έτσι, κυρίως η αποτελεσματικότητα και η απόδοση της αστυνομίας, χωρίς την ανάδειξη της πορείας της εγκληματικότητας. Επιπροσθέτως, στο πλαίσιο της Ε.Ε., η συσχέτιση εγκλημάτων οικονομικής φύσεως και η διαφθορά δεν αποτυπώνεται με τεκμήρια, ενώ οι εκθέσεις που αφορούν τη διαφθορά του δημοσίου και της αστυνομίας είναι γενικευμένες, χωρίς ποιοτικά χαρακτηριστικά του φαινομένου, με αποτέλεσμα την παραμόρφωση στοιχείων και τη συσκότιση των πολιτών. Επισημαίνεται επίσης, η αποσύνδεση της εγκληματικότητας των ισχυρών από καθημερινές εγκληματικές δραστηριότητες, ενώ τονίζεται η εγκληματικότητα και η παραβατικότητα, όσων επηρεάζονται από τις οικονομικές και κοινωνικές μεταβολές. Συνοψίζοντας, σύμφωνα με τις προαναφερθείσες τακτικές, συνεχίζουμε και εν έτει 2024 να μην γνωρίζουμε τίποτα το ουσιαστικό για την πραγματική εγκληματικότητα που πλήττει τη σύγχρονη κοινωνία (Ψαρρά, 2024).

3.2.2 Ξέπλυμα χρήματος στην Greek Mafia

Αξιοσημείωτη ευελιξία χαρακτηρίζει τα πιο απειλητικά εγκληματικά δίκτυα, τα οποία αξιοποιούν κάθε ευκαιρία του νομικού πλαισίου, μέσω νόμιμων επιχειρηματικών δομών, με άμεσο σκοπό τη διευκόλυνση ή και απόκρυψη της εγκληματικής τους δραστηριότητας και φυσικά την πρόσβαση στο ξέπλυμα των χρημάτων τους. Σε περιόδους γεωπολιτικών κρίσεων, εγκληματικά δίκτυα τέτοιας ευελιξίας, κατορθώνουν να μετατρέψουν τις προκλήσεις προς όφελος τους, επιβιώνοντας σε όλες τις συνθήκες και επενδύοντας σε επιχειρήσεις με υψηλό βαθμό ανθεκτικότητας. Σε συνδυασμό με ειδικά μέτρα και πρακτικές διαφθοράς φέρουν αντίσταση στην επιβολή του νόμου, επηρεάζουν τις δικαστικές διαδικασίες, με αποτέλεσμα τη διατήρηση της δύναμης και της επιρροής τους στο πέρασμα των χρόνων, μερικές φορές ακόμη και περισσότερο από μια δεκαετία. Αυτή η έννοια της ευελιξίας είναι εφαρμόσιμη σε όλα τα εγκληματικά δίκτυα ανεξαρτήτως οργανωτικής δομής, συγκρότησης ή μεγέθους. Είναι γεγονός πως το 86% των πιο απειλητικών εγκληματικών δικτύων χρησιμοποιούν εγκληματικές δομές (LBS), είτε ως βιτρίνα συγκάλυψης των εγκλημάτων, είτε ως μέσο νομιμοποίησης των κερδών τους από τις εγκληματικές δραστηριότητες, είτε τέλος, ως διαμεσολαβητή για την διάπραξη των εγκλημάτων τους (Europol, 2024:10). Η αέναη μεταφορά κεφαλαίων και η ταυτόχρονη εκτέλεση συναλλαγών αποτελεί την κυρίαρχη τεχνική για το ξέπλυμα χρήματος. Η διαδικασία αυτή μπορεί να υλοποιηθεί είτε μέσω χρηματοοικονομικών επενδύσεων σε, είτε με μέσω της τοποθέτησης των κεφαλαίων σε ιδιωτικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αλλά και φορολογικούς παραδείσους (Βασιλαντωνοπούλου, 2019).

Το **ξέπλυμα χρήματος** αποτελεί μία από τις βασικές δραστηριότητες της GM. Διάφοροι είναι οι τρόποι ξεπλύματος, ξεχωρίζουν ωστόσο κάποιοι, με πρωταρχικό αυτόν της ανάμειξης νόμιμων και παράνομων εσόδων. Πιο συγκεκριμένα, η GM κρύβεται πίσω από τη νόμιμη δράση μίας επιχείρησης, η οποία πιθανόν να ανήκει και σε μέλος της ίδιας της οργάνωσης, με αποτέλεσμα την τακτική εισχώρηση του βρώμικου χρήματος στη νόμιμη αγορά αλλά και την ένταξή του στο νόμιμο οικονομικό σύστημα. Συχνά βέβαια, η ιδιοκτησία της επιχείρησης οφείλει να έχει κάποια έξοδα για εικονικούς λόγους, κάνοντας αγορές, λαμβάνοντας δάνεια αλλά παρουσιάζοντας ταυτόχρονα νόμιμα έσοδα, τα οποία δηλώνονται επίσημα στα βιβλία της επιχείρησης, προσδίδοντας ένα νομιμοφανές περιεχόμενο σε αυτή (Ριζάβα, 2011:167-168).

Τα έσοδα που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες διοχετεύονται επίσης στα τραπεζικά ιδρύματα, πολλές φορές με την χρήση διαδικτυακών υπηρεσιών, διακινούνται μέσω παρόχων υπηρεσιών εμβασμάτων ή μέσω της παράνομης διακίνησης μεταναστών και χρησιμοποιούνται για την σύσταση εικονικών εταιρειών ή την αγορά πολυτελών αγαθών (ΕΛ.ΑΣ, 2024:21-22). Τα παράνομα κέρδη που επενδύονται στην νόμιμη αγορά, διοχετεύονται σε επιχειρήσεις όπως φούρνοι, καταστήματα εστίασης, πρατήρια καυσίμων, εισαγωγή καφέ κ.α., αλλά και σε κρυπτονομίσματα, γεγονός που καθιστά δύσκολο τον εντοπισμό της διαδρομής του χρήματος (MEGA, 2021). Χαρακτηριστικό παράδειγμα νόμιμης επιχείρησης ιδανικής για ξέπλυμα, αποτελούν τα πρατήρια καυσίμων. Μέλη της GM, εκμεταλλευόμενα οικονομική αδυναμία των πρατηριούχων, επενδύουν στην αγορά πρατηρίων, τα οποία χρησιμοποιούν για νομιμοποίηση παράνομων εσόδων. Το εμπόριο καυσίμων, λόγω της υψηλής φορολογίας, είναι ιδανικό για ξέπλυμα και αρκετά δολοφονημένα μέλη της GM ήταν ιδιοκτήτες πρατηρίων (Κωνσταντινίδης, 2024).

3.2.3 Λαθρεμπόριο καυσίμων

Η ελληνική αγορά καυσίμων ταλανίζεται από **το λαθρεμπόριο καυσίμων** που ελέγχεται από την GM, με σοβαρό αντίκτυπο στην οικονομία της χώρας. Πρόκειται για ένα οργανωμένο δίκτυο διαφθοράς που πλήττει τις νόμιμες επιχειρήσεις, εγκληματικές δραστηριότητες δηλαδή που σχετίζονται με την παράνομη διανομή, αλλά και τις παράνομες πωλήσεις καυσίμων. Τα τελευταία χρόνια, τόνοι χημικών διαλυτών με προέλευση από την Βουλγαρία, την Ρουμανία και την Πολωνία οδηγούνται σε εικονικές εταιρείες χρωμάτων και βερνικιών, χωρίς Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης, από κυκλώματα λαθρεμπόρων της GM. Στη συνέχεια, ακολουθεί η ανάμειξη των χημικών διαλυτών με αμόλυβδη βενζίνη και με αυτόν τον τρόπο δημιουργούνται τα νοθευμένα καύσιμα, τα οποία κοστίζουν ασυγκρίτως λιγότερο (Σπυρόπουλος, 2022).

Η επιβολή φόρων στα καύσιμα, η οικονομική κρίση, η σύγκρουση μεταξύ Ρωσίας και Ουκρανίας είναι κάποιες μόνο από τις συγκυρίες που έχουν συμβάλει στη διαμόρφωση πρόσφορου εδάφους για το παράνομο εμπόριο καυσίμων, το λαθρεμπόριο του πετρελαίου και φυσικού αερίου, με αποτέλεσμα την οικονομική επιβάρυνση των νοικοκυριών (Κοκορίκος, 2020). Το λαθρεμπόριο καυσίμων αποτελεί τόσο επικερδή εγκληματική δραστηριότητα, ώστε να υφίσταται πόλεμος για την ηγεσία του κυκλώματος. Τα τελευταία επτά έτη έχουν εκτελεστεί πέντε συμβόλαια θανάτου με στόχο ιδιοκτήτες πρατηρίων καυσίμων (ΣΚΑΙ, 2024). Επιπλέον, αν και σε διαρκή κάμψη, καταγράφεται λαθρεμπόριο διαφόρων ειδών, με κύριο τη διάθεση και διακίνηση καπνικών προϊόντων, η οποία ακολουθείται από το λαθρεμπόριο οиноπνευματωδών ποτών (ΕΛ.ΑΣ, 2024:60).

3.2.4 Χρήση βίας

Η βία θεωρείται αρχικά, ένα μέσο προστασίας για τα μέλη των εγκληματικών οργανώσεων, ως ένα είδος άμυνας απέναντι στους κρατικούς και δικαστικούς θεσμούς, οι οποίοι με τις αποφάσεις τους καθορίζουν και το μέλλον των οργανώσεων. Όσοι μάλιστα στηρίζουν την επιχειρηματική όψη των εγκληματικών οργανώσεων, ενισχύουν τον λειτουργικό ρόλο της βίας, με αποτέλεσμα να χρησιμοποιείται η τελευταία από εγκληματικές οργανώσεις στο πλαίσιο της σύγχρονης καπιταλιστικής οικονομίας και ανάπτυξης (Βιδάλη, 2017:157). Σύμφωνα με τον Yablonsky, βίαη συμμορία ορίζεται ως μια «συλλογική δομή» που τοποθετείται ανάμεσα στις ανοργάνωτες ομάδες και στις οργανωμένες παραβατικές συμμορίες (Wright, 2005:30). Έχει διαπιστωθεί ότι οι παρεμβάσεις των κοινωνικών λειτουργών ενίσχυσαν την ελκυστικότητα των συμμοριών για τα ίδια τους τα μέλη, με αποτέλεσμα την όξυνση παραβατικότητας μεταξύ των τελευταίων, προωθώντας την ομαδική αλληλεγγύη και ενθαρρύνοντας τη βία (Wright, 2005:31).

Αδιαμφισβήτητη είναι η σύνδεση του οργανωμένου εγκλήματος με τη βία, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στο εξωτερικό, καθώς η άσκηση σωματικής βίας από μέλη εγκληματικών οργανώσεων είναι συχνή. Ειδικότερα στην Ελλάδα, μεταξύ των μελών GM, έχουν αυξηθεί οι δολοφονίες για ξεκαθαρίσματα λογαριασμών, και πιο συγκεκριμένα από το 2017 έχουν λάβει χώρα πάνω από τριάντα εκτελέσεις «υψηλόβαθμων» στελεχών της (Ρηγόπουλος, 2024). Σύμφωνα με στοιχεία της Europol, είναι γεγονός πως η βία δεν περιορίζεται μόνο ανάμεσα στα μέλη των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων, αλλά σε οποιονδήποτε στέκεται εμπόδιο στις δράσεις τους. Οι πολυσύχναστοι ή ανοιχτοί χώροι αποτελούν σημείο εύκολης διαφυγής των δραστών, ενέχουν ωστόσο τον κίνδυνο τραυματισμού αθώων. (Europol, 2011:30-33). Τα μέλη της GM επιλέγουν υπαίθριους χώρους για την εκτέλεση των συμβολαίων θανάτου, όπως έχει καταγραφεί στην επικαιρότητα (Ρηγόπουλος, 2024).

Αποτελεί γενική παραδοχή πως η χρήση της βίας αποτελεί συνεκτικό ρόλο για τις σχέσεις των μελών των εγκληματικών οργάνωσεων, ενώ ο τρόπος εφαρμογής της βίας προσδιορίζει τον χαρακτήρα της κάθε ομάδας, λειτουργώντας συμβολικά για αυτήν (Wright, 2005:42,45). Η πολιτισμική αλληλεγγύη στην οργάνωση και η αφοσίωση στην ομάδα σε συνδυασμό με τη χρήση βίας, συμβάλλουν στον αυτοπροσδιορισμό των εγκληματικών ομάδων και στη αντίστασή τους στις απειλές αντίπαλων ομάδων, στην αστυνομία, αλλά και στους κυρίαρχους κοινωνικούς θεσμούς και στις κοινότητες μέσα στις οποίες δραστηριοποιείται (Wright, 2005:34).

Σύμφωνα με επισημάνσεις της Europol, στην περιοδική έκθεση της σχετικά με το σοβαρό και οργανωμένο έγκλημα (SOCTA) του έτους 2021, άνοδο σημειώνει η χρήση βίας στην ΕΕ από εγκληματίες με συνάφεια με το οργανωμένο έγκλημα, και ως προς τη συχνότητα, και ως προς τη σοβαρότητα της. Αδίστακτοι εγκληματίες χρησιμοποιήσουν βία σε βάρος αθώων θυμάτων, ενώ παράλληλα δεν εκλείπει ούτε η χρήση πυροβόλων όπλων ή εκρηκτικών σε δημόσιους χώρους (SOCTA, 2021). Η GM έχει στρατολογήσει ακόμα και οργανωμένους οπαδούς ομάδων που λειτουργούν ως «σωματοφύλακες» για την επίλυση των διαφορών τους και επιδίδονται σε εκβιασμούς και ξυλοδαρμούς. Πολλοί χούλιγκαν είναι νεαρής ηλικίας, οι οποίοι αναζητούν το εύκολο χρήμα, ενώ παράλληλα ικανοποιούν την ανάγκη ένταξης σε ομάδα (Το κουτί της Πανδώρας, 2024).

3.2.5 Συμβόλαια θανάτου

Στην Ελλάδα, **τα συμβόλαια θανάτου**, είχαν άρρηκτη σχέση με την GM με τους λεγόμενους «νονούς» της νύχτας, και με την παροχή εκβιαστικής προστασίας τους στα νυχτερινά κέντρα διασκέδασης πρωτίστως, αλλά και σε διάφορα καταστήματα, όπως αντιπροσωπείες αυτοκινήτων, στα κυκλώματα πορνείας κ.α. Η κάθε δολοφονία ενέχει ένα καλά οργανωμένο σχέδιο ανέλιξης στην ιεραρχία της οργάνωσης, από τους εκτελεστές των συμβολαίων θανάτου (Παπαδαμάκης, 2000:149).

Στη χώρα μας τα συμβόλαια θανάτου κάνουν την εμφάνισή τους, κατά τα έτη 1991-1992, λόγω του άγριου πολέμου που ξέσπασε μεταξύ των συμμοριών των «νονών» της νύχτας, οδηγώντας με τη σειρά του στη δολοφονία επτά ατόμων, σύμφωνα με μεθόδους μαφίας, περιστατικά τα οποία συνεχίζονται μέχρι και σήμερα, με τα ξεκαθαρίσματα λογαριασμών και την έξαρση δολοφονιών να μεταβάλλουν το τοπίο της σημερινής εγκληματικότητας (Κουράκης, 2000:180). Αξίζει επίσης να επισημανθούν, οι διασυνδέσεις αυτών των ατόμων με πρόσωπα πολιτικής ηγεσίας, διωκτικών αρχών και υψηλόβαθμων αξιωματούχων, γεγονός που φανερώνεται από την «προστασία» που ασκούν ως φυλακισμένοι, αλλά και από την ευκολία με την οποία μπεινοβγαίνουν στις φυλακές (Παπαδαμάκης, 2000:151). Η πρόσφατη άλλωστε δολοφονία από δύο άγνωστους δράστες του δημοσιογράφου Γ. Καραϊβάζ, μπροστά από το σπίτι του στον Άλιμο, φανερώνουν μία πολύ καλά οργανωμένη δολοφονία, από μέλη της GM και ένα από τα πιο ακριβοπληρωμένα συμβόλαια θανάτου, καθώς κάνουν λόγο για το ποσό των 300.000 ευρώ. Το κυρίαρχο κίνητρο για τη δολοφονία του, φαίνεται να αφορά την πολύχρονη και ενδελεχή έρευνα του δημοσιογράφου, σχετικά με το οργανωμένο έγκλημα και την GM, το γεγονός δηλαδή ότι είχε αποδείξεις και σκόπευε να κατονομάσει «τον Άρχοντα της Νύχτας», ενώ είχε στην κατοχή του ονόματα εμπλεκόμενα με υποθέσεις της GM, όχι μόνο από τον χώρο της νύχτας αλλά και στοιχεία – κλειδιά (The toc, 2023).

3.2.6 Άλλες εγκληματικές ενέργειες

Οι **εκβιασμοί** στην Ελλάδα είναι συνυφασμένοι με την παροχή προστασίας, καθώς μέλη της GM προσπαθούν να αποσπάσουν με τη βία χρήματα από ιδιοκτήτες νόμιμων επιχειρήσεων με τα θύματα να είναι κυρίως ιδιοκτήτες εστιατορίων, μπαρ, νυχτερινών κέντρων και οίκων ανοχής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η υπόθεση του οίκου ανοχής, που ενώ είχε σφραγιστεί από το 2020, λειτουργούσε παράνομα με την ανοχή αστυνομικών, οι οποίοι ήταν μέλη της GM. Τα έσοδα από την παροχή προστασίας υπολογίζονται περίπου στο ένα εκατομμύριο ευρώ μηνιαίως (Πολυχρονιάδης, 2022). Οι μορφές εκβιασμών σχετίζονται με τις απαιτήσεις είτε για μετρητά, είτε για ποσοστά στα κέρδη των επιχειρήσεων, ενώ δεν είναι σπάνιες οι σκόπιμες κλοπές αυτοκινήτων, με στόχο την απόσπαση χρηματικών ποσών από τους ιδιοκτήτες των οχημάτων (Ruggiero, 2011:126). Οι εκβιασμοί και η προστασία εμφανίζονται στην Αττική με λήπτες επιχειρήσεις ή μεμονομένα άτομα. Στις μεθόδους εκβιασμού περιλαμβάνονται και οι απαγωγές, ενώ παρέχονται ακόμα και σε κλινικές υγείας (Μπακούλη, 2024).

Παρόλο που δεν υπάρχουν στοιχεία που να συνδέουν άμεσα την GM με τις κάτωθι εγκληματικές δραστηριότητες, δε μπορεί να αποκλειστεί η πιθανή σύνδεση της με εγκληματικές ενέργειες, στις οποίες επιχειρεί το οργανωμένο έγκλημα. Η απόδειξη της σύνδεσης εναπόκειται στη διενέργεια ερευνών που θα διεξαχθούν μελλοντικά.

Αναφορικά με τα δίκτυα οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα, τους όρους, τις προϋποθέσεις και τις συνθήκες λειτουργίας τους, είναι απαραίτητο να αναφερθούμε στη **διακίνηση ναρκωτικών** και στους άμεσα εμπλεκόμενους, που είναι από τη μία οι διακινητές και από την άλλη οι τοξικομανείς. Ο τόπος που λαμβάνει χώρα η συναλλαγή αυτή, αναφέρεται ως «ανοιχτή πιάτσα» και επιλέγεται με βάση την προσβασιμότητα της και τις διεξόδους, είναι σε λειτουργία όλο το εικοσιτετράωρο και προστασία παρέχεται από τα ίδια τα μέλη της (Βιδάλη, 2015:59-61). Η ανοιχτή πιάτσα χαρακτηρίζεται από ιεραρχημένη δομή και συγκεκριμένους κανόνες, ενώ καταλυτικός είναι ο ρόλος των dealers (Νεσφυγέ, 2017). Οι διακινητές λοιπόν, συνήθως μετανάστες παράνομοι, με πλήρη εξάρτηση οικονομική και κοινωνική από τα δίκτυα (Σταμούλη, 2016), είναι οι πιο σημαντικοί, αν και αποτελούν την κατώτατη βαθμίδα του δικτύου, ταυτόχρονα όμως διατρέχουν και τον πιο μεγάλο κίνδυνο να συλληφθούν (Βιδάλη, 2017). Τα κέρδη, τέλος, από τις παραπάνω παράνομες δραστηριότητες, ενώ για κάποιους είναι απλώς μέσο βιοπορισμού, καθώς είναι περιθωριοποιημένοι από την επίσημη οικονομία του κράτους, συνήθως λειτουργούν ως επένδυση στο ίδιο το δίκτυο με στόχο την αναβάθμιση της ποιότητας (Αθανασίου, 2019). Όσον αφορά στις σχέσεις μεταξύ αστυνομίας και πιάτσας, οι αστυνομικές αρχές της χώρας μας, σύμφωνα με την επικρατούσα άποψη στα ΜΜΕ, δείχνουν ανοχή στις ανοιχτές πιάτσες και στις δραστηριότητές τους, ενώ αποφεύγουν την συμπλοκή τους με τους χρήστες (Τέρνερ, 2014).

Σύμφωνα με την έκθεση της Europol το 2024, με στοιχεία του 2021, η αγορά ναρκωτικών στην ΕΕ, η οποία αποτελεί σημαντική πηγή εσόδων για το οργανωμένο έγκλημα, εκτιμάται ότι έχει ελάχιστη λιανική αξία τουλάχιστον 31 δις. Ευρώ, καθιστώντας την την πιο κερδοφόρα εγκληματική δραστηριότητα (EMCDDA, 2024:10). Είναι επόμενο λοιπόν το ενδιαφέρον των διακινητών που αφορά όλα τα στάδια από την παραγωγή έως και την κατανάλωση των παράνομων ουσιών. Επισημαίνεται επίσης στα πορίσματα της ανωτέρω έκθεσης, η επέκταση της διακίνησης ναρκωτικών τα τελευταία δέκα χρόνια και η άμεση σύνδεσή της με το οργανωμένο έγκλημα αλλά και με άλλες παράνομες δραστηριότητες, όπως η διακίνηση όπλων και το λαθρεμπόριο. Τα Βαλκάνια μπορούν να χαρακτηριστούν

ως «η Κολομβία της Ευρώπης», λόγω της στρατηγικής γεωγραφικής θέσης και αφού περιλαμβάνει χώρες, όπως η Αλβανία, με μεγάλα καρτέλ παραγωγής και διακίνησης κάνναβης (Μαλκίδης, 2012). Επιπλέον η ιδιαίτερη γεωγραφική θέση της Ελλάδας, οι κλιματολογικές συνθήκες και τα εκτεταμένα χερσαία και θαλάσσια σύνορα, αποτελούν παράγοντες που ευνοούν τις δραστηριότητες των εγκληματικών οργανώσεων (ΕΛ.ΑΣ, 2024:10-11).

Με βάση τα πορίσματα της έκθεσης της Europol (2016), οι έμποροι ναρκωτικών του σήμερα, εμπλέκονται με ομάδες οργανωμένου εγκλήματος και κατ' επέκταση της GM, εκμεταλλευόμενοι τις παράνομες μεταφορές εμπορευμάτων και ανθρώπων. Αποτελεί άλλωστε κοινό τόπο πως, η διακίνηση ναρκωτικών, αποτελεί τον πυρήνα του οργανωμένου εγκλήματος στην Ευρώπη, της οποίας παράλληλα διακυβεύεται η ασφάλεια (Europol, 2016).

Η παράτυπη μετανάστευση υποστηρίζεται ότι απορρέει από το χάσμα που κυριαρχεί ανάμεσα στο βιοτικό επίπεδο των γειτονικών χωρών, με τα Βαλκάνια, την Ασία και την Αφρική να αποτελούν πιο συχνά τις χώρες προέλευσης μεταναστών. Η δύσκολη φύλαξη των συνόρων και της ακτογραμμής της Ελλάδας οδηγεί την χώρα μας σε μία ευάλωτοτητα, με αποτέλεσμα τη διακίνηση μεταναστών δίχως επίσημα έγγραφα με τη βοήθεια οργανωμένων δικτύων διακίνησης από την Ελλάδα, την Τουρκία, την Αλβανία, τη Βουλγαρία και τη Μέση Ανατολή (Ruggiero, 2011:126). Το οργανωμένο έγκλημα γνωρίζοντας τα κέρδη του μεταναστευτικού, έχει εμπλακεί σε διάφορες ΜΚΟ, με στόχο τη νομιμοποίηση των παράνομων εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Παράδειγμα αποτελεί η ποινική δίωξη της Εισαγγελίας της Κω σε βάρος του ιδρυτή της ΜΚΟ «Aegean boat report» για συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση, με την κατηγορία της παράνομης μεταφοράς παράνομων μεταναστών από την Τουρκία στην Ελλάδα, χωρίς να αποτελεί τη μοναδική περίπτωση (Εθνος, 2024).

Η **εμπορία ανθρώπων** έχει συνδεθεί με τις εγκληματικές δραστηριότητες ελληνικών, αλβανικών, βουλγαρικών, ρωσικών και τουρκικών ομάδων. Οι άνθρωποι πέφτουν θύματα παραπλάνησης των διαφημίσεων που προωθούνται στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη και την πρώην Σοβιετική Ένωση. Ταξιδιωτικά γραφεία παρουσιάζουν δελεαστικές προτάσεις εργασίας για νεαρές γυναίκες (σερβιτόροι, οικιακές βοηθοί κ.λ.π), ενώ με την άφιξή τους στη χώρα υποδοχής πραγματοποιείται κατάσχεση των επίσημων εγγράφων. Ακολουθούν μέθοδοι χειραγώγησης, σωματική και ψυχολογική βία, και τελικώς ο αναπόφευκτος δρόμος της πορνείας (Ruggiero, 2011:126). Φαίνεται πως τα θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης, γυναίκες και κορίτσια, δεν προχωρούν στην καταγγελία των βασανιστών τους, ενώ σύμφωνα με τον παγκόσμιο δείκτη του ΟΕ, η περίοδος της πανδημίας του Covid-19 δυσχεραίνει ακόμα περισσότερο τον εντοπισμό των αλλοδαπών, οι οποίες βλέποντας τη βίαιη απομάκρυνση των λαθρομεταναστών, διστάζουν τελικά να συνεργαστούν με τις αρχές (Global Initiative, 2023:3). Η Ελλάδα αποτελεί και χώρα προορισμού αλλά και ενδιάμεσος σταθμός (ΕΛ.ΑΣ, 2024:57).

Η **πλαστογραφία** δεν εκλείπει, καθώς συχνά απάτες που διαπράττονται από ομάδες του οργανωμένου εγκλήματος, αφορούν τη χρήση πλαστών δικαιολογητικών που τελικούς αποδέκτες έχουν δημόσιες υπηρεσίες, τράπεζες κλπ (Ruggiero, 2011:126). Αξιοσημείωτη είναι η σύνδεση δύο διαφορετικών πεδίων δράσης του οργανωμένου εγκλήματος, αυτού της πλαστογραφίας με την παράνομη μετανάστευση. Πιο αναλυτικά, διαβατήρια, βίζες, διεθνείς άδειες οδήγησης και πιστοποιητικά εργασίας είναι κάποια από τα πλαστά έγγραφα που

απαιτούνται για τη διαμονή μεταναστών στην Ελλάδα και είναι γεγονός πως πολλοί οικονομικοί μετανάστες καταφεύγουν σε τέτοια παράνομα μέσα, ώστε να καταφέρουν να μείνουν και να εργαστούν στην Ελλάδα Επιπρόσθετα, η πλαστογραφία, τελείται συνδυαστικά και με το λαθρεμπόριο, καθώς παραποιοούνται παραστατικά διακίνησης προϊόντων (ΕΛ.ΑΣ, 2024:56).

3.3 Οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις του οργανωμένου εγκλήματος

Οι επιπτώσεις του οργανωμένου εγκλήματος είναι πολυάριθμες, τόσο στην κοινωνία, όσο στο περιβάλλον και στην οικονομία. Το φαινόμενο αυτό εξετάζεται από την σκοπιά της σχέσης ανάμεσα στη παράνομη και τη νόμιμη οικονομία. Η σχέση αυτή προσαρμόζεται στις μεταβολές των κοινωνικοοικονομικών και πολιτικών συνθηκών. Η ευελιξία του οργανωμένου εγκλήματος έχει άμεση εξάρτηση από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εκάστοτε κοινωνιών, με αποτέλεσμα την αλληλεπίδραση ανάμεσα στη νόμιμη οικονομία και το οργανωμένο έγκλημα, ενώ η κοινωνική απήχηση που έχουν οι εγκληματικές οργανώσεις, σχετίζεται με την παροχή εμπορευμάτων και υπηρεσιών σε χαμηλό κόστος, δίνοντας παράλληλα την ευκαιρία απασχόλησης σε άτομα μη καταρτισμένα (Sidiropoulou & Papanastasiou, 2015).

Οι οργανωμένες εγκληματικές ομάδες, συμβαδίζοντας με τις τεχνολογικές εξελίξεις και τις νέες συνθήκες της παγκοσμιοποίησης, κρύβονται κάτω από το πέπλο της νομιμότητας των επιχειρήσεων, ενώ η σύνδεση του οργανωμένου εγκλήματος με τη διαφθορά και την τρομοκρατία απειλεί την παγκόσμια ασφάλεια. Είναι συχνή λοιπόν η δράση του οργανωμένου εγκλήματος σε «κανονικές» οδούς, καθώς οι νόμιμες επιχειρήσεις λειτουργούν ως κάλυψη των παράνομων κερδών (Υπουργείο Εξωτερικών).

Το οργανωμένο έγκλημα αποτελεί μία παγκοσμίου εμβέλειας πρόκληση για όλα τα κράτη ανεξαιρέτως, ασκώντας επιρροή όχι μόνο σε ατομικό αλλά και σε συλλογικό επίπεδο. Επιπροσθέτως, αξιολογούμενες είναι τόσο οι οικονομικές, πολιτικές, όσο και οι κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις που επιφέρει, αποτελώντας έτσι ανασταλτικό παράγοντα για την γενικότερη πρόοδο των κοινωνιών. Οι επιπτώσεις του οργανωμένου εγκλήματος, αξιολογούνται σε συνάρτηση με τον επιζήμιο βαθμό τους, ενώ η σοβαρότητα τους κρίνεται από τη συχνότητα και το είδος των επιπτώσεων. Αναλυτικότερα, ανάμεσα στις επιπτώσεις, μπορούν να σημειωθούν, ζημιές που πλήττουν την φυσική και ψυχική δημόσια υγεία, οικονομικές βλάβες, μέσα από απώλεια περιουσιών ή χρημάτων, καταστροφές φυσικού περιβάλλοντος, αλλά και διαταράξεις σχέσεων και κοινωνικής συνοχής. Τα θύματα τέλους που μαστίζονται από τις εγκληματικές δραστηριότητες είναι είτε απλοί πολίτες, είτε εταιρείες ή υπηρεσίες, είτε οι ίδιες οι κοινωνίες (ΕΛ.ΑΣ, 2013).

Ανάμεσα στις δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος είναι και η παραποίηση κάθε είδους προϊόντων, με αποτέλεσμα να ελλοχεύουν κίνδυνοι για την υγεία των καταναλωτών, ενώ παράλληλα τίθεται σε κίνδυνο η ασφάλεια των θέσεων εργασίας, ζημιώνοντας παράλληλα τις επιχειρήσεις και τα δημόσια έσοδα. Συμπληρωματικά σε αυτό, παρατηρείται αύξηση των εγκλημάτων στον γεωργικό τομέα διατροφής, στερώντας συχνά στις χώρες που χαρακτηρίζονται από την αριστεία στον διατροφικό τομέα, αυτά τα εύσημα (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2013).

Επιπροσθέτως, μία καθόλου ασήμαντη επίπτωση, σχετίζεται με το ηλεκτρονικό έγκλημα και την υποκλοπή προσωπικών στοιχείων. Πιο συγκεκριμένα, το οργανωμένο έγκλημα εκμεταλλεύεται προσωπικά στοιχεία, είτε για την έκδοση πλαστών εγγράφων, είτε για άλλα αδικήματα, ενώ σύμφωνα με έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, έχει καταγραφεί πως το 8% των χρηστών του διαδικτύου έχει πέσει θύμα κλοπής στοιχείων ταυτότητας και το 12% θύμα κάποιας άλλης μορφής ηλεκτρονικής απάτης (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2013).

Οι επιπτώσεις του οργανωμένου εγκλήματος στην ελληνική κοινωνία είναι ανυπολόγιστες. Επηρεάζουν τόσο τις νόμιμες επιχειρήσεις, μειώνοντας παράλληλα τα φορολογικά έσοδα για την κυβέρνηση, όσο και την εμπιστοσύνη των πολιτών προς τους θεσμούς, η οποία κλονίζεται, σκορπίζοντας ένα αίσθημα απογοήτευσης. Ταυτόχρονα η παρουσία της GM, συμβάλλει στην όξυνση φαινομένων βίας και διαφθοράς, εμποδίζοντας την πρόοδο και αποτελώντας ανασταλτικό παράγοντα για τα ξένα επενδυτικά κεφάλαια. Ο περιορισμός των δυσμενών συνεπειών της GM βασίζεται στη λήψη ουσιαστικών μέτρων αντιμετώπισης από την ελληνική κυβέρνηση, στη διεθνή συνεργασία, αλλά και στην ευαισθητοποίηση του κοινού, μέτρα απαραίτητα για τη γενικότερη ευημερία της χώρας (Sidiropoulou & Papanastasiou, 2015).

4. Τρόποι αντιμετώπισης της Greek Mafia

Βασική προτεραιότητα της αντεγκληματικής πολιτικής, σε παγκόσμιο επίπεδο, αποτελεί η ασφάλεια. Συνεκτική σχέση υπάρχει ανάμεσα στο οργανωμένο έγκλημα, στον φόβο του εγκλήματος, το έγκλημα του δρόμου και την αυστηροποίηση των ποινικών διατάξεων, στο πλαίσιο των συνεχώς μεταβαλλόμενων κοινωνικών συνθηκών. Παρατηρήθηκε λοιπόν, στο αντεγκληματικό διεθνές τοπίο, μια μετατόπιση του ενδιαφέροντος, από το έγκλημα του δρόμου, το οποίο και απασχολούσε τη δεκαετία του '90, στο οργανωμένο έγκλημα και την οικονομική εγκληματικότητα (Βιδάλη, 2017:44).

Στο πλαίσιο αυτό η αντιμετώπιση της GM και του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα αποτελεί ένα ιδιαίτερα σύνθετο και πολυεπίπεδο ζήτημα, που απαιτεί την ενεργή εμπλοκή τόσο των διωκτικών αρχών όσο και του νομοθετικού και δικαστικού συστήματος. Η πολυπλοκότητα του φαινομένου οφείλεται στην ευρεία διεξόδυσή του σε κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές δομές, γεγονός που καθιστά δυσχερή την πλήρη εξάρθρωσή του.

Είναι αδιαμφισβήτητο το γεγονός, πως λόγω του πολυδιάστατου χαρακτήρα της GM, της πολύπλοκης δράσης της και της ακόμα πιο σύνθετης αντιμετώπισής της, δεν υπάρχει ένας συγκεκριμένος τρόπος αντιμετώπισης, μία και μοναδική λύση που θα δώσει τέλος στις ανυπολόγιστες συνέπειες του φαινομένου. Επιπλέον η αντιμετώπιση της GM, όπως και των λοιπών εγκληματικών ομάδων που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα, δεν μπορεί να είναι αποκομμένη από τα τεκτονόμενα σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Αντίθετα, απαιτείται συνεργασία κρατών και φορέων τόσο σε εθνικό, όσο και σε διεθνές επίπεδο. Η διεθνής συνεργασία σε ποινικό επίπεδο, ενισχύεται από τη διεθνή πρωτοβουλία, με τις διαφοροποιήσεις των εκάστοτε εθνικών νομοθεσιών. Το κάθε κράτος λοιπόν, προβαίνει στην υιοθέτηση ειδικών ανακριτικών μεθόδων, με σκοπό την ανεύρεση αξιόποινων πράξεων του οργανωμένου εγκλήματος (Ριζάβα, 2011:260-261).

4.1 Διεθνές και ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο

Η GM, όπως κάθε εγκληματική οργάνωση με διεθνικές διασυνδέσεις, δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί αποκλειστικά σε εθνικό επίπεδο, καθώς οι δραστηριότητές της επεκτείνονται πέρα από τα σύνορα της Ελλάδας. Η παγκοσμιοποίηση του εγκλήματος έχει οδηγήσει στη δημιουργία διεθνών θεσμικών μηχανισμών για την καταπολέμησή του, με βασικό στόχο την αστυνομική και δικαστική συνεργασία μεταξύ κρατών, την ενίσχυση των ελέγχων στις παράνομες οικονομικές συναλλαγές και την αποτροπή της διαφθοράς που διευκολύνει τη δράση εγκληματικών οργανώσεων.

Σε αυτό το πλαίσιο, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν διεθνείς οργανισμοί, όπως η Interpol, που συντονίζει τις αστυνομικές επιχειρήσεις μεταξύ 196 χωρών, και η Europol, η οποία επικεντρώνεται στη συλλογή και ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών-μελών της Ε.Ε. Παράλληλα, η Σύμβαση του Παλέρμο του ΟΗΕ, που υπογράφηκε το 2000, αποτελεί ορόσημο στη διεθνή προσπάθεια καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος, επιβάλλοντας στα κράτη τη λήψη συγκεκριμένων νομικών και θεσμικών μέτρων για τη δίωξη εγκληματικών δικτύων (Βιδάλη, 2017:175). Ιδιαίτερα σημαντική είναι και η δράση της FATF (Financial Action Task Force), της διεθνούς ομάδας που επικεντρώνεται στην αντιμετώπιση του ξεπλύματος χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Η Σύμβαση του ΟΟΣΑ κατά της διαφθοράς (1997) εισήγαγε αυστηρότερες ρυθμίσεις για την πάταξη της δωροδοκίας δημόσιων λειτουργών, περιορίζοντας έναν από τους βασικούς μηχανισμούς που επιτρέπουν στο οργανωμένο έγκλημα να διεισδύσει στη νομιμότητα (Brown, 2004:275). Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η Eurojust (Eur-lex, 2002:63) και η OLAF (Ευρωπαϊκή Επιτροπή), διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη δικαστική συνεργασία και στην καταπολέμηση της οικονομικής απάτης, ενώ η GRECO αξιολογεί και προτείνει μεταρρυθμίσεις για την πρόληψη της διαφθοράς (Council of Europe). Η Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997) αποτέλεσε την πρώτη ευρωπαϊκή συνθήκη που περιέλαβε ρητές αναφορές στο οργανωμένο έγκλημα, ενώ η Europol, με έδρα τη Χάγη, συντονίζει την πρόληψη και καταπολέμηση του σοβαρού διασυνοριακού εγκλήματος (Europol).

Όλες αυτές οι διεθνείς και ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες καθιστούν σαφές ότι η αντιμετώπιση εγκληματικών οργανώσεων, όπως η GM, απαιτεί πολυεπίπεδη συνεργασία και στρατηγική εναρμόνιση των κρατών. Συμπερασματικά, η αντιμετώπιση της GM, ιδιαίτερα σε σχέση με τις διασυνοριακές δράσεις της που αφορούν παράνομη μετανάστευση, εμπορία ανθρώπων, παράνομη διακίνηση προϊόντων και υλικών, καθώς και άλλες παράνομες δραστηριότητες, απαιτεί μια ολοκληρωμένη και συντονισμένη προσέγγιση. Η GM, όπως και άλλες εγκληματικές οργανώσεις με διεθνείς διασυνδέσεις, χρειάζεται να αντιμετωπιστεί μέσω ενός ευρύτερου θεσμικού πλαισίου, το οποίο περιλαμβάνει διεθνείς και ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες. Η παγκοσμιοποίηση του εγκλήματος έχει δημιουργήσει την ανάγκη για ενισχυμένη συνεργασία μεταξύ των κρατών, τόσο σε αστυνομικό όσο και σε δικαστικό επίπεδο, προκειμένου για την αποτελεσματική καταπολέμηση των διασυνοριακών εγκληματικών δραστηριοτήτων και τη διασφάλιση της εφαρμογής της δικαιοσύνης σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

4.2 Εθνικό θεσμικό πλαίσιο

4.2.1 Άρθρο 187ΠΚ

Στην Ελλάδα, οι δύο έννοιες, αυτή της οργανωμένης εγκληματικότητας και της εγκληματικής οργάνωσης ταυτίστηκαν από τον νομοθέτη και ακολούθησε η τυποποίηση στο **άρθρο 187ΠΚ**, με την εισαγωγή του άρθρου στον Π.Κ. να λαμβάνει χώρα με τον Ν.2928/2001. Μάλιστα, σύμφωνα με τον νομοθέτη η ακεραιότητα της δημόσιας τάξης, πλήττεται και απειλείται από την παρουσία και μόνο της εγκληματικής οργάνωσης, με αποτέλεσμα ένα αδίκημα να θεωρείται τελειωτικό, ακόμα και σε αρχικό στάδιο, καθώς με βάση τις διατάξεις του εν λόγω άρθρου δεν συνδέθηκαν ο όρος της πρόκλησης του κινδύνου με τη δράση της οργάνωσης (Ριζάβα, 2012:380).

Η τυποποίηση της σύστασης και της ένταξης σε εγκληματική οργάνωση, αναφέρεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 187ΠΚ, ενώ παράλληλα ο νομοθέτης οδηγήθηκε στη θέσπιση κριτηρίων που οφείλουν να πληρούν οι εγκληματικές οργανώσεις, ώστε να αποτελούν ποινικές κυρώσεις. Πρόκειται για τρεις προϋποθέσεις, μία χρονική, μία ποσοτική και μία ποιοτική, που αφορούν την αμερόληπτη υπόστασή τους (Σταμούλη, 2018:279). Αναφορικά με την πρώτη προϋπόθεση και σύμφωνα με τον νομοθέτη, η δράση της εγκληματικής οργάνωσης απαιτεί διάρκεια, κάτι που πρακτικά συμβαίνει, αφού, η προσπάθεια των οργανώσεων επιχειρησιακού χαρακτήρα, να κερδίσουν έδαφος στην αγορά, να αποκτήσουν το μονοπώλιο, αυξάνοντας έτσι συνεχώς τα κέρδη τους, καθίσταται πέρα από χρονοβόρα και επικίνδυνη (Καλλίρης, 2022:60).

Σύμφωνα με την ποσοτική προϋπόθεση, απαιτούνται τρία ή περισσότερα μέλη, ώστε να υλοποιηθεί το αδίκημα της συγκρότησης ή ένταξης σε εγκληματική οργάνωση. Η ποιοτική προϋπόθεση σχετίζεται με δύο απαραίτητα χαρακτηριστικά μίας εγκληματικής οργάνωσης. Αρχικά, να είναι οργανωμένη με επιχειρησιακή δομή και να αποσκοπεί στη διάπραξη ενός ή περισσοτέρων κακουργημάτων. Αναφορικά με δομημένη ορίζεται η εγκληματική οργάνωση που διαθέτει εσωτερική διάρθρωση (Κωστάρας, 2005:223-224). Η εσωτερική διάρθρωση λοιπόν, διακρίνει τα μέλη της οργάνωσης σε ηγετικά, εκτελεστικά και υποστηρικτικά, ενώ παράλληλα βασίζεται στα επιχειρησιακά πρότυπα. Με τον όρο «*επιχειρησιακά*», σκοπός του νομοθέτη ήταν ο καταμερισμός των καθηκόντων των μελών της οργάνωσης, με απώτερο στόχο φυσικά την καλύτερη απόδοσή της (Βουλή των Ελλήνων, 2019:42). Ο όρος «*επιχειρησιακά*» εστιάζει στις ομοιότητες που εμφανίζουν οι εγκληματικές οργανώσεις με τις επιχειρήσεις, με βασικότερες, την εξασφάλιση χρηματικών κερδών και την αποφυγή του κρατικού παρεμβατισμού, τονίζοντας ταυτόχρονα τον πραγματοπαγή χαρακτήρα των (Χλούπης, 2020:547).

4.2.2 Διεύθυνση Αντιμετώπισης Οργανωμένου Εγκλήματος

Σύμφωνα με τον ΦΕΚ Α/88/13-6-2024, αξιόλογη είναι η σύσταση της **Διεύθυνσης Αντιμετώπισης Οργανωμένου Εγκλήματος (Δ.Α.Ο.Ε)**, με έδρα την Αττική, η αρμοδιότητα της οποίας εκτείνεται σε όλη την επικράτεια, ενώ ανήκει στην Ελληνική Αστυνομία, από τον αρχηγό της οποίας συντονίζεται και ελέγχεται. Η Δ.Α.Ο.Ε. αναλαμβάνει υποθέσεις που σχετίζονται με το σοβαρό οργανωμένο έγκλημα σε εγχώριο και διασυνοριακό επίπεδο. Οι αρμοδιότητές της σχετίζονται με την εξάρθρωση εγκληματικών οργανώσεων, την έρευνα που αφορά τη νομιμοποίηση εσόδων των εγκληματικών οργανώσεων, την παρακολούθηση των τάσεων του εγκλήματος σε διεθνές επίπεδο, τη συνεργασία με τις Αρχές επιβολής του νόμου άλλων κρατών αλλά και τη συνεργασία με

υπηρεσίες της ΕΛ.ΑΣ, την ΕΑΔ, το ΣΔΟΕ και με διεθνείς φορείς, όπως είναι η Europol και Interpol.

4.2.3 Ειδικές ανακριτικές πράξεις

Σε ειδικές ανακριτικές πράξεις αναγκάστηκαν να καταφύγουν τα συμβαλλόμενα μέλη της Σύμβασης του Παλέρμο, αλλά και Ευρωπαίοι Αξιωματούχοι, λόγω της επικινδυνότητας του Ο.Ε. και της αντίστοιχης δυσκολίας του περιορισμού του από τις διωκτικές Αρχές (Παπαχαράλαμπος, 2003:1048). Στην ελληνική νομοθεσία οι ειδικές ανακριτικές πράξεις προβλέπονται στο άρθρο 254ΚΠΔ. Αναλυτικότερα, στο άρθρο αυτό προβλέπονται η ανακριτική διείσδυση, η συγκαλυμμένη έρευνα, οι ελεγχόμενες μεταφορές, η άρση του απορρήτου των επικοινωνιών ή των δεδομένων θέσης και κίνησης αυτών, η καταγραφή δραστηριοτήτων ή άλλων γεγονότων εκτός κατοικίας με συσκευές ήχου, εικόνας, ή και άλλων τεχνικών μέσων και η συσχέτιση δεδομένων προσωπικής φύσεως (Άρθρο 254 παρ. 1 Κ.Π.Δ., Ν. 4620/2019 (Φ.Ε.Κ. 96/11.6.2019). Στις προαναφερθείσες ανακριτικές πράξεις καταφεύγουν είτε στην περίπτωση εξακριβωμένων αξιόποινων πράξεων, σύμφωνα με το άρθρο 245ΚΠΔ, είτε στην περίπτωση αδύνατης εξιχνίασης τρομοκρατικών πράξεων και εγκληματικών οργάνωσεων.

Η ιδιότητα της μυστικότητας, είναι αυτή που διακρίνει τις ειδικές ανακριτικές πράξεις, από τις υπόλοιπες μεθόδους και παρόλο τον σκληρό και ειδική χαρακτήρα τους, καθώς είναι γεγονός πως παραβιάζονται θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα καθ' όλη τη διαδικασία, αξίζει να αναγνωρίσουμε την τεράστια προσφορά τους στην αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος (Λίβος, 2015:58). Δεν είναι λίγες οι φορές που απορρίπτονται, με την αντίληψη ότι είναι ασύμβατες με το δικονομικό ποινικό σύστημα, ωστόσο ειδικές διατάξεις θα μεριμνήσουν για τον περιορισμό των αυθαιρεσιών, όπως το δικαίωμα ενημέρωσης του εμπλεκόμενου, όσον αφορά τον τρόπο συλλογής του αποδεικτικού υλικού, ώστε να διατηρείται ο δικαιοκρατικός τους χαρακτήρας (Λίβος, 2015:60-61).

4.2.4 Προστασία μαρτύρων

Η προστασία των μαρτύρων του οργανωμένου εγκλήματος, κρίθηκε καθοριστικής σημασίας, καθώς, η μαρτυρική κατάθεση είναι ένα από τα πιο σημαντικά στοιχεία μίας ποινικής δίκης για τη δίωξη εγκλημάτων. Καταλυτικό ρόλο διαδραμάτισε η Σύμβαση του Παλέρμου, σύμφωνα με την οποία, τα συμβαλλόμενα κράτη να προχώρησαν στην υιοθέτηση νομοθετικών μέτρων που αποσκοπούσαν στην αποτελεσματική προστασία των μαρτύρων που καταθέτουν για θέματα σχετικά με τη δράση και την εξιχνίαση εγκληματικών οργάνωσεων (Βαθιώτης, 2001:1045). Ο θεσμός της προστασίας μαρτύρων, εισήχθη από τον νομοθέτη, στο ελληνικό ποινικό δικονομικό σύστημα, με το ΑΡ.9 του Ν.2928/2001 και με στόχο την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος και τη διερεύνηση της αλήθειας. Επισημαίνεται πως η πρόθεση ενός μάρτυρα να καταθέσει, προκαλεί δυσαρέσκεια και είναι δυνατόν να αποτελέσει πλήγμα για την εγκληματική οργάνωση, ενώ παράλληλα δεν γίνεται αποδεκτή η απώλεια μαρτυρίας εξαιτίας απώλειας ή εκφοβισμού (Βαθιώτης, 2001:1046). Κατά τη διαδικασία ποινικής αντιμετώπισης που αφορά τη συγκρότηση ή τη συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση του άρθρου 187ΠΚ παρ.1, ή σε τρομοκρατική οργάνωση, τίθενται σε καθεστώς προστασίας μαρτύρων α) οι μάρτυρες που διαθέτουν χρήσιμες πληροφορίες για τις δραστηριότητες της εγκληματικής οργάνωσης, οι οποίοι είτε έπεσαν θύματα αυτής, είτε έμαθαν τυχαία για τη δράση της, β) παλιά μέλη της οργάνωσης, τα οποία γνωρίζουν στοιχεία εκ των έσω, από προσωπικά

βιώματα, γ) πρόσωπα από το οικείο περιβάλλον των δύο προηγούμενων κατηγοριών (ΑΡ.218ΚΠΔ, Ν. 4620/2019, Φ.Ε.Κ. 96/11.6.2019). Τα μέτρα προστασίας διακρίνονται σε αστυνομικά, φύλαξη δηλαδή μαρτύρων με ειδικά καταρτισμένο αστυνομικό προσωπικό, δικονομικά μέσα, που αφορούν καταθέσεις με την αρωγή τεχνολογικών μέσων σε πλαίσιο άκρας μυστικότητας και τέλος, διοικητικά μέτρα, τα οποία σχετίζονται με την τροποποίηση των στοιχείων ταυτότητας και τη μετάθεση ή μετάταξη ή απόσπαση των δημοσίων υπαλλήλων (Κωνσταντινίδης, 2019:242). Στο ελληνικό νομοθετικό σύστημα, αξίζει τέλος να σημειωθεί, ότι είναι επιτακτική η ανάγκη για διατάξεις που συμβάλλουν στην προστασία μαρτύρων, καθώς κυριαρχεί συχνά ο φόβος των τελευταίων, οι οποίοι αποτελούν παράλληλα και θύματα της εγκληματικής οργανωμένης που φοβούνται να καταθέσουν στις αρχές (Βαθιώτης, 2001:1053).

4.2.5 Δήμευση

Σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, η αντιεγκληματική πολιτική, έχει στρέψει το ενδιαφέρον της σε σύγχρονες μεθόδους, με βασική αυτή της **δήμευσης των προϊόντων** του Ο.Ε., αλλά και την ανάκτηση των κερδών από αυτό, με αποτέλεσμα την έκδοση νέων οδηγιών, σχετικών με το θέμα. Η οδηγία 2014/42/Ε.Ε. του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που εκδόθηκε την 3/4/2014, ρυθμίζει τη δέσμευση και τη δήμευση οργάνων και προϊόντων εγκλήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2014). Στη συνέχεια, ακολούθησε η ενσωμάτωση της οδηγίας στο ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο, με το Ν.4478/2017237, η οποία εφαρμόζεται σε ένα εύρος ποινικών αδικημάτων (ΑΡ. 3), και αφορά μεταξύ άλλων σοβαρών αδικημάτων, το οργανωμένο έγκλημα, την τρομοκρατία, τη διαφθορά και το ξέπλυμα χρήματος. Οι διατάξεις αυτές, απώτερο στόχο, έχουν να πλήξουν το ισχυρότερο κίνητρο του οργανωμένου εγκλήματος, που δεν είναι άλλο φυσικά από το οικονομικό όφελος, μέσω της στέρησης των αποκτηθέντων προϊόντων. Τα περιουσιακά στοιχεία προστατεύονται πρώτα μέσω τη δέσμευσης και ύστερα μέσω της δήμευσης (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2014).

4.2.6 Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας

Ο Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας λειτουργεί ως ένας ανεξάρτητος και αντικειμενικός μηχανισμός ελέγχου, μελετώντας και ερευνώντας περιστατικά αυθαιρεσιών. Πιο συγκεκριμένα, η λειτουργία του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α, σχετίζεται με την εξακρίβωση των στοιχείων και των συνθηκών μέσα στις οποίες διαδραματίστηκαν καταγγελλόμενα γεγονότα αυθαιρεσιών σωμάτων ασφαλείας και την κατά περίπτωση προώθησή τους για άσκηση πειθαρχικού ελέγχου (Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α, 2022:15). Η δράση του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α, χαρακτηρίζεται από αμεροληψία και ανεξαρτησία με σκοπό την ουσιαστική συμβολή και εξακρίβωση των πραγματικών περιστατικών καθώς και την τιμωρία των ενόχων. Η δράση της προσδίδει κύρος και αξιοπιστία στο πειθαρχικό σώμα, ενισχύοντας παράλληλα την εμπιστοσύνη των πολιτών σε αυτό (Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α, 2022:23) Η συμβολή του εν λόγω μηχανισμού είναι πολύ σημαντική προκειμένου για τον εντοπισμό και την πάταξη της διαφθοράς στην Αστυνομία. Προσφάτως τονίστηκε η ανάγκη επάνδρωσης του μηχανισμού, με το κατάλληλο και καταρτισμένο προσωπικό, καθώς υστερεί σε ανθρώπινο δυναμικό και πόρους με συνέπεια να απειλείται η αποτελεσματικότητά του, ενώ απαιτείται να συμβαδίζει με τις εγγυήσεις ανεξαρτησίας για τον θεσμό του Συνηγόρου. Ο Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α έχει εγγυητικό ρόλο, με στόχο την εξάλειψη της αστυνομικής βίας και διαφθοράς, αλλά και την πειθαρχική δίωξη (Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α, 2022:166).

Για την προφύλαξη του θεσμού της Αστυνομίας από το φαινόμενο της διαπλοκής, απαιτείται πολύς χρόνος και προσπάθεια σε πολλούς τομείς τόσο στον χώρο της δικαιοσύνης όσο και αυτόν της Αστυνομίας. Αναλυτικότερα, επιβάλλονται αλλαγές που σχετίζονται με τη λήψη αποφάσεων της ανώτατης ηγεσίας, την εκπαίδευση των αρμόδιων οργάνων, τις εργασιακές συνθήκες, τον τρόπο και έλεγχο διεξαγωγής έρευνας, αλλά και τα ανύπαρκτα πρωτόκολλα που αφορούν τη συγκέντρωση ανακριτικού υλικού. Σημαντικό είναι επίσης, οι αστυνομικοί να αισθάνονται ότι αξίζει τον κόπο να διακινδυνεύσουν, χωρίς να υπονομεύεται το αξίωμα τους. Συμπληρωματικά, κρίνεται επιτακτική η ενίσχυση των καθηκόντων των δικαστικών λειτουργιών, καθώς ο φόρτος εργασίας είναι δυσβάστακτος και η υποστελέχωση δεδομένη, ενώ απαραίτητη είναι και η εκπαίδευση σε σύγχρονες κοινωνικές και νομικές επιστήμες, όπως η Εγκληματολογία, ή η βιωματική προσέγγιση της φυλακής κλπ. Κρίσιμο ζήτημα τέλος αποτελεί η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης (Αλιπράντη, 2023).

5. Συμπεράσματα

Στην παρούσα μελέτη παρουσιάστηκε και αναλύθηκε το φαινόμενο της GM ως μία έκφανση του οργανωμένου εγκλήματος, η συνεχής εξέλιξη του οποίου, το μετατρέπει σε φαινόμενο διαχρονικό, ενώ αποκτάει νέα χαρακτηριστικά και μεθόδους προσαρμογής. Ο θεσμός των μέσων μαζικής ενημέρωσης έχει διαδραματίσει καταλυτικό ρόλο στην εδραίωση του όρου GM, παρόλο που ο τελευταίος δεν αποτελεί επίσημα ούτε εγκληματολογικό, ούτε νομικό όρο. Ταυτόχρονα, η δράση της GM έχει άρρηκτη σχέση τόσο με την οικονομία, όσο και με την πολιτική και τη διαφθορά στους κρατικούς μηχανισμούς, δημιουργώντας έτσι μία συμβιωτική σχέση ανάμεσα στη νομιμότητα και την παρανομία.

Για τη μελέτη του φαινομένου GM, απαραίτητη ήταν η άντληση ποικίλων πηγών. Βασικές ωστόσο πηγές, αποτέλεσαν πρωτίστως ο ημερήσιος Τύπος, επιστημονικά άρθρα, ενώ δεν έλειψαν οι προσεγγίσεις με βάση την έρευνα που διεξήχθη.

Όσον αφορά στα χαρακτηριστικά και τη δομή της GM, προκύπτουν μεταξύ άλλων, πως λειτουργεί όπως μια τυπική καπιταλιστική επιχείρηση στα πλαίσια της ελεύθερης αγοράς, υποταγμένη στους κανόνες αγοράς και ζήτησης, με τη μόνη διαφορά να έγκειται στο γεγονός ότι η δραστηριοποίηση του οργανωμένου εγκλήματος εντοπίζεται στις παράνομες αγορές. Η διαφθορά αποτελεί το πιο δυνατό «όπλο» της GM, καθώς μέσω της μεθόδου του χρηματισμού και της δωροδοκίας κρατικών υπαλλήλων σε κομβικές θέσεις, επιτυγχάνεται η εξασφάλιση της ανοχής ή της συνέργειας στη δράση τους, με αποτέλεσμα την ανενόχλητη αποκόμιση εσόδων. Η επιδίωξη λοιπόν του οικονομικού κέρδους, η ιεραρχική δομή, η χρήση της βίας, και η αύξηση της επιρροής, μέσω της διαφθοράς είναι κάποια από τα κοινά χαρακτηριστικά ανάμεσα στη GM και στις υπόλοιπες εγκληματικές οργανώσεις σε διεθνές επίπεδο. Τα συμβόλαια θανάτου, τα οποία τα τελευταία χρόνια έχουν αυξηθεί κατά πολύ σε σχέση με το παρελθόν, αποτελούν βασικό γνώρισμα της δράσης της GM, ενώ το ξέπλυμα χρήματος μέσω νόμιμων επιχειρήσεων και το λαθρεμπόριο καυσίμων, είναι αναπόσπαστο κομμάτι της παράνομης δραστηριότητας της GM.

Σύμφωνα με όσα αναλύθηκαν παραπάνω η προσαρμογή της GM στις κοινωνικές και οικονομικές μεταβολές είναι ιδιαίτερα έκδηλη, καθώς έχει κατορθώσει να ενσωματώσει

νέες μορφές εγκληματικότητας, όπως η εκμετάλλευση του διαδικτύου για ηλεκτρονικές απάτες και παράνομες συναλλαγές, παράνομο εμπόριο σε ιατρικές προμήθειες, αλλά και παρανομίες στον κόσμο της πλαστογραφίας. Μέσω της επιστήμης της Εγκληματολογίας, φωτίζεται το ζήτημα της GM, καθώς το τελευταίο ερμηνεύεται με βάση τις επικρατούσες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες. Επιπροσθέτως, η σχέση της GM με κρατικούς λειτουργούς και άτομα από τον πολιτικό και επιχειρηματικό χώρο έχει συμβάλει στη δημιουργία ενός μηχανισμού κάλυψης και προστασίας που δυσχεραίνει την εξάρθρωσή της, γεγονός που αποδεικνύεται περίτρανα και από την εξέλιξη της δίκης της υπόθεσης της GM.

Οι δραστηριότητες της GM έχουν σημαντικές επιπτώσεις σε πολλαπλά επίπεδα, καθώς επηρεάζουν πολλές πτυχές της κοινωνίας, σε οικονομικό και πολιτικό κυρίως πλαίσιο. Είναι γεγονός πως, η αλλοίωση της θεσμικής λειτουργίας της δικαιοσύνης και της αστυνομίας οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη δράση της GM, καθώς η διαφθορά που συντελείται στο εσωτερικό αυτών των μηχανισμών, έχει ως αποτέλεσμα τη συγκάλυψη κρίσιμων στοιχείων που αφορούν την εξιχνίασή της. Δημιουργείται έτσι, ένα αίσθημα ατιμωρησίας, ενώ παράλληλα κλονίζεται η εμπιστοσύνη των πολιτών απέναντι στους θεσμούς, υπονομεύοντας έτσι τον θεσμό της δημοκρατίας και το κράτος δικαίου.

Είναι αδιαμφισβήτητο το γεγονός, μετά από όσα ειπώθηκαν, πως το οργανωμένο έγκλημα συνεχίζει να συνιστά παγκοσμίως σημαντική απειλή για τη δημόσια τάξη και την ασφάλεια, με τις συνέπειές του να πλήττουν το κράτος δικαίου, εντείνοντας τη διαφθορά και την ανασφάλεια των πολιτών. Η αποτελεσματικότητα των μέτρων παραμένει περιορισμένη, ενώ η GM συνεχίζει να δραστηριοποιείται, αξιοποιώντας τα κενά στη νομοθεσία και τη διαφθορά των αρχών, πατά το θεσμικό πλαίσιο που έχει επιβληθεί. Η έλλειψη συντονισμού μεταξύ των υπηρεσιών, η απουσία διασυννοριακής συνεργασίας, η ανεπαρκής εκπαίδευση των διωκτικών αρχών, η έλλειψη τεχνικής αρωγής αλλά και η δυσκολία συλλογής αποδεικτικών στοιχείων και προστασίας μαρτύρων, αποτελούν κυρίαρχα και ζωτικά εμπόδια, όσον αφορά στη δίωξη του οργανωμένου εγκλήματος.

Αναφορικά με την αντιμετώπιση της GM απαιτείται μία συνολική και πολυδιάστατη προσέγγιση, η οποία θα περιλαμβάνει ενίσχυση της δικαιοσύνης και των διωκτικών αρχών, βελτίωση των διαδικασιών προστασίας μαρτύρων και ανακριτικών μεθόδων, διαφάνεια, αντιμετώπιση της διαφθοράς, αυστηρότερη ρύθμιση των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών και δίωξη του οικονομικού εγκλήματος. Τα παραπάνω, με τη σειρά τους, θα συμβάλλουν στην άμβλυνση περιστατικών δράσης της GM. Καταληκτικά όμως, αυτό που πρέπει να τονισθεί, είναι ότι η GM δεν αποτελεί ένα απομονωμένο φαινόμενο, αλλά προϊόν ευρύτερων κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων, της διαφθοράς στους θεσμούς και της αλληλεπίδρασης μεταξύ νομιμότητας και παρανομίας και υπό αυτό το πρίσμα κρίνεται συνεπώς επιτακτική η ανάγκη για συντονισμένες πολιτικές αντιμετώπισης αλλά και για διακρατική συνεργασία, αφού είναι βέβαιο πως η ανάπτυξη ενός δικτύου διεθνών πληροφοριών, είναι δυνατό να οδηγήσει σε πιο δραστικά αποτελέσματα.

Συμπερασματικά, αν και η αντιμετώπιση της GM, αποτελεί ένα σύνθετο και πολύπλοκο ζήτημα, με πολλά εμπόδια στην υλοποίησή της, είναι απαραίτητο ωστόσο να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο της διαφθοράς που μαστίζει την εύρυθμη λειτουργία των κρατικών θεσμών, υπονομεύοντας παράλληλα τον θεσμό της δημοκρατίας. Απαιτείται ο εκσυγχρονισμός του τρόπου λειτουργίας των αρμόδιων θεσμών ποινικής δίωξης και κατασταλτικών μηχανισμών (Αστυνομία, Δικαστικό Σύστημα, Σωφρονιστικό Σύστημα), με απώτερο στόχο την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος και της GM.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Αντωνόπουλος, Γ. & Hall, S. (2019). Νόμιμες επιχειρήσεις και οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα της οικονομικής κρίσης. Στο: Σ. Βιδάλη, Ν. Κουλούρης & Χ. Παπαχαραλάμπους (επιμ.), *Εγκλήματα των Ισχυρών: Διαφθορά, Οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*. Πάτρα: Εκδόσεις ΕΑΠ.

Βαθιώτης, Κ. (2001). Η προστασία μαρτύρων κατά το άρθρο 9 του Νόμου 2928/2001. *Ποινικά Χρονικά*. Τεύχος ΝΑ. σσ.1045-1053.

Βασιλαντωνοπούλου, Β. (2014). «Λευκά κολάρα» και οικονομικό έγκλημα: Κοινωνική βλάβη και αντεγκληματική πολιτική. Αθήνα: Π.Ν. Σάκουλας.

Βασιλαντωνοπούλου, Β. (2016). Ποιοι είναι οι εγκληματίες στην εποχή μας; Η διαχρονική απάντηση του εγκλήματος του λευκού κολάρου. Στο Μ. Γασπαρινάτου (επιμ.), *Οικονομικό Έγκλημα, Οργανωμένο έγκλημα και Κρίση Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη* (σσ. 977-1009). Αθήνα: Σάκκουλας.

Βιδάλη, Σ. (2007). Έλεγχος του εγκλήματος και Δημόσια Αστυνομία. Τομές και συνέχειες στην Αντεγκληματική Πολιτική. Τόμος Α'. Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Βιδάλη, Σ. (2013). *Εισαγωγή στην εγκληματολογία*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Βιδάλη, Σ. (2017). *Πέρα από τα όρια. Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα*. Αθήνα: Σάκκουλα.

Γασπαρινάτου, Μ. (2019). Πολιτική διαφθορά και χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων στην Ελλάδα. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κουλούρης, & Χ. Παπαχαραλάμπους (επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*. (σσ.157-183). Αθήνα: Ε.Α.Π.

Καλλίρης, Κ. Ι. (2022). *Οργανωμένο έγκλημα και διαφθορά. Ένα παιχνίδι ισορροπίας*. Αθήνα: Π.Ν. Σάκκουλας.

Κοσμάτος, Κ. & Λαμπάκης, Χ. (2019). Εστίες διαφθοράς στο σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης.. Στο Σ. Βιδάλη, Ν.Κ. Κουλούρης και Χ. Παπαχαραλάμπους (επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών Διαφθορά, Οικονομικό και Οργανωμένο έγκλημα* (σσ.185-209). Αθήνα: Ε.Α.Π.

Κουράκης, Ν. (2000). Το οργανωμένο έγκλημα: Φαινομενολογία του προβλήματος και δυνατότητες αντιμετώπισης του στην Ελλάδα. Στο *Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του ποινικού δικαίου: πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου*. (σελ. 17-67). Αθήνα: Π.Ν. Σάκκουλας.

Κωνσταντινίδης, Α. (2019). Προστατευόμενοι μάρτυρες και Μάρτυρες Δημοσίου Συμφέροντος. (σσ.241-252). *Ποινικά Χρονικά*.

Κωστάρας, Α. (2000). Έννοια, τυποποίηση και προβληματική των κυρώσεων του οργανωμένου εγκλήματος. Στο *Το Οργανωμένο Έγκλημα από τη Σκοπιά του Ποινικού Δικαίου*. Αθήνα: Π.Ν. Σάκκουλας.

Κωστάρας, Α. Π. (2005). *Ποινικό Δίκαιο. Επιτομή Ειδικού Μέρους*. Τόμος Α΄. Δεύτερη έκδοση. Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Λίβος, Ν. (2000). Οργανωμένο έγκλημα: έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του Στο Ελληνική Εταιρεία Ποινικού Δικαίου. *Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του Ποινικού Δικαίου. Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου*. (σσ.17-67). Αθήνα: Π.Ν. Σάκκουλας.

Λίβος, Ν. (2007). *Οργανωμένο Έγκλημα και Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις*. Τόμος Ι. Τεύχος α΄. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Π.Ν. Σάκκουλας. Λίβος, Ν. (2015). *Ζητήματα ερμηνείας του άρθρου 187 Π.Κ.. Με αφορμή το υπ' αριθ. 215/2015 Βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών*. Ποινικά Χρονικά. Τεύχος ΞΕ. (σσ. 310-319).

Μπιτζιλέκης, Ν. (2009). Η διαφθορά ως νομικό και πολιτικό πρόβλημα. Στο *Ποινικά Χρονικά*. τ.ΝΘ

Μπόση, Μ. & Βασιλειάδης, Η. (2019). Οργανωμένο έγκλημα και αδύναμες κρατικές δομές σε περίοδο κρίσης: Μια αμφίδρομη σχέση. Στο *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης, Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας.

Μυλωνόπουλος, Χ. (2000). Οργανωμένο Έγκλημα και Διεθνές Ποινικό Δίκαιο. Στο *Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του ποινικού δικαίου: Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου*. (σσ.17-67). Αθήνα: Π.Ν Σάκκουλας.

Παπαδαμάκης, Α. (2000). Η Εκβιαστική «Προστασία» Επιχειρήσεων Ως Μορφή Οργανωμένου Εγκλήματος. (σελ. 17-67). Στο *Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του ποινικού δικαίου: πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου*. Αθήνα: Π.Ν Σάκκουλας.

Παπαχαλαράμπους, Χ. (2003). Η εξιχνίαση του οργανωμένου εγκλήματος. Η προβληματική των ειδικών ανακριτικών τεχνικών. Στο *Τιμητικός Τόμος για την Αλίκη Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου: Δικαιώματα του Ανθρώπου, Έγκλημα, Αντεγκληματική Πολιτική*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Παπαχαλαράμπους, Χ. (2019). *Η εγκληματικότητα των ισχυρών και ο λόγος του ποινικού δικαίου*. Στο Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαλαράμπους Χ.(επιμ.) *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*. (σσ. 139-153). Πάτρα: ΕΑΠ.

Ράικος, Δ. (2006). *Δημόσια Διοίκηση και Διαφθορά*. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα

Ριζάβα, Φ. (2011). *Οργανωμένο έγκλημα*. (Διδακτορική διατριβή). Διαθέσιμο από: Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών.

Σταμούλη, Ε. (2015). *Πολιτικές ασφαλείας στην Ελλάδα σε σχέση με το οργανωμένο έγκλημα και την τρομοκρατία και οι συνέπειές τους στην αντεγκληματική πολιτική*. (Διδακτορική διατριβή). Διαθέσιμο από: Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών.

Σταμούλη, Ε. (2018). Εξουσίες, επιστημονική ουδετερότητα και εγκληματολογικός λόγος. *Συμβολές στο 1ο Συνέδριο της ΕΕΜΕΚΕ*. (σσ. 276-293). Αθήνα: Ε.Ε.Μ.Ε.Κ.Ε.

Σταμούλη, Ε. (2019). Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κ. Κουλούρης και Χ. Παπαχαλαράμπους (επιμ.). *Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*. (σσ. 214-237). Αθήνα: Ε.Α.Π.

Στεργιούλης, Ε. (2022, Δεκεμβρίου 20). Όψεις του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα και στην Ευρώπη. *Crime Times*.

Χλούπης, Γ. (2020, Ιούνιος 1). Το άρθρο 187ΠΚ. Οι περιπέτειες μιας εγκληματικής οργάνωσης. *Ποινικά Χρονικά*. (σσ.1-13).

Χλούπης, Γ. (2019). Το θεσμικό πλαίσιο της αντιμετώπισης του υπερεθνικού οργανωμένου εγκλήματος. Στο Σ. Βιδάλη, Ν.Κ. Κουλούρης και Χ. Παπαχαλαράμπους (επιμ.). *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*. (σσ. 279-303). Α' εκδ. Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.

Χλούπης, Γ. Δ. (2005). *Διασυννοριακό και υπερεθνικό οργανωμένο έγκλημα*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Χουλιάρης, Α. (2016). *Societas delinquere non potest; Σκέψεις με αφορμή το «σκάνδαλο Siemens»*. Στο Μ. Γασπαρινάτου (επιμ.). *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης*. (σσ.1124-1165). Α' Τόμος. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Χουλιάρης, Α., (2019), Εγκληματικότητα των ισχυρών: Εγκληματολογική θεωρία και ποινική προβληματική. Στο Σ. Βιδάλη, Ν.Κ. Κουλούρης και Χ. Παπαχαλαράμπους (επιμ.). *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*. (σσ.63-85). Α' εκδ. Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Antonopoulos, G., Tagarov, N. (2012). Greece: The politics of crime στο Gounev., P., Ruggiero, V. (ed.). *Corruption and Organized Crime in Europe: Illegal Partnerships*. 1st Edition. London: Routledge

Bezlov, T., Tzenkov, E., Tzvetkova, M., Gounev, P. & Petrunov, G. (2007). *Organized Crime in Bulgaria: Markets and Trends*. Sofia: Center for the Study of Democracy.

Bezlov, T. & Gunev, P. (2012). *Organised Crime, Corruption and Public Bodies*. In P. Gounev & V. Ruggiero (Eds), *Corruption and Organized Crime in Europe: Illegal Partnerships*. Oxford: Routledge.

Brown, E. & Cloke, J. (2004). Neoliberal Reform, Governance and Corruption in the South: Assessing the International Anti-Corruption Crusade. *Antipode*. Vol. 36. Issue 2. March. (pp.272-294).

Chambliss, W. J. (1988). *On the take. From Petty Crooks to Presidents*. 2η Έκδοση. Bloomington & Indianapolis: Indiana University Press.

Cressey, R. D. (1969). *Theft of the Nation. The Structure and Operations of Organized Crime in America*. New Brunswick-New Jersey: Transaction Publishers.

Della Porta, D. & Vannucci, A. (2012). *The Hidden Order of Corruption. An Institutional Approach*. London and New York: Taylor & Francis Group.

Deneault, A. (2010). *Offshore. Tax Havens and the rule of global crime*. New York-London: The new press.

DeVito, C. (2005). *Yakuza*. In *The encyclopedia of international organized crime*. New York: Facts on files Inc.

Green, P., Ward, T. (2004). *Organised Crime and the 'Deep State'* στο Green, P., Ward, T. *State Crime: Governments, Violence and Corruption*. London: Pluto Press

Hirschfeld, K., (2015). *Gangster States: Organized Crime, Kleptocracy, and Political Collapse*. London: Palgrave Macmillan.

Kleemans, E.R., (2014). *Theoretical perspectives on organized crime*. (32-52). In: L. Paoli (ed.). *Oxford Handbook on Organized Crime*. Oxford: Oxford University Press

Mallory, S. (2007). *Understanding Organised Crime*. Sudbury: Jones and Bartlett Publishing Inc.

Morselli, C. (2009). *Inside Criminal Networks*. New York: Springer.

Paoli, L. (επιμ.). (2014). *The Oxford Handbook of Organized Crime*. New York: Oxford University Press.

Paoli, L. & Vander Beken, T., (2014). *Organised Crime: A Contested Concept*. In: *The Oxford Handbook of Organized Crime*. Oxford: Oxford University Press.

Ruggiero, V. (2017). *Dirty Money On Financial Delinquency*. Oxford: Oxford University Press.

Ruggiero, V. (2012). Introduction: The organisation of Crime. In P. Gounev & V. Ruggiero (Eds), *Corruption and Organized Crime in Europe: Illegal Partnerships*. Oxford: Routledge.

Turvey, E.B. (2021). *Criminal profiling An Introduction to Behavioral Evidence Analysis Third Edition*. Στο Χαράλαμπος Δημόπουλος «Εγκληματολογική, Αστυνομική & Δικανική Ανακριτική». Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Wright, A. (2005). *Organized Crime*. London: Willan Publishing.

Ελληνόγλωσσες διαδικτυακές πηγές

Αθανασίου, Θ. (2019, Νοέμβριος 26). Στοιχεία-σοκ για την αγορά ναρκωτικών στην Ευρώπη: Τι αποκαλύπτει έκθεση που παρουσίασαν οι Βρυξέλλες. Real. Ανακτήθηκε από: https://www.real.gr/kosmos/arthro/stoixeia_sok_gia_tin_agora_narkotikon_stin_europsi_ti_apokalyptei_ekthesi_pou_parousiasan_oi_brykselles-589697/

Αλιπράντη, Τζ. (2023, Φεβρουάριος 08). Σοφία Βιδάλη: Η κυβέρνηση έχει αποτύχει στην αντιμετώπιση και της μικρής και της μεγάλης εγκληματικότητας. Left. Ανακτήθηκε από: <https://left.gr/news/sofia-vidali-i-kyvernisi-ehei-apotyhei-stin-antimetopisi-kai-tis-mikris-kai-tis-megalis?fbclid=IwAR0A4OigpyqAhI2zXZ5s4Gc1Ccm-sTL2FdGf52WajY1pYuQdzQ2KItnDy8>

Αναστασίου, Σ. (2024, Ιούνιος 17). Greek Mafia: Τα μηνύματα που καίνε τον Θεοδωρικάκο και το Μαξίμου. Documento. Ανακτήθηκε από: <https://www.documentonews.gr/article/greek-mafia-ta-minymata-poy-kaine-ton-theodorikako-kai-to-maximoy/>

Αντωνόπουλος, Γ. & Παπανικολάου, Γ. (2016). «Καπιταλισμός χωρίς άδεια»: Η ελληνική περίπτωση. Στο: Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε εποχή κρίσης, *Τιμητικός Τόμος Για Τον Καθηγητή Νέστορα Κουράκη*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας. Ανακτήθηκε από: <http://crime-in-crisis.com/καπιταλισμός-χωρίς-άδεια-η-ελληνικ/>

Βαξεβάνης, Κ. (2024, Ιανουάριος 22). Greek Mafia: Δεσμοί αίματος μαφίας και κράτους. Documento. Ανακτήθηκε από: <https://www.documentonews.gr/article/greek-mafia-es%C2%B5oi-ai%C2%B5atos-%C2%B5afias-kai-kratoys/>

Βιδάλη, Σ. (2009, Ιούλιος 19) Η πορεία προς το οργανωμένο έγκλημα, *Το Βήμα*. Ανακτήθηκε από: <https://www.tovima.gr/2009/07/19/opinions/i-poreia-pros-to-organwmeno-egklima/>.

Βιδάλη, Σ. (2015). *Εγχειρίδιο ήπιας αστυνόμευσης των εξαρτημένων*. ΟΚΑΝΑ. Ανακτήθηκε από: <https://www.astynomia.gr/file/2021/12/okana-dynamic-book.pdf>

Βιδάλη, Σ., (Μάιος, 2018). *Η Κριτική Εγκληματολογία μέσα από τη διαδρομή του William Chambliss*. The Art of Crime. Ανακτήθηκε από: <https://theartofcrime.gr/%CE%B7-%CE%BA%CF%81%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%AF%CE%B1-%CE%BC%CE%AD%CF%83%CE%B1-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%B7-%CE%B4/>

Βιδάλη, Σ. (2021, Μάιος 16). Οργανωμένο έγκλημα : album di famiglia. Η εποχή. Ανακτήθηκε από: <https://www.epohi.gr/article/38806/organomeno-egklhma-album-di-famiglia>

Βιδάλη, Σ. (2023, Φεβρουάριος 08). Η κυβέρνηση έχει αποτύχει στην αντιμετώπιση και της «μικρής» και της «μεγάλης» εγκληματικότητας. *Left*. Ανακτήθηκε από: <https://left.gr/news/sofia-vidali-i-kyvernisi-ehei-apotyhei-stin-antimetopisi-kai-tis-mikris-kai-tis-megalis>

Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας. (2022). *Ετήσια Έκθεση 2022*. Συνήγορος του Πολίτη. Ανακτήθηκε από: <https://www.hlhr.gr/wp-content/uploads/2023/10/171023-EMIDHPA-EKTHESH-WEB.pdf>

Έθνος. (2024, Ιούνιος 29). *Tommy Olsen: Η δικαστική περιπέτεια του ιδρυτή της Aegean Boat Report – Από τις διασώσεις μεταναστών στο εδώλιο*. Ανακτήθηκε από: <https://www.ethnos.gr/greece/article/321521/tommyolsenhdikastikhperipeteiatoyidrythhsaegeanboatreportapotisdiasoseismetanastonstoedolio>.

Ελληνική Αστυνομία. (2013, Μάρτιος). Έκθεση για το Οργανωμένο Έγκλημα στην Ελλάδα Έτους 2011. Ανακτήθηκε από: https://www.astynomia.gr/file/2013/05/ekthesi_organwmenou_egklhmatos_2011.pdf

Ελληνική Αστυνομία. (2014, Μάρτιος). Έκθεση για το Σοβαρό και Οργανωμένο Έγκλημα στην Ελλάδα Έτους 2012. Ανακτήθηκε από: https://www.astynomia.gr/file/2013/05/2012-ekthesi_oe.pdf

Ελληνική Αστυνομία. (2017, Οκτώβριος). Έκθεση για το Σοβαρό και Οργανωμένο Έγκλημα στην Ελλάδα Έτους 2016. Ανακτήθηκε από: <https://www.astynomia.gr/file/2013/05/07112017ethsiaekthesi2016.pdf>

Ελληνική Αστυνομία. (2013-2023). Ετήσιες Εκθέσεις Οργανωμένου Εγκλήματος. Ανακτήθηκε από: <https://www.astynomia.gr/statistikes-epetirides/statistika-stoicheia-2/etisies-ektheseis-organomenou-egklimatos/>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2016, Απρίλιος 5). *Νέα έκθεση τονίζει την εκτεταμένη επίδραση της αγοράς ναρκωτικών στις ευρωπαϊκές κοινωνίες*. Ανακτήθηκε από: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_16_1241.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2020). *Συχνές παγίδες και απάτες εις βάρος καταναλωτών*. Ανακτήθηκε από: https://commission.europa.eu/live-work-travel-eu/consumer-rights-and-complaints/enforcement-consumer-protection/coordinated-actions/consumer-frequent-traps-and-scams_el

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. (2013, Σεπτέμβριος 26). *ΕΚΘΕΣΗ σχετικά με το οργανωμένο έγκλημα, τη διαφθορά και τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες: συστάσεις για δράσεις και πρωτοβουλίες που πρέπει να αναληφθούν (τελική έκθεση)*. Ανακτήθηκε από: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-7-2013-0307_EL.html

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. (2014, Απρίλιος 29). Οδηγία 2014/42/Ε.Ε. του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, 3/4/2014, σχετικά με τη δέσμευση και τη δήμευση

οργάνων και προϊόντων εγκλήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ανακτήθηκε από:
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0042>

Καρανικόλα – Κοντορούση, Ε. (2024, Σεπτέμβριος 17). Ανίκανη ή απρόθυμη η ΕΛΑΣ
απέναντι στην Greek Mafia. *Documento*. Ανακτήθηκε από:
<https://www.documentonews.gr/article/anikani-i-aprothymi-i-el-as-apananti-stin-greek-mafia/>

Κάσδαγλης, Χ., Λεοντόπουλος, Ν., Πολυχρονιάδης, Μ. & Κοντόγιαννος, Θ. (2023,
Ιανουάριος 11). Greek Mafia: Ο διευθυντής Ασφάλειας της ΕΛΑΣ κατηγορούμενος για
συμμετοχή στην οργάνωση. *Reporters United*. Ανακτήθηκε από:
<https://www.reportersunited.gr/10336/davalos/>

Κοκορίκος, Α. (2020, April 24). Η αγορά πετρελαίου στην Ελλάδα – Διυλιστήρια,
χονδρικό εμπόριο και πρατήρια. *slpress.gr*. Ανακτήθηκε από:
<https://slpress.gr/oikonomia/i-agora-petrelaiou-stin-ellada-diylistiria-chondriko-emporio-kai-pratiria/>.

Κουκουμάκας, Κ. (2024, Ιούλιος 07). Greek Mafia: Η έρευνα που κρατά την υπόθεση
«ζωντανή». *News24|7*. Ανακτήθηκε από: <https://www.news247.gr/magazine/greek-mafia-i-erevna-pou-krata-tin-ipothesi-zontani/>

Κωνσταντινίδης, Π. (2024, Ιανουάριος 22). Πως τα βενζινάδικα εξελίχθηκαν σε
ορμητήρια της μαφίας. *TA NEA*. Ανακτήθηκε από:
<https://www.tanea.gr/2024/01/22/greece/pos-ta-venzinadika-ekselixthikan-se-ormitiria-tis-mafias-online/>.

Λαμπρόπουλος, Β. (2015, Ιούνιος 12). Η οικονομική κρίση «καίει» και τους νονούς της
νύχτας. *Το Βήμα*. Ανακτήθηκε από: <https://www.tovima.gr/2015/06/12/society/i-oikonomiki-krisi-kaiei-kai-toys-nonoyis-tis-nyxtas/>

Μπακούλη, Ν. (2024, Ιανουάριος 21). Με τι πραγματικά ασχολείται η Greek Mafia.
News24|7. Ανακτήθηκε από: <https://www.news247.gr/magazine/reportage/me-ti-pragmatika-asxoleitai-i-greek-mafia/>

Νεσφυγέ, Λ. (2017, Μάρτιος 06). Πυραμίδες ναρκωτικών στις πιάτσες της Αθήνας. *Τα
Νέα*. Ανακτήθηκε από: <https://www.tanea.gr/2017/03/06/greece/pyramides-narkwtikwn-stis-piatses-tis-athinas>.

Παπαδοπούλου, Ε. (2023, Φεβρουάριος 01). Στο κενό η δικογραφία για την Greek Mafia.
Efsyn. Ανακτήθηκε από: https://www.efsyn.gr/ellada/dikaiosyni/376725_sto-keno-i-dikografia-gia-tin-greek-mafia

Πολυχρονιάδης, Μ. (2022, Οκτώβριος 27). Πως η υπόθεση της 12χρονης συνδέεται με τη
Greek Police Mafia. *Reporters United*. Ανακτήθηκε από:
<https://www.reportersunited.gr/9909/12xroni-greek-mafia/>

Ρηγόπουλος, Α. (2024, Ιανουάριος 21). Greek Mafia: Το χρονικό του αίματος στην
Κολομβία των Βαλκανίων. *Documento*. Ανακτήθηκε από:

<https://www.documentonews.gr/article/greek-mafia-to-xroniko-toy-aimatos-stin-kolomvia-ton-valkanion/>

ΣΚΑΙ. (2020, Απρίλιος 15). ΣΔΟΕ: Κατάσχεση νέας μεγάλης ποσότητας αντισηπτικών σε παράνομο παρασκευαστήριο. Ανακτήθηκε από: <https://www.skai.gr/news/greece/sdoe-katasxesi-megalis-posotitas-antisiptikon-se-paraskeyastirio>.
<https://www.news247.gr/magazine/reportage/me-ti-pragmatika-asxoleitai-i-greek-mafia/>

ΣΚΑΙ. (2024, Ιανουάριος 16). Greek Mafia: Η σχέση των συμβολαίων θανάτου με το λαθρεμπόριο καυσίμων – Τι δείχνει η εκτέλεση του 44χρονου. ΣΚΑΙ.gr. Ανακτήθηκε από: <https://www.skai.gr/news/greece/greek-mafia-i-sxesi-ton-symvolaion-thanatou-me-to-lathremporio-kaysimon>

Σπυρόπουλος, Π. (2022). Στο έλεος της “Greek Mafia» το λαθρεμπόριο και η νοθεία καυσίμων – Πως δρουν τα κυκλώματα Σκαφτούρου και Στεφανάκου. *THE TOC*. Ανακτήθηκε από: <https://www.thetoc.gr/koinwnia/article/sto-eleos-tis-greek-mafia-to-lathremporio-kai-i-notheia-kausimon---pos-drousan-ta-kuklomata-skaftourou-kai-stefanakou/>.

Τέρνερ, Β. (2014, Ιούνιος 18), Οι Μαμάδες των Εξαρχείων Προσπαθούν να Διώξουν τους Εμπόρους Ναρκωτικών από τη Γειτονιά τους. *Vice*. Ανακτήθηκε από: <https://www.vice.com/el/article/mamades-exarcheia/>

Το Κουτί της Πανδώρας. (2024, Ιούλιος 17). Οπαδική βία – Αλεξάνδρας: Η σχέση οπαδών με την Greek Mafia - Ο ρόλος του αρχηγού «αρκούδου». *Το Κουτί της Πανδώρας*. Ανακτήθηκε από: <https://www.koutipandoras.gr/article/opadiki-via-alexandras-i-schesi-opadon-me-tin-greek-mafia-o-rollos-tou-archigou-arkoudou-video/>

Τριάντης, Β. (2023, Ιανουάριος 31). Δίκη Greek Mafia: Αθώοι όλοι οι κατηγορούμενοι – Ερωτήματα για τη δικογραφία και το αποδεικτικό υλικό. *Documento*. Ανακτήθηκε από: <https://www.documentonews.gr/article/diki-greek-mafia-athooi-oloi-oi-katigoroymenoi-erotimata-gia-ti-dikografia-kai-to-apodeiktiko-yliko/>

Υπουργείο Εξωτερικών. Ναρκωτικά – Οργανωμένο Έγκλημα. Ανακτήθηκε από: <https://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/pagkosmia-zitimata/narkotika-organomeno-egklima/>

Ψαρρά, Α. (2024, Μάιος 21). Τα «στατιστικά» της ΕΛ.ΑΣ ή όταν οι αριθμοί δεν μιλούν από μόνοι τους. *Χωρίς εφημερίδα*. Ανακτήθηκε από: <https://x-efimerida.gr/ta-statistika-tis-el-as-i-otan-oi-arithmoi-den-miloun-apo-monoi-tous/>

MEGA. (2021, Ιούνιος 03). Οργανωμένο έγκλημα: Που επενδύει & πως «ξεπλένει» το μαύρο χρήμα η ελληνική μαφία. *MEGATV*. Ανακτήθηκε από: <https://www.megatv.com/2021/06/03/organomeno-egklima-pou-ependyeyi-pos-kseplenei-to-mayro-xrima-elliniki-mafia/>

THE TOC. (2023, Μάιος 01). Δολοφονία Καραϊβάζ: Στις 300.000 χιλ. ευρώ το συμβόλαιο θανάτου του δημοσιογράφου -θα κατονόμαζε τον άρχοντα της Greek Mafia. *THE TOC*. Ανακτήθηκε από: <https://www.thetoc.gr/koinwnia/article/dolofonia-karaibaz-stis-300-xil->

[euro-to-sumbolaio-thanatou-tou-dimosiografou---tha-katanomaze-ton-arxonta-tis-greek-mafia/](#)

Ξενόγλωσσες διαδικτυακές πηγές

Blackburn, K., Neanidis, K. & Rama, M. (2017). *A theory of organised crime, corruption and economic growth*, *Economic Theory Bulletin*, vol. 5. Ανακτήθηκε από: https://econpapers.repec.org/article/spretbull/v_3a5_3ay_3a2017_3ai_3a2_3ad_3a10.1007_5fs40505-017-0116-5.htm

Chambliss, W. (2004). *On the symbiosis between criminal law and criminal behavior*. *Criminology*. Vol.42(N.2). pp.241-252.
Ανακτήθηκε από: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1745-9125.2004.tb00519.x>

EMCDDA. (2024). EU Drug Markets Analysis. Key insights for policy and practice. Europol. Ανακτήθηκε από: https://www.euda.europa.eu/publications/eu-drug-markets/analysis-key-insights-policy-and-practice_en.

Europol. (2011). *Ανασκόπηση Ευρωπόλ. Γενική έκθεση πεπραγμένων Ευρωπόλ*. Ανακτήθηκε από: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/el_europolreview.pdf.

Europol. (2020, Απρίλιος 30). *Beyond the pandemic- what will the criminal landscape look like after Covid-19?*. Ανακτήθηκε από: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/beyond-pandemic-what-will-criminal-landscape-look-after-covid-19>.

Europol. (2020, November 11). *How Covid-19 related crime infected Europe during 2020*. Ανακτήθηκε από: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/publications/how-covid-19-related-crime-infected-europe-during-2020>.

Europol. (2024). *Decoding the EU's most threatening criminal networks*. Ανακτήθηκε από: <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/decoding-eus-most-threatening-criminal-networks>

FATF. What we do. Ανακτήθηκε από: <https://www.fatf-gafi.org/en/the-fatf/what-we-do.html>

Global Initiative. (2023). *Global Organized Crime Index 2023*. [Διαδίκτυο]. Ανακτήθηκε από: <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2023/09/Global-organized-crime-index-2023-web-compressed-compressed.pdf>.

Global Initiative, (2023). *Global Organized Crime Index 2023, Greece*. Ανακτήθηκε από: https://ocindex.net/assets/downloads/2023/english/ocindex_profile_greece_2023.pdf

IOCTA. (2018). Internet Organised Crime Thread Assessment. Ανακτήθηκε από: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/internet-organised-crime-threat-assessment-iocta-2018>

IOCTA. (2019). Internet Organised Crime Thread Assessment. Ανακτήθηκε από: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/internet-organised-crime-threat-assessment-iocta-2019>.

IOCTA. (2024). Internet Organised Crime Thread Assessment. Ανακτήθηκε από: <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/internet-organised-crime-threat-assessment-iocta-2024>.

Interpol. (2020, Απρίλιος 30). *Dealers using food delivery services to transport drugs during Covid -19 lockdowns*. Ανακτήθηκε από: <https://www.interpol.int/News-and-Events/News/2020/Dealers-using-food-delivery-services-to-transport-drugs-during-COVID-19-lockdowns>

Interpol. (2021, Μάρτιος 24). *Online vaccine scams: INTERPOL and Homeland Security Investigations issue public warning*. Ανακτήθηκε από: <https://www.interpol.int/News-and-Events/News/2021/Online-vaccine-scams-INTERPOL-and-Homeland-Security-Investigations-issue-public-warning>

Sidiropoulou, Th. & Papanastasiou I. (2015, February). Austerity and Fuel Consumption in Greece: An Empirical Investigation. *International Journal in Economics and Business Administration*. Volume III. Ανακτήθηκε από: https://www.ersj.eu/repec/ers/pijeba/15_2_p5.pdf

SOCTA. (2021). *Serious and organised crime threat assessment. A corrupting influence. The infiltration and undermining of Europe's economy and society by organized crime*. Ανακτήθηκε από: <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/european-union-serious-and-organised-crime-threat-assessment-socta-2021>

United Nations. (2004). *United Nations Convention Against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto*. New York: United Nations. Ανακτήθηκε από: <https://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf>

Νομοθεσία

N.2928/2001 ΦΕΚ 141/Α/27-6-2001

N.4620/2019 Φ.Ε.Κ. 96/11.6.2019

N.4478/2017 ΦΕΚ Α' 91/23-06-2017

ΦΕΚ Α 88/13.06.2024

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.